

ARK. NO. 412/51 ILKAVA 420

Raiivaaja

50
VUOTTA

OSKARI TOKOI,
Presidentti

J. GUSTAV LAAKSO,
Rahastonhoitaja

Workers' Credit Union

(Työläisten Luottoyhdistys)

*Massachusettsin valtion
suurin luottoyhdistys*

ME RAHOITAMME —

Asuntojen ostoja siviili- ja sotilaslainoilla
Automobiilien ostoja ilman rahoitusmaksuja
Kotien korjauksia kiinne- tai persoonalainoilla

* * *

Persoonalainoja erinäisiin talous- ja muihin tarpeisiin.

* * *

Tallettakaa säästöenne meillä.
Kehoittakaa nuoria avaamaan talletustili meillä.
Talletettu raha on aina saatavissanne.
Korot maksetaan toukokuussa ja marraskuussa.

* * *

Workers' Credit Union

48 Wallace Avenue,

Fitchburg, Mass.

Puhelimet 2-9602 ja 5-5300

Suljettuna lauantaisin.

Raivaaja 50 vuotta

KUSTANTANUT RAIVAAJA PUBLISHING COMPANY
Toimittanut HEIKKI PURANEN

TERVEHDYS

MERTEN TAKAA

Koska kansanvaltaisella parlamentaarisen toiminnan tunnustavalla amerikansuomalaisella työväenliikkeellä on ollut hyvin läheinen yhteys vastaavaan liikkeeseen Suomessa, niin Raivaajalla po. liikkeen äänenkannattajana on ollut jatkuvasti kosketuksia Suomen sosialidemokraattiseen ja ammatilliseen sekä myös osuustoiminnalliseen liikkeeseen. Niinpä, kun Suomessa oli kuultu, että tämä lehti sanoin ja kuvin koskettelee kultavuottaan viettävää Raivaajaa, lähetti Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen sihteeri Väinö Leskinen, joka hoitaa sisäministerin tehtäviä Suomen nykyisessä hallituksessa, seuraavan tervehdyksen:

Raivaaja on nimensä veroinen. Paras todistus tästä on, että se tunnetaan paitsi Amerikan suomalaisten keskuudessa, myös laajalti Suomessa. Perustellusti voidaan sanoa Raivaajan suorittaneen jättiläisen työn valistaessaan siirtolaisina Amerikkaan eri syistä tulleita suomalaisia naisia ja miehiä ymmärtämään uuden maan olosuhteita. Ja mikä merkittävintä: Raivaaja on suorana kuin suomalainen honka seisonut viiden vuosikymmenen aikana työväenliikkeen ja ammatillisen liikkeen horjumattomana tulkitsijana Amerikassa. Suorana kuin suomalainen honka Raivaaja on myös kaikissa vaiheissa puolustanut ja selvittänyt kotimaan kansan asiaa, sen demokratiaa, sen vapautta, sen itsenäisyyttä, alati muistaen myös näiden kaikkien suurten parollien välttämättömän edellytyksen — kansan syvien rivien hyvinvoinnin ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden takaamisen.

Kun minä suomalaisen sosialidemokraattisen työväenliikkeen edustajana Raivaajan 50-vuotisjulkaisuun kirjoitan nuo edellä esittämäni ajatukset, teen sen suuren hartauden ja kunnioituksen tuntein. Näen ikäänkuin filminauhalla viiden vuosikymmenen kulkevan silmiäni editse. Näen vaivat ja vastukset, tunnen vaistomaisesti koetut kärsimykset ja pettymykset. Harvassa ovat olleet ilon päivät. Mutta mielessäni on myös kuva teistä Amerikan suomalaisista raivaajista, lehden ystäväistä. Puristan kättänne. Toivon, että te monta vuotta vielä näette Raivaajan ilmestyvän. Tiedän, että sen tehtävä ei ole vielä läheskään päättynyt.

V ä i n ö L e s k i n e n .

Taavi Tainio

ESITTELYKSI

Työväenkysymyksiä pohtivan suomenkielisen sanomalehden tarpeesta oli puhuttu Fitchburgissa jo ennen vuotta 1905, mutta vasta puheena olevan vuoden tammikuulla käydyissä keskusteluissa lausuttiin sellaisia mielipiteitä, joista voitiin päätellä, että "oma lehti" perustetaan.

"Epärleviä tuomaita" kyllä oli työväenliikettä tunnustavissa piireissäkin, mutta se pieni joukko, joka hautoi ajatusta sellaisesta lehdestä, joka ottaa tehtäväkseen työntekijäin palkkoja ja oloja koskevien kysymysten pohtimisen, oli vakuuttunut siitä, että lehti löytää lukijoita ja saa taloudellista kannatusta.

Tammikuun 29 päivänä v. 1905 jo oltiin niin pitkällä, että sitä uutta lehteä, jonka julkaisemisesta oli käyty pitkiä neuvotteluja, voitiin tarjota Fitchburgin suomalaisille.

"Ostakaa Raivaaja!"

"Tilatkaa työväenlehti!"

Yhdellä puolella nuo kehoitukset herättivät myönteistä mielenkiintoa, mutta toisella puolella niitä kuunneltiin mykkänä hämmästyksestä. Helposti huomattiin, että jos Raivaaja oli tervetullut yhteen piiriin, niin kyllä se toisessa tapaa vastustajia. Eivätkä siltä vastustajat puuttuneetkaan. Mutta mitä enemmän Raivaajaa vastustettiin, sitä enemmän sitä kannatettiin.

Kuten vastaperustetut sanomalehdet yleensä, esitti Raivaaja ohjelmansa heti ensimmäisessä numerossaan. Työväenliike tarvitsee omat sanomalehtensä, selitti toimittaja Taavi Tainio. Oma lehti voi kasvattaa lukijoitaan, paljastaa taloudellisia ja yhteiskunnallisia epäkohtia sekä vastata silloin, kun työväenliikkeestä levitetään valheellisia tietoja. Se maaperä, jota Raivaaja lähtee muokkaamaan, on ryteikköä. Monta ankaraa iskua joudutaan lyömään ennenkuin pelto on muokattu ja aurinko paistaa aatteitten vainioilla. Mutta ei erämaan raivaaja laske vaivojaan. Työtä ei voida jättää tekemättä. Jos joku raivaajista väsyä, toinen kyllä ottaa hänen tilansa.

Raivaajan tehtäviin kuuluu, sanottiin toimittaja Tainion selostuksessa, saada suomalainen työväki eroittamattomaan yhteistoimintaan amerikkalaisen työväen ja heidän järjestöjensä kanssa, herättää työläisnaiset ja saada heidät työskentelemään veljiensä kanssa työväenliikkeen edistämiseksi.

Uskontoa Raivaaja pitää jokaisen yksityisenä asiana ja omantunnon kysymyksenä. Mutta työväen oikeutettujen vaatimusten ja poliittisen järjestäytymisen vastustamista pidetään taisteluhaasteena eikä sitä jätetä huomioimatta.

Suurissa asioissa Raivaaja kannattaa yksimielisyyttä, pienissä suvaitsevaisuutta.

Työväenliikkeen ja raittiusliikkeen pitäisi työskennellä käsikädessä, koska edellinen tarvitsee jälkimmäistä eikä jälkimmäinen voi lopettaa väkijuomakauppaa ilman työväenliikettä.

Raivaaja ei pidä tapaturmia, ryöstöjä eikä murhia sellaisina tapauksina, joille pitäisi antaa ensi tila uutisissa, vaan pitää tärkeänä kertoa sellaisia uutisia, joilla on suoranaisempi kosketus valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen elämään.

Toimittaja Tainio lopettaa esittelynsä lausuen mm., että me tarvitsemme kauaksi tähtäävän ohjelmamme toteuttamisessa kaikkien niiden kansalaistemme apua, jotka hyväksyvät ohjelmamme ja pitävät sitä toteuttamisen arvoisena. Ilman aatetoveriemme apua emme pitkälle pääsisi. Niinpä odotamme, että Raivaajan ympärille pian kokoontuu taaja kansalaisparvi, joka tuntee lehden omakseen ja suree sen suruja ja iloitsee sen iloja sekä levittää ja avustaa sitä kaikin keinoin. Työväenlehden hyväksi uskaltaa jokainen toimia, koska sen suunta ei muutu toimittajavaihdoksissa. Me uskallamme odottaa yrityksellemme menestysrikasta tulevaisuutta, koska tiedämme sen synnyttävän lämmintä myötätuntoa ja herkkää vastakaikua kaikkialla, missä vain köyhälistön heräämistä pidetään uuden onnellisemman yhteiskuntajärjestelmän aamunkoittona.

RAIVA AJAT

“Raivaajan” 50-vuotisjuhliin

Ei ole heleä sävel heimosi laulujen.
Painava osa on raivaajan harteille pantu:
tummat on värit elämäs kuteitten,
välissä joskus työilon punainen rantu.

Et ole luotu pilviä tuijottamaan,
soreasanaisin runoin liehimään naista.
Liian on veresi punaista laadultaan,
ylitse merien tuotua, susien maista.

Kuuntele, toveri! Rotusi äänin nyt
sinulle puhun, ääritä virtojen, joiden
partailta on oma polkusi lähtenyt
kevällä joskus, metson korvessa soiden.

Soi yhäti metso täällä. Ja viheltää
keväturninen karhu virran tuolla puolla.
Yhä nousee vilukko arka ja valkopää.
Karpalot punassa palavat Mustasuolla.

Metsään menee mies kirvestä kantaen:
korpi on väistytvä raivaajan tahdon tieltä,
neva on kerran antava sadon kultaisen,
kamara karu on kuuleva miehen mieltä.

Raivaajan osahan aina jollekin pantu on:
kaskea kaataa, tehtaan muureja nostaa.
Ei siinä auta itku. On elämä armoton:
hiellään ihminen täällä leipänsä ostaa.

Kevätuulen saapuissa humisten Pohjolaan,
valon paistaissa pelloille pälveentyneille,
minä sinkoan viestin entisen kotimaan
yli Atlantin kuohujen kaikille teille:

— Tervehdys, toveri! Veri on yhteinen!
Eri suuntiin täällä tosin kulkivat tiemme.
Ei väliä siitä! Rotua korvenraivaajien
alusta loppuun asti kaikki me liemme.

Raiviot saimme, erilaiset laadultaan:
eräs korpea kaataa, toinen preeriaa muokkaa,
joku raivaa väylää sieluunne sanoillaan,
sinä ehkä taas käyttelet kaivoskuokkaa.

Mut samaa lakia sielumme sentään noudattaa:
raivaaja olla ja raataa raivaajan tapaan,
työnsä tehtyään katseensa kohottaa
ja siunata elämää sanoilla miehen vapaan:

— Kiitetty elämä! Niin paljon sinulta sain:
soit minun elämää nostaa kovasta maasta.
Ja kun aikani poistua on, menen huohtain
syvän kiitoksen rinnasta onnekaasta.

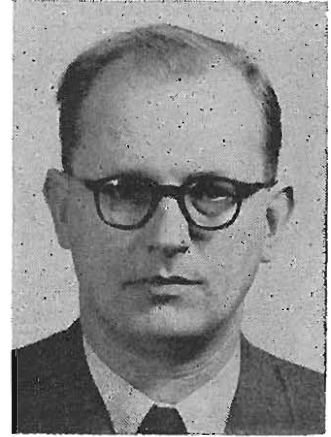
Olavi Siippainen.

Edustajistoa Raivaajan vuosikokouksessa lehden omassa talossa Fitchburgissa, Mass., maaliskuun 22 päivänä 1954. Monen miehen ja naisen tukassa on iänlunta, mutta eteenpäin katsotaan.

RAIVAAJA

50 vuotta

Ensi vuoden tammikuussa "Raivaaja" täyttää 50 vuotta. Kun Raivaajasta on tullut minun sanomalehteni Ameriikassa oloni aikana ja kun minulla on ollut tilaisuus nauttia lehden toimituksen myötätuntoa sekä toimia sen avustajana, niin tunnen mieluisaksi velvollisuudekseni lausua muutaman sanan tämän merkkitapauksen johdosta.

Sanomalehdistöä ei ole suotta sanottu neljänneksi valtiomahdiksi. Klassillisten lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovaltojen lisäksi lehdistöllä on merkittävä osuus sanan vapauden ylläpitämisessä, uusien aatteiden levittämisessä ja kansan laajojen kerrostien sivistystyössä. Abraham Lincoln piti Lontoon Times'ia valtavimpana tuntamana voimana Mississippi-jokea ehkä lukuunottamatta. Radio, elokuvat ja televisio ovat tosin nykyisessä yhteiskunnassa supistaneet lehdistön osuutta, mutta julkisen mielipiteen muokkaajana sen merkitystä ei saa aliarvioida. Luotettavalla ja riippumattomalla lehdistöllä on elintärkeä asema kansanvaltaisessa yhteiskunnassa.

On täysin ymmärrettävää, että Amerikan suomalaisten siirtolaisten parissa tämän vuosisadan alussa tehtiin lukuisia yrityksiä oman kielisten lehtien perustamiseksi yhteisten asioiden ja aatteiden eteenpäin viemistä varten. Niistä lähes kolme- ja puolisataa käsittävistä aikakausi- ja sanomalehtiyrityksistä, joita Yhdysvalloissa on suomalaisten siirtolaisten parissa aloitettu, Raivaaja esiintyy muita päätään korkeampana. Se on vanhin yhtäjaksoisesti ilmestynyt työväen lehti ja ainoa suomenkielinen sosialidemokraattinen lehti tässä maassa.

Tämän aseman saavuttaminen ei ole tullut minään taivaan lahjana. Se on ollut sitkeitten suuntakamppailujen ja ankaran työn tulos. Raivaajan perustajia ja kannattajia innosti horjumaton usko tulevaisuuteen: näissä miehissä ja naisissa paloi sammumaton valistuksen tuli, joka vaimeni vasta kun heidän sydämensä lakkasi lyömästä. Heidän taloudelliset voimavaransa olivat pienet, mutta sen korvasi heidän tahdonvoimansa ja uskonsa totuuden ja kansanvallan voittoon. Monet ovat ne valistustyöntekijät, jotka "huusivat keuhkonsa rikki" köyhien asian puo-

lesta ja monet ne toimittajat, avustajat ja kirjatyöntekijät, jotka kuluttivat elinvoimaansa ja "yölampunsa öljyä" yhteisen päämäärän hyväksi.

Raivaajan kehityksestä heijastuu peilikuvansa kansanvaltaisen työväenliikkeen kehitys suomalaisen siirtokunnan parissa Ameriikassa. Alkuaikojen suuntataistelut ovat jo vaienneet, "tuplajuulaisten" edesottamukset eivät enää ole lehtipolemiikin aiheena. Raivaajan sarka on nyt harkitun suora ja asiallinen. Säännöllisissä oloissa Raivaaja olisi vasta kypsyyneeseen miehen ikään päässyt, jota odottaisi monet työntäyteiset vuodet. Vähäinen siirtolaisuus Suomesta ja tšekäläisen siirtokunnan amerikkalaisuus on omiaan asettamaan esteitä lehden laajenevalle toiminnalle. Vielä täysin työkykyisenä lehti piankin joutuu eläkevaarin asemaan. Tämä vähemmän valoisen tulevaisuuden kuva älköön kuitenkaan masentako kenenkään mieltä Raivaajan juhlavuotena. Raivaaja on suorittanut merkittävän elämäntyön kansanvaltaisen työväenliikkeen ja sen eri järjestömuotojen kehittämisessä suomalaisten siirtolaisten parissa ja todella raivannut valistuksen peltoa Amerikan suomalaisten elinehtojen, sivistystason ja kansalaiskunnan kehittämiseksi. Tämän kirjoittaja lausuu vilpittömän ilonsa siitä, että on saanut Raivaajan välityksellä tutustua Amerikan suomalaisiin ja kuulua sen lukijakuntaan ja avustajiin. Toivotan Raivaajalle, sen toimihenkilöille ja kannattajapiirille jatkuvaa menestystä ja uskoa todellisen kansanvallan voittoon.

Boston, Mass. 21 päivänä toukokuuta 1954.

* Kirjoittaja on tänä keväänä suorittanut M.I.T:ssa Master of City Planning-tutkinnon.

Raivaaja Amerikan suomalaisten kasvattajana

"Työväenliike, työväenyhdistykset ja työväen sanomalehdet ovat tehneet suuremman työn ja saaneet enemmän aikaan kuin kaikki muut liikkeet ja yhdistykset yhteensä Suomen kansan valistajana ja sen sivistyksen kohottajana" lausuu A. B. Mäkelä (Kaapro Jääskeläinen) eräässä kirjoituksessaan. Mäkelä, joka oli Raivaajan ensimmäisiä toimittajia ja aikansa huomatuimpia suomalaisia sanomalehtimiehiä, selittää, että ainoastaan työväenliike ja työväen sanomalehdet kykenivät lähestymään sivistyksestä osattomaksi jäänyttä kansan suurta enemmistöä, liittämään sen yhteen ja luottamaan omaan voimaansa oikeuksiaan vaatiessa ja kulttuuriaan kehittäessään. Kaikki muut liikkeet epäonnistuivat yrityksissään. Työväenliike sanomalehdistönsä avulla vasta löysi kansan pohjakerrokset ja kykeni niitä ohjaamaan tietojen lähteille ja monitahoisen kulttuurin teille.

Työväen kasvatusta ja valistustyö oli suorasukaisista ja karkeasta alkuaikoina. Sivistyneet piirit siitä monesti kauhistuivat ja halveksuen puhuivat.

Mutta jos valistustyö oli muodoiltaan karkeata, niin karua oli kansakin. Se ymmärsi ainoastaan sitä kieltä ja niitä esimerkkejä joita se oli omassa keskuudessaan kuullut ja nähnyt. Mutta sitä mukaa kuin kansan tietotaso kohosi, muuttuivat myös työväen valistustyön muodot. Nyt Suomen sosialidemokraattisen liikkeen sanomalehdet ja valistusohjelmat vastaavat yleiset määreet Suomen kansan sivistystyöstä.

Sen suuren työn, mikä Suomen kansan syvien rivien kasvattamiseksi on suoritettu, on tehnyt työväenliike suurelta osaltaan sanomalehdistönsä avulla. Suomen kansan sivistystaso ei olisi sitä korkeata tasoa, mitä se nyt on, ellei olisi ollut työväen sanomalehdistöä. Ilman työväen sanomalehdistöä Suomen kansa ei olisi kohonnut luku- ja kirjoitustaidossa sekä kirjallisuuden viljelyssä ensimmäiselle tilalle kansojen perheessä.

Tilanne Amerikan suomalaisten keskuudessa oli jotenkin samanlainen kuin työväen keskuudessa Suomessakin entisinä aikoina — ehkä karkeampikin. Olihan tänne siirtynyt suomalainen väki melkein kokonaan maaseudulta lähteneitä tilattomia, torppareita ja heidän lapsiaan sekä köyhiä pienviljelijöitä, joilta usein puuttui kirjoitus- ja lukutaitokin, puhumattakaan korkeammasta sivistyksestä. Täällä heidän johtajikseen ja pelastajikseen ilmaantui ahdasmielisiä jopa suorastaan sivistystä vihaavia uskonnollisia liikkeitä, joiden johtajiksi monesti kohosivat Suomessa rappiolle joutuneet ja sieltä tänne karkkoutuneet miehet, jotka usein esiintyivät papeiksi lukeneina hengellisen elämän opettajina. Jonkinlainen kuva sen ajan kulttuuriharrastuksista saadaan, kun luodaan katsaus siihen kirjallisuuteen, jota myytiin ja luettiin. "Suuri ja ihmeellinen unikir-

ja". "Ilmestys näytetty Joonas Hoganon pojalle", "Kauhea ja merkillinen uni" ja "Ihmeellinen unenäkö" olivat muutamia niistä kirjoista, joita siirtosuomalaiselle täällä kaupiteltiin viime vuosisadan lopulla ja vielä tämän vuosisadan alussa. Suosituimpia sen ajan kirjoista olivat "Hirttämisen jälkeen", "Itsemurhaajain klubi" ja "Siitinelo ja avioliitto". Suoranaisena seuraamuksena siitä henkisestä pimeydestä, jossa täällä elettiin po. aikana oli se, että valistunut amerikkalainen työväki halveksi, jopa vihasikin suomalaisia työntekijöitä.

Tuonlaisissa olosuhteissa syntyi Amerikan suomalainen työväenliike ja sen sanomalehdistö. Nyt kultavuottaan viettävän Raivaajan perustaminen merkitsi suurta käännettä Amerikan suomalaisten elämässä ja toiminnassa.

Raivaaja perustettiin ensikädessä sosialidemokraattista kasvatustyötä varten, mutta se heti alkoi antaa huomiota laajemmallekin kansan kasvatustyölle. Olivathan suomalaiset siirtolaiset täällä englannin kieltä taitamattomia eivätkä kyenneet hankimaan välttämättömiä tietoja amerikkalaisista elämäntavoista muulla kuin omalla kielellään. Tämän probleeman ratkaisussa Raivaaja tarjosi heille apuaan. Raivaajaa lukiessaan täällä suomalaiset no-

peasti kehittyivät uuden yhteiskunnan kelvollisiksi jäseniksi ja myös soveliaiksi liittymään jäseniksi työväenyhdistyksiin, omiin ja amerikkalaisiin. Raivaajalla siis on suuria ansioita ei ainoastaan työväenliikkeen aatteiden tunnetuksi tekemisessä, vaan myös yleisessäkin kasvatustyössä Amerikan suomalaisten keskuudessa.

Kun nyt puolueettomasti ja ennakkoluulottomasti tutkitaan Raivaajan aikaansaannoksia, niin eipä voida kieltää etteikö Raivaaja ole kyntänyt tavallista syvempää vakoa siihen sarkaan, jonka viljelemisestä täällä ovat vastanneet suomenkieliset sanomalehdet.

Raivaaja suomalaisten järjestäjänä

Aikaisemmin mainittujen uskonnollisten liikkeiden ohella täällä Yhdysvalloissa toimi viime vuosisadan vaihteessa erinäisiä seuroja ja yhdistyksiä, mutta niissäkin tehtiin työtä hyvin ahtaissa puitteissa ja vanhoillisessa hengessä. Niiden toiminta oli monesti yliluonnollisten haaveiden takaa-ajoa. Raivaaja ja sen mukana kehittynyt sosialidemokraattinen liike vasta kykeni antamaan Amerikan suomalaiselle järjestötoiminnalle uuden, tietoon ja tosioloihin perustuvan pohjan. Työväenyhdistyksiä perustettiin kautta koko tämän laajan maan ja niiden tehtäväksi tuli suomalaisten siirtolaisten tieto- ja sivistystason korottaminen. Tätä tehtävää suorittaessa ensisijaista huomiota annettiin voittoiluun perustuvan kapitalistisen järjestelmän heikkouksien paljastamiselle sekä mahdollisuuksille korjata oloja ja edistää kansan yleistä hyvinvointia. Mutta suurta huomiota myös annettiin oman kansallisen kulttuurimme elvyttämiseksi ja edistämiseksi. Niinpä se kirjallisuus, jota Raivaaja hankki Suomesta ja kustansi omassa kirjapainossaan, olikin kokonaan tosenlaista kuin se uni- ja ihmekirjallisuus, jolla täällä oli aikaisemmin suomalaisten tiedonjanoa sammutettu. Raivaaja levitti luonnontiedettä, historiaa, taloustiedettä, yhteiskuntaoppia, sosialismia ja yleistä työväenliikettä käsitteleviä teoksia. Kun S. S. Osastot, joita Raivaaja työssään tuki, puolestaan järjestivät kokouksia, ohjelmallisia illanviettoja ja erinäisiä juhlia, joissa selostettiin yhteiskuntaa ja yksilöä koskevia tärkeitä kysymyksiä, niin tänne vähin eväin saapuneista suomalaisista miehistä ja naisista nopeasti kasvoi "uusia ihmisiä": syvästi ja laajasti elämää ymmärtäviä kansalaisia.

Työväenliikkeeltä ja Raivaajalta eivät suinkaan puuttuneet vastustajat. Niitä on ollut kaikilla uudistusliikkeillä ja oli Raivaajallakin. Vastustajat sanoivat, että se valistustyö, jota Raivaaja tekee on räikeää ja kiihoittavaa. Mutta voiko joku nyt kieltää siitä saadut tulokset? Tuskin. Kaikki rehdit henkilöt nyt myöntävät, että kehitys niin taloudellisella kuin yhteiskunnallisellakin alalla on tapahtunut juuri niissä puitteissa, joissa sen Raivaaja selitti tapahtuvan. Ja sekin myönnetään, että ne korjaukset, joita oloissamme on aikaan saatu, ovat hyvin suurelta osalta työväenliikkeen ansiota.

Raivaajan osuus Amerikan suomalaisten keskuudessa suoritetussa kasvatustyössä on ollut entistäänkin suurempi myöhempinä aikoina, koska lehti on horjumatta puolustanut kansanvaltaista työväenliikettä ja vastustanut väkivaltaan perustuvia oppoja ja kaikkia sellaisia virtauksia, jotka eivät ole kansan etujen mukaisia. Valistavilla kirjoituksillaan

Raivaaja on pelastanut Amerikan suomalaisten kantajoukon kommunismilta ja niiltä keinottelijoilta, joita täällä suomalaiskansan keskuudessa on silloin tällöin liikkunut.

Raivaaja on tukenut yhdistystyötä

Amerikan suomalaisissa työväenyhdistyksissä eli S. S. Osastoissa aikaisemmin ja Amerikan Suomalaisen Kansanvallan liiton osastoissa myöhemmin on toiminut näyttämöitä, soitto-kuntia, kuoroja, voimistelu- ja urheiluseuroja sekä kirjastoja. Niiden työtä Raivaaja on tinkimättä auttanut ja edistänyt. Voitaneenkin sanoa, etteivät po. toimintamuodot osastoissamme olisi kehittyneet siihen vireyteen ja voimaan, jossa ne olivat, ilman Raivaajaa. Kaikki edellämainitut osastojemme alaseurat tarvitsivat julkisuutta ja sitä ne saivat Raivaajassa. Raivaajassa on myös julkaistu paitsi uutisia, artikkeleita näytelmätaiteesta, laulusta ja soitosta sekä voimistelusta ja urheilusta. Se työ mikä Raivaajassa on suoritettu kulturististen toimintojemme edistämiseksi on ollut yhtä suuriarvoista kuin aatteellisenkin elämän edistämistyö. Eikä se työ ole ollut hukkaan tehtyä. Nytkin vielä, vaikka suomalainen yhdistystoiminta on tulossa vakonsa päähän, eräillä paikkakunnilla näytellään, soitetaan ja lauletaan. Fitchburgissa, Maynardissa ja Quincyssa työtä jatkavat täällä syntyneet suomalaiset, joiden varassa New Yorkissakin po. kulttuuritoiminnat jo nykyisin ovat vissiltä osaltaan.

Raivaaja on tukenut osuustoimintaa

Amerikan suomalaiset ovat saavuttaneet suurimmat ja pysyvimmat tulokset osuuskuntien perustajina ja kehittäjinä. Ei kai liene mikään sattuma, että Raivaajan varsinaisella levikkialueella on monta vaurasta osuuskuntaa, Fitchburgissa 1910 perustettiin osuuskunta, jonka nykyinen nimi on United Cooperative Society. Neljä vuotta myöhemmin Raivaajan omassa talossa perustettiin Työläisten Luottoyhdistys ja kolmikymmenluvun lopulla täällä alkoi toimia United Cooperative Farmers. Kaikkia näitä osuuskuntia Raivaaja on tukenut sanomalehden ominaisuudessa: julkaisemalla uutisia ja artikkeleita osuustoiminnan käytännöllisistä sekä aatteellisista puolista. Kaiken tämän on Raivaaja tehnyt epäitsekäästi. Se ei ole koskaan pyrkinyt kontrolloimaan ja hyötymään osuustoiminnasta, vaan se on tukenut osuustoimintaa sen vuoksi, koska osuustoiminta on siihen osaaottavien yhteistä työtä yhteiseksi hyväksi.

Suomalainen kohotettu ihmisarvoon

Kun olin edustamassa Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliittoa Zurichissä, Sveitsissä, v. 1913 pidetyssä Kansainvälisen Ammattiyhdistysliiton perustavassa kokouksessa, jossa oli edustajia melkein kaikista maista, niin kysyin Englannin ammattiyhdistysliikkeen vanhalta ja suurta tunnustusta saavuttaneelta johtajalta William Appletonilta, minkä hän katsoo maansa ammattiyhdistysliikkeen suurimmaksi saavutukseksi. Hän vastasi:

Vaikka huomioisimme kaikki ne suuret voitot, joita Englannin ammattiyhdistysliike on saavuttanut vaatiessaan lyhennystä työaikaan, korotuksia palkkoihin ja parannuksia sosiaalisiin oloihin, niin sitenkin suurimpana saavutuksistamme voitaisiin pi-

PAKINA

PUOLIVUOSISATAISPÄIVÄNÄ

Painettu sana on ajatuksen ase. Sen mahtia ei voine kukaan kieltää. Siitä asti kun kirjapainotaito keksittiin, ajatuksilla ja aatteilla on ollut uudenlaiset mahdollisuudet levitä.

Painettu sana on palvellut ihmiskuntaa hyvässä ja pahassa. Sen historia on samalla uuden ajan aatehistoriaa. Minkään uuden ajan valtiollisen ja yhteiskunnallisen, sivistyksellisen ja uskonnollisen aatteen levijämistä, voittoa tai tuhoa ei olisi voinut ajatella ilman painetun sanan tarjoamaa voimaa.

Valtakuntien kukistumisia, valtiollisia ja yhteiskunnallisia kumouksia on valmisteltu sen avulla. Sen avulla on muokattu kansojen mielet vastaanottavaisiksi vapauden ja suvaitsevaisuuden ajatuksille. Sen avulla on käynyt ja käy puolustustaistelu näiden arvojen säilyttämiseksi.

Painettu sana on ollut tieteen ja tekniikan alalla tapahtuneen ennen näkemättömän edistyksen välttämätön välikappale.

Tämänkaltainen yleinen painetun sanan mahdin tähdentäminen lienee Raivaajan 50-vuotispäivänä paikallaan. Puoli vuosisataa on pitkä aika. Sananvapauden merkeissä Raivaaja on ehtinyt piirtää painetun sanan historiaan pysyvän puumerkkinsä.

Jokaiselle lehdelle on tärkeätä, että suhde lukijakuntaan on mahdollisimman läheinen. Raivaajan ei käsittäkseni ole edes tarvinnut taistella tämän puolesta. Se leviiä tilauksin. Sen menestys ei riipu siitä, ostetaanko irtonumeroita vai ei. Sillä on oma lukija- ja kannattajapiirinsä, jonka se hyvin tuntee, ja joka tuntee sen.

Lukijan ja lehden suhdetta on ollut omiaan lähentämään myös se, että vuosien mittaan niin valtava osa sivuista on ollut varattuna niin sanotuille paikkakuntauutisille. Pieninkin amerikkalainen yhdyskunta on saanut suomalaistensa pyrintöet palstoille. On kerrottu "meistä". On kerrottu "minusta".

tää sitä, että olemme saaneet työntekijät ymmärtämään oman arvonsa. Ei meillä herra voi enää kutsua palvelijaa roistoksi eikä työnantaja työntekijää lurjukseksi joutumatta vastaamaan sanoistaan. Meillä työntekijä tuntee ihmisarvonsa ja rohkeasti puolustaa kunniaansa.

Samantoinen muutos kuin Englannissa tapahtui Amerikan suomalaisten keskuudessa sen jälkeen kun täällä alkoivat vaikuttaa työväenyhdistykset ja Raivaaja. Raivaajan ja po. yhdistysten valistamina ja rohkaisemina suomalaiset työntekijät uskalsivat nostaa päätään ja vaatia oikeutta järjestyä amerikkalaisiin työväenjärjestöihin vaatimaan parempia elämisen ehtoja sekä perustuslain takaamaa vapautta ja ihmisoikeuksia, vaikka heitä uhmasivat silloiset taantumukselliset suomalaiskansalliset johtajat ja osa suomalaisista papeistakin. Se kanta, minkä Raivaaja silloisissa taisteluissa otti, on voittanut. Nyt

Etenkin näin juhla-aikana Raivaajan monien uutiskirjeenvaihtajien on hyvä muistaa, että heillä on niin arvovaltainen esi-isä kuin Jukolan Eero. Tämä Aleksis Kiven kuolemattoman teoksen "Seitsemän Veljeksen" irvileuka ja älyniekka liitti nimitäin miehuusvuosiensa harrastuksiin myöskin kirjeenvaihtajana olemisen.

Näin kerrotaan:

"Mutta sunnuntai- ja pyhäpäivinä Jukolan Eero joko tutkisteli sanomalehteänsä tai kirjoitteli itse kuulumia ja yhteiskunnallisia asioita pitävästä, lähetettäväksi samaan lehteen. Ja mielisti otti aina toimitus vastaan hänen lähetyskappaleitansa, joiden sisältö oli ytimellistä vallan, esitystapa nasevaa ja selvää, useinpa jopa nerokastakin. Ja tämänkaltaisesta harrastelemisesta laajeni katselmansa elosta ja maailmasta. Synnyinmaa ei ollut hänelle enää epämääräinen osa epämääräisestä maailmasta, ilman mitään tietoa mistä ja minkälainen. Vaan tiesipä hän, missä löytyi se maa, se kallis maailmankulma, jossa Suomen kansa asuu, rakentelee ja taistelee, ja jonka povessa lepäävät isiemme luut."

Amerikansuomalaisena sanomalehtenä Raivaaja on sisällyttänyt piiriinsä sekä Amerikan että Suomen. Se on pönnittänyt niiden välistä siltaa omatekoisilla lujilla palkeillaan.

Se on ottanut palstoilleen sellaistaakin, mitä Suomessa on vaikea ymmärtää. "Miksi. Luoja paratkoon. viitata Mrs. Winttilän vierailuun West Warehamissa . . . Lokkilan lapsen syntymään . . . ja siihen, että joillakin Keskisillä oli eilen kahviaiset . . ."

Suomen sanomalehdistö ei tällaisia tietoita. Raivaaja tekee kuitenkin oikein julkaistessaan amerikkalaiseen tapaan pieniä "juorupeili"-uutisia, koska se ilmestyy Amerikassa, eikä Suomessa.

Raivaaja on tiedoittanut suuret ja pienet maailmantapahtumat. Se on tuonut tuulahduksia kotoa ja

tuskin on löydettävissä ainoatakaan suomalaista, joka ei vaatisi itselleen po. oikeuksia ja puolustaisi jo saavutettuja voittoja.

Nykyisin maailmanlaajuinen kommunismi pyrkii alistamaan koko ihmiskunnan muutamien häikäilemättömien diktaattorien määräyväällä alaiseksi. Sitä pyrkimystä Raivaaja päättävästi ja rohkeasti vastustaa. Raivaaja perustettiin edistämään ja puolustamaan kansanvaltaista sosialismia ja siinä tehtävässä sitä Amerikan suomalaiset tarvitsevat näinä aatteellisen sekaannuksen aikoina kipeämmin kuin koskaan ennen.

"Tieto on valtaa, valistus voimaa" julisti Raivaaja ensimmäisessä numerossaan ja se yhä on Raivaajan tunnuslause. Ainoastaan tietoinen ja valistunut ihminen ja kansa kykenee puolustamaan vapautta ja oikeuksiaan. Tiedossa ja valistuksessa on yksityisen kansalaisen ja kansakunnan turva.

Työväenyhdistys Saiman nuorisoa Fitchburgissa, Mass., Raivaajan perustamisvuosilta. Eräitä noista eilispäivän saimalaisista jo on mennyt sen portin läpi, jonka takaa ei palata. Niillä, jotka yhä elävät, toimittaja haluaisi saada tietoja.

kaukaa. Se on ollut tähystäjä ja viestittäjä. Ja nykypäivinä sen merkeissä sykkii laaja, monipuolinen ja jatkuvasti modernisoituva koneisto.

Lukijoiden keskuudessa ei Raivaajalle ehkä aina sen saapuessa ole annettu arvoa. Lehden arvo on kuitenkin eittämättömästi huomattu päivänä, jolloin se postitus- tai muiden vaikeuksien vuoksi ei ole saapunut.

Vuosien varrella Raivaaja on ollut pitkälle sargalle toimittajia, oikolukijoita, latojia ja muita olennainen osa elämää. Otsikot . . . kuvat . . . ilmoitukset . . . Rivit suorassa kuin tiilet seinässä. Entä painomusteen hajut! Se teho, valloittaa ja pitää kahleissaan kaikkia lehti-ihmisiä, eikä ihme, sillä pitäähän se tavallaan kahleissaan kokonaisia kansoja.

Raivaajan valmistumiseksi määräaikaan mennessä joukko miehiä ja naisia on vuosien mittaan usein kiristänyt tarmonsa jousen äärimmilleen.

Joka kerran on valmis Raivaaja koneesta vierähtänyt.

Se on vierähtänyt ja edelleen vierähtää . . .

Tulevaisuudessakin sisältyvät Raivaajan piiriin ihmillisen ajattelun ja tiedon eri vivahteet, poliittiset ja taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset.

Ja lukijain tietopiiriin lisäksi laajenee jatkuvasti myös Raivaajan toimittajien, kirjeenvaihtajien ja muiden lehden hyväksi toimivien tietopiiri, kuten tämänkaltaisista harrastelmista aikoinaan laajeni Jukolan Eeron katselma elosta ja maailmasta.

R a i s a.

MARTTI LARNI:

Tienraivaajat

I

Puhdas on pyyteesi ollut ja korkea tavoitteesi;
valoa vallata tahdoit ja murskata itsekkyyden.
Pelotta kohotit viirisi rauhan ja ihmisyyden,
pelotta yöhön ja pimeään suuntasit askeleesi.

Perheesi onni ja elämä oli kuin huomentaulu,
johon on kirjoitettu ihmisen käten ja sydämen toimet.
Arkinen aherrus siunasi työn sekä niidet ja loimet.
Lomassa tehtaiden pauhun kajahti ihmisen laulu:

“Heikko on raivaaja yksin, avuton raatajan käsi;
aikojen aamuna siihen puute on jättänyt arven.
Sinis sun seurata täytyy elämää mehiläisparven;
onni luo veljies kanssa, niin onni on itselläsi!”

Kuultu on raivaajan laulu, sanoma koruton, vakaa.
Kaukainen unelma, haave, tänään on näkyvä teko;
tänään on, veljeni, meillä onnemme yhteinen keko,
johon voi osaton saapua meren ja mantereen takaa.

Tänään puet, raataja, yllesi juhlapuvun.
Sanoma koruton käy yli maan ja avaruuden.
Käten ja sydänten työ loi yhteisen aateluuden.
Kaunis on perintö lasten ja tulevan ihmisluvun.

II

Ei askeltakaan taaksepäin;
vain heikot perääntyvät.
Me herätämme rynnistäin
nyt kansan rivit syvät.
Ken kesken uupuu, raukka on.
Vain rohkeus vie voittohon.

Me emme pelkää valtaa yön,
me emme säiky peistä.
Ei väisty syrjään voima työn;
sen tie on suorin teistä.
Uus valtakunta maailman
on työn ja osuustoiminnan.

Työt taattojemme, raatajain,
vain puolen sadon toivat.
Me luomme kaiken, jonka vain
he unelmissaan loivat.
Ei isiemme erheet saa
nyt enää ketään lannistaa.

Siis käsivarsin jäntevin
nyt työtä jatkakaamme.
Ja, veljet, kädet käsihin;
tää maa on meidän maamme!
Nää sanat kuulכון avaruus:
on yhteisonni luotu uus!

ARNE HALONEN:

Muistikammion kätköstä

Mitä "Raivaaja 10-vuotta" merkitsi eräälle lukijalle

Kun Raivaajan 10-vuotisjulkaisu ilmestyi 40 vuotta sitten, olin minä vielä nuori lyseolainen Suomessa, mutta jo jonkun verran innostunut yhteiskunnallisiin asioihin. Erittäin köyhyissä oloissa kasvaneena kiintyi huomioni erikoisesti työväenliikkeeseen, joka silloin oli Suomessa kasvanut voimakkaaksi tekijäksi. Innostukseni lisääntyi tavattomasti kun Raivaajan 10-vuotisjulkaisu joutui aivan sattumalta käsiini.

Todennäköisesti oli Suomeen lähetetty useampia "Raivaaja 10-vuotta" julkaisuja, mutta ne jäivät maakaamaan sensuurin hyllylle. Maailmansota oli juuri siihen aikaan alkanut ja Venäjä joutunut sotaan Saksaa vastaan. Suomessakin saatettiin voimaan ankara sotasensuuri, joka takavarikoi kaikki ulkomailtakin tulleet "vaaralliset" julkaisut. Niiden joukossa oli Raivaajankin juhlijulkaisu. Mutta minulla oli "vaikutusta".

Minun äitini oli siihen aikaan rautatiehallituksessa siivoojana ja hänelle oli määrätty samassa rakennuksessa sijaitsevan sensuurin huoneiston siivoaminen. Hän oli nähnyt Raivaajan julkaisuja ja kysynyt sensorilta voisiko hän saada niistä kappaleen, koska hänen poikansa Yrjö Halonen oli tuon lehden toimituksen palveluksessa. Sensori oli katsahnut äitiini ja sitten naurahtaen antanut hänelle kirjan ja sanonut: "Ei siinä mitään vaarallista ole." En tiedä laskettiinko näitä julkaisuja julkisuuteen muita kuin tämä yksi kappale, jonka äitini riemuissaan toi kotia. Kyllä siinä kyynel tuli äitini silmänurkkaan kun näki pojastaan mainittavan oikein kuvan kanssa. Minulle siinä riitti lukemista ja ihmettelemistä, että mitenkä ne suomalaiset siirtolaiset siellä Amerikassa voivat julkaista lehtiä ja kirjoja ja hankkia itselleen suuria liiketaloja, vaikka heitä siellä itseasiassa on niin vähän. Mutta Amerikkahan oli mahdollisuuksien maa!

Raivaajan julkaisun joutuminen käsiini itseasiassa ratkaisi elämäni kulun siitä lähtien. Minulla oli vain yksi välitön päämäärä: päästä Amerikkaan! Kirjassa mainitut henkilöt, kuten Syrjalä, Mäkelä, Boman, Usenius, Kotiranta ym. muuttuivat vanhoiksi tutuiksi. Paitsi veljeäni oli minulla nyt Amerikassa paljon tuttavuuksia sekä aateveljiä ja -sisaria. Mutta lähtö Amerikkaan siirtyi useilla vuosilla. Neljä vuotta kestänyttä maailmansotaa seurasi Suomessa sisällissota ja sitten vaikea taloudellinen tilanne. Vasta vuonna 1920, kun jo olin valkolakkinen ylioppilas, toteutuivat Yrjö-veljeni avulla vihdoin suunnitelmani ja eräänä maaliskuun päi-

vänä olin Raivaajan liiketalossa Fitchburgissa, jossa veljeni esitteli minut jo monta vuotta "teoreettisesti" tuntemilleni henkilöille. Niin hyvin olin lue-
nut Raivaajan 10-vuotisjulkaisun, että tunsin helposti melkein koko henkilökunnan toimituksesta painoon saakka. Liikerakennus eri osastoineen oli myös minulle jo etukäteen selvä. Siihen tuli sitten pitkänhuiskea prillisilmäinen herrasmies, joka esitettiin liikkeenhoitaja Jussi Suomisena. "Herra johtajalle" piti tietysti vanhan maan tavan mukaan kumartaa syvään ja kopauttaa kantapäitä yhteen ja se tempu Suomista sekä huvitti että mjellytti. Niinpä hän sanoikin Syrjalälle ja Mäkelälle: "Siitähän me saammekin apua toimitukseen, kun tuo Yrjö Halonen on päättänyt mennä Työmieheen." Kyllä siinä sydämeni kiihkeästi kopsahteli, kun ajattelin, että noin vain pääsisin työhön tuohon unelmoimaani lehtiliikkeeseen. Mutta niin siinä vain kävi, että jonkun päivän perästä olin Raivaajan toimitusapulaisena.

Vaikka olinkin pari vuotta opiskellut englantia Suomessa, tuntui käännöstyö vaikealta ja kävi hitaasti. Näytti ilmeiseltä, että Suomen oppikirjoissa oli käytetty englantia, joka oli vain jonkunlaisessa sukulaisuussuhteessa Amerikan lehtien kielenkäytölle. Toisenkin kerran meni sormi suuhun. Mutta minulla oli pelastuksena Raivaajan erinomainen kielimies, Lauri Moilanen, jota suuresti huvitti ponistukseni "Amerikan kielen" kanssa. Nelisen kuu-
kautta kääntelin uutisia etusivulle Moilasan johdolla ja vähitellen aloin työhöni tottua. Muuhunkin elämään sopeuduin nopeasti. Kesäinen Fitchburg kauniine ympäristöineen näytti paratiisilta. Minä laulelin Saiman sekakuorossa, soittelin mandoliinia, riiailin Saiman nuoria tyttöjä ja tunsin elämän uudessa maailmassa hymyilevän vanhan maan nuorukaiselle.

Mutta sitten alkoivat S.S. Järjestössä alkaneet suuntataistelut kiihtyä ja jakaa tuttavapiiriä jyrkästi toisistaan eroaviin leireihin. Vasemmistolaiset agitaattorit esittivät Venäjän vallankumousta ruusunhohteisin väreillä ja arvostelivat Raivaajaa siitä, että se ei suinpäin ryhtynyt kannattamaan Venäjällä syntynyttä kansainvälistä kommunistista liikettä. Minua, juuri vanhasta maasta tullutta, amerikkalaisia oloja hyvin vähän tuntevaa nuorukaista riepoteltiin puolelle ja toiselle, kunnes lopulta tuli tehtyä se kohtalokas erehdys, että Raivaajan kunnon miehille, jotka minua olivat suuresti auttaneet pääsemään jaloilleni, tuli sanottua hyvästi. Tiet er-

YRJÖ MÄKELÄ:

Raivaaja on hyvin hoitanut uskotun leiviskänsä

Raivaaja oli Amerikan Sosialistipuolueen suomalaisen kielijärjestön ja puheenaolevan puolueen äänenkannattaja siihen saakka, kun järjestö erosi puolueesta. Noina varhaisempina aikoina Raivaajan osakkeet omistivat suomalaiset sosialistiosastot ja nyt sen osakkeet omistavat Amerikan Suomalaisen Kansanvallan liiton osastot. Lehden perustamisesta alkaen yksityisetkin henkilöt ovat omistaneet Raivaajan osakkeita, mutta niin vähäisen ettei yksityisillä henkilöillä ole koskaan ollut Raivaajan asioissa määräysvaltaa. Järjestölehtenä Raivaaja on joutunut osallistumaan melkein kaikkiin niihin kiistoihin, joita työväenliikkeessä, varsinkin Sosialistipuolueessa ja Suomalaisessa Sosialistijärjestössä on käyty.

Amerikan Sosialistipuolue oli loistoaikoinaan merkittävä järjestö monessa suhteessa, mutta tässä kiinnitetään huomiota ainoastaan siihen, että sen jäsenistö oli hyvin suurelta osalta ensimmäisen polven siirtolaisia. Puolueeseenhan kuului lukuisia kielijärjestöjä ja puolueen omissakin osastoissa, kuten esim. Milwaukeeessa ja New Yorkissa oli paljon ulkomailla syntyneitä jäseniä. Milwaukeeessa vaikuttivat saksalaiset, kun taas New Yorkissa oli juutalaisilla suurin vaikutusvalta. Monet tämän lehden lukijoista hyvin muistavat Victor Bergerin, wieniläissyntyisen kongressimiehen, joka suoritti huomattavan työn sosialististen aatteiden levittäjänä Milwaukeeessa. Morris Hillquit taas oli huomattavimpia sosialistien keskuudessa New Yorkissa. Hän oli Venäjällä syntynyt juutalainen. Raivaaja muutoin kustansi suomennettuna eräitä Hillquitin kirjoittamia kirjoja, joista "Sosialismi teoriassa ja käytännössä" ja "Yhdysvaltain sosialismin historia" yhä kelpaavat sosialismin tutkijan luettaviksi.

Kun Amerikan Sosialistipuolueen jäsenistö oli suurelta osalta ulkomailla syntyneitä väkeä, niin ei tietenkään ollut mitään ihmettelemistä siinä, että monesti sen omissakin osastoissa, puhumattakaan kielijärjestöjen osastoista, väiteltiin asioista, jotka koskivat enemmän Eurooppaa kuin Amerikkaa. Ainoana vapaa- ja edistysmielisenä poliittisena järjestönä puolue veti puoleensa melkoisen määrän erilaisia hahattelijaita, jotka esittivät puoluekokouksille paljon sellaisia esityksiä, joilla tuskin oli mitään yhteyttä enempää puolueen käytännöllisten pyrkimysten kuin periaatteellisten kysymysten kanssa. Noissa hahattelijoiden oli henkilöitä, jotka tahtoivat viipymättä uusia kalenterin taikka ottaa käytäntöön metrijärjestelmän. Eräät niistä alustuksista, joita tältä taholta esitettiin puolueen konventsioneissa, olisivat olleet huvittavaa lukemista ja kuultavaa, mutta ne jäivät ponsivaliokuntien arkistoihin.

Niinä eilisinä vuosina, joita tässä kosketellaan, Amerikan Sosialistipuolueessa ja puolueen kielijärjestöissä olivat määräävänä osana rauhallisen kehityksen kannattajat, mutta siinä oli myös ripeää toimintaa vaativia radikaaleja. Olisi hauskaa vilautella eräitä hahmoja, mutta siihenhän ei ole tilaisuutta tämän kirjoituksen puitteissa. Ei kuitenkaan voida sivuuttaa eräitä heistä. (Big Bill) William Dudley Haywood ensiksi herätti huomiota Western Federation of Minersin lakon johtajana v. 1904. Seuraavana vuonna häntä syytettiin osallisuudesta Idahon kuvernöörin Frank Steunenbergin murhaan, mutta hänet kuitenkin vapautettiin siitä syytöksestä vuoden kuluttua. Myöhemmin Big Bill liittyi syndikaalistiseen Industrial Workers of the Worldiin, jonka toimeenpanevana johtajana hän johti tekstiiliteollisuuden lakkoa v. 1912 ja seuraavana vuonna silk-

kanivat useiksi vuosiksi. Noina vuosina tuli näitä samoja kokeneita työväenliikkeen miehiä arvosteltua ja irtvittäkin, mutta eipä kestänyt monta vuotta, kun taas lyötiin veljenkättä. Ne "uudet aatteet" olivatkin osoittautuneet pettäviksi ja todelliselle työväenliikkeelle vahingollisiksi ja siksi epärehelliset työväen aatteen kannattajat jälleen löysivät toisensa. Olen monesti sanonutkin, että olkoot työväenliikkeen suuntataistelut kuinka hajoittavia tahansa, niin vilpittömällä mielellä mukana olevat loppujen lopuksi kumminkin tapaavat toisensa samassa leirissä. Ainoastaan keplottelijat, hahattelijat ja "aina oikeassa olevat" jäävät lopullisesti surkastuviin sivuleireihin.

Niinpä taas näemme Raivaajan ympärille kerääntyneenä ne ainekset jotka ovat Amerikan suomalaisessa työväenliikkeessä toimineet vilpittömässä ja epäitsekäessä mielessä, vaikkakin ne välillä ovatkin saattaneet taittaa peistä toisiaan vastaan. Nämä koettelemuksien karaisemat ja kokemusten rikastuttamat, harmaantuneet työväenliikkeen veteraanit ohjailevat nyt Raivaajaa todennäköisesti sen "viimeisellä kierroksella". Muodostukoon tämä viimeinen taival sille voitoksi ja kunniaksi.

Mahtaakohan tämä Raivaajan 50-vuotisjulkaisu joutua yhdenkään niin innokkaan lukijan haltuun kuin olin minä saadessani "kielletyn" 10-vuotisjulkaisun luettavakseni.

kimyllytyöläisten lakkoa. Niin kooltaan kuin otteitaankin Big Bill oli nimensä mukainen — "a torch amongst a crowd of workers", kuten hänestä kerran lausui englantilainen Ramsey MacDonald. Niiden erimielisyyksien tähden, joita I. W. W:ssä syntyi, Big Bill kuitenkin menetti johtaja-asemansa. Vuonna 1917 hänet pidätettiin syytettynä kapinaan kiihoittamisesta ja tuomittiin vankilaan 20. vuodeksi. Mr. Haywood kuoli Venäjällä, jonne hän karkasi, v. 1928 melkein huomaamattomana miehenä.

Vaikka Clarence Darrow ei ollut varsinaisia "suuntamiehiä", niin hänkin kaipaisi oman lukunsa. Hän nähkääs oli aikansa loistavimpia lakimiehiä ja käytti kykyjään heikkojen puolustamisessa.

Industrial Workers of the Worldin ja Amerikan Sosialistipuolueen välillä käyty suuntariita koski kipeästi Suomalaista Sosialistijärjestöäkin. V. 1914 järjestöstä erosi erinäisiä ryhmiä, jotka perustivat oman lehensä Duluthiin. Lehti ensiksi ilmestyi nimellä Sosialisti, mutta niin pian kuin siinä valtaan pääsivät varsinaiset iww:läiset lehdelle annettiin nimi Industrialisti.

Tuskin ne haavat, jotka edellämainitussa riidassa lyötiin puolueeseen ja suomalaiseen kielijärjestykseen olivat arpeutuneet, kun jo syntyi uusia erimielisyyksiä puolueessa. Ensimmäinen maailmansota oli syytynyt v. 1914 ja se sinänsä herätti kysymyksiä, joista oltiin jyrkästi erimielisiä. Kun tähän sotaan myöhemmin liittyi myös Yhdysvallat, niin puolueen kansallisessa kokouksessa, joka pidettiin St. Louisissa vähän aikaa sen jälkeen, kun Yhdysvallat oli sotajulistuksen antanut, tärkeimpänä kysymyksenä oli

suhtautuminen sotaan. Siitä kysymyksestä väiteltiin myös suomalaisessa järjetössä.

Kummassakin, niin puolueessa kuin kielijärjestyksämme oli noina aikoina verraten runsaasti kirkassilmäisiä radikaaleja, jotka yrittivät vetää joukkoja vasemmalle. Po. St. Lousin konventsiolla radikaaleja johti clevelandilainen Charles E. Ruthenberg, kun taas keskustan johtajana toimi tässä kirjoituksessa aikaisemmin mainittu laajatiainen lakimies Hillquit. Oikeustoa johti kirjailija John Spargo, joka myöhemmin erosi sosialistipuolueesta ja meni porvarien leiriin.

Väittelyt po. konvenssiolla olivat kireitä. Olihan maa sodassa eikä voitu noin vain sylkäistä ulos lausuntoa, joka olisi mahdollisesti aiheuttanut sen, että puolue olisi julistettu pannaan. Mutta ei myöskään voitu antaa periksi niistä periaatteista joihin sosialismi nojautuu. Hillquit saneli ponnin, jossa otettiin huomioon niin sosialistiset periaatteet kuin ne mahdollisuudetkin, joita puolueitoiminnalla sotaikäyvässä maassa oli. Kun Hillquintin ponsi vihdoinkin viimeinen toistaviikko kestäneitten väittelyitten jälkeen hyväksyttiin olivat edustajat niin väsyneitä, että he lopettivat kokouksen ja matkustivat kotipaikoilleen.

Sodan jatkuessa "vapaamielinen" presidentti Woodrow Wilsonin hallitus oli saanut sellaisen käsityksen etteivät sosialistit tinkimättömästi kannata sodankäyntiä. Puoluetta alettiin vainota. Ulkomaaalisilta lehdiltä vaadittiin englanninkieliset käännökset kaikista sotaan koskevista kirjoituksista, amerikkalaisilta sosialistilehdiltä, mm. vaikutusval-

Raivaajan henkilökunta maaliskuun 22 päivänä 1954. Edessä vasemmalta oikealle ovat Martti Sorjainen, Karl E. Savolainen, Mary Blomquist, Mirjam Vilakari, Wainö Soini ja Edward Saikkonen; keskellä Veikko J. Klippa, Aarre Y. Nuojua, Bernhard Mandell, Vilho M. Heinä, Ilmari Tiainen, Fabian Raatikainen ja John Honkonen; takana Toivo N. Nousio, Jouko Viljakainen, Akseli Mattson, Elis Sulkanen, Lauri Hällfors ja Henry Puranen. Kuvasta poissa ovat Ina Korvela, John Hill ja postiilijat ja kantajat.

Viime sotien jälkeen Fitchburgiin Suomesta saapuneet siirtolaiset järjestivät illanvieton Saiman taloon viime vuonna ja lähettivät sisäänpääsymaksuista ja tarjoilusta kertyneet varat, 72,000 markkaa, Lahden Ensi Kodin työn tukemiseksi. Kodin johtajatar Sirkka Hakala lähetti illanvieton järjestäjille kaunissanaisen kiitoskirjeen sekä ylempanä olevan kuvan, josta nähdään, kun Ensi Kodin ensimmäiset nuoret äidit vievät lapsiaan kastettavaksi.

taiselta New York Call'ilta, pidettiin toisen luokan postitusoikeudet, puolueen toimitsijoita pidettiin kuulusteltavaksi ja eräitä heistä, mm. puolueen rakastettu johtaja ja erinomainen puhuja Eugene E. Debs tuomittiin vankilaan 20 vuodeksi. Kuten huomataan, nuo ajat olivat vaikeita niille, jotka puolustivat paino- ja kokoontumisvapautta. Ulkomaa-laisten vaino oli hyvin yleistä ja heitä karkoitettiin kotimaihinsa.

Venäjällä tapahtuneen vallankumouksen mainingit alkoivat vaikuttaa täälläkin Amerikassa ja ne synnyttivät niin puolueessa kuin suomalaisessa järjestössäkin hajaannusta. Väiteltiin osastoissa ja valtiokonventionneissa, joista asiat siirrettiin kansalliskonventionneihin. Kommunistien ohjelmana oli hajottaa siellä, missä he eivät voineet hallita. Lukija muistane, että Suomalainen Sosialistijärjestö kärsi noissa taisteluissa melkoisia vaurioita. Lännellä ja keskivaltioissa osastoja erosi järjestöstä ja liittyi kommunistipuolueeseen. Kansanvaltaisen sosialismin kannattajat menettivät myös kaksi lehdistään: Työmiehen ja Toverin. Kommunistit yrittivät valloittaa myös Raivaajan, mutta sen taistelun he hävisivät Raivaajan vuosikokouksessa helmikuun lopulla v. 1921.

Koska ne yritykset, joita kommunistit tekivät Raivaajan valloittamiseksi, on saatettu unohtaa, niin lienee kiintoista verestää muistia heidän lausunnoistaan lyhyillä lainauksilla. Siinä lentolehtisessä, jonka he julkaisivat sen jälkeen, kun he poistuivat Raivaajan kokouksesta tappion kärsineenä ja suunnittelivat oikeustaistelua, he lausuiivat mm.:

"Taistelu noskelaisia vastaan vaatii varoja, tuntuvia uhrauksia... Ryhtykää keräämään varoja taistelua varten! Kerätkää kolehteja ja luovuttakaa osastojenne kassasta minkä voitte! Lähettäkää varat järjestön keskusvirastoon... josta

varat... tullaan käyttämään taisteluun noskelaisuutta vastaan... toistaiseksi tilatkaa Työmiestä!... tämä on vain väliaikainen tilanne... Valmistautukaa siltä varalta, että jos emme onnistu saamaan Raivaajaa haltuumme... niin olette valmiit perustamaan uuden lehden. Tarttukaa käsiksi taisteluun joukolla! Kaatakaa noskelaiset heidän itsensä kaivamiin hautoihin ja vapauttakaa ja puhdistakaa suomalaisten luokkataistelujain maine siitä häpeästä, jota noskelaisuus kaikkialla tuottaa. Valitsemisen varaa ei enää ole: Se, joka ei ole meidän kanssamme, se on meitä vastaan!"

Kun kommunistit eivät kyenneet valloittamaan Raivaajaa, niin he perustivat Raivaajan levikki-alueita varten Eteenpäin-lehden, joka ilmestyi Worcesterissa ja New Yorkissa, kunnes se muutamia vuosia sitten yhdistettiin Superiorissa ilmestyvään Työmieslehteen, jonka kommunistit saivat haltuunsa jo mainittuna "ison vihan" aikana mitään erikoisempaa vastustusta kohtaamatta.

Kaikissa niissä taisteluissa, joita Amerikan Sosialistipuolueessa ja Suomalaisessa Sosialistijärjestössä on käyty, Raivaaja on puolustanut kansanvaltaista sosialismia. Milloin tahansa Amerikan suomalaisten keskuuteen on yritetty soluttaa harhapolpeja taikka virvatulia ja niille on ongittu seuraajia, Raivaaja on lausunut niistä painavan sanansa, Raivaaja vastusti aikoinaan "kurikkalaisuutta", "kokkilaisuutta" ja "tannerilaisuutta". Ja silloin, kun kommunistit houkuttelivat kansaa Venäjän Karjalaan y.m. Neuvostoliittoon, kuvaten siellä olevan "proletaarien isänmaan", Raivaaja antoi varoittavia lausuntoja noista joukkosiirtymisistä. Yhtä hyvin kuin vasemmistolaisten järjettömistä pyrkimyksistä Raivaaja on varoittanut myös oikeistolaisten syötteihin tartumisesta. Kun "lapualaisuus" nosti päätään Suomessa ja "hitlerismi" Saksassa, niin Raivaaja tuomitsi ne rohkeasti ja päättävästi. Mutta kun vaara uhkasi Suomea idästä toisen maailmansodan alkaessa, niin Raivaaja kehoitti lukijoitaan auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta pientä rauhaa rakastavaa kansaa.

Raivaajan ei tarvitse peljätä historian tuomiota. Jokainen rehellinen tutkija myöntää, että Raivaaja on hyvin hoitanut uskottua leiviskäänsä.

Henkilöitä näytelmästä "Juhannustulilla", kun se esitettiin juhannusaattona Saiman puistossa v. 1917. Vasemmalta oikealle Jukka Kotiranta, Yrjö Halonen, Otto Oja, Felix Hyske ja "Ressu", Laura Tuikka, Antti Palen, Liisa Suominen ja Arvo Usenius.

Raivaajan asiamiehet ja kirjeenvaihtajat kertovat

Tavoitteena oli saada lyhyitä tietoja mahdollisimman monista Raivaajan asiamiehistä tähän julkaisuun, mutta niitä lähetettiin vain harvat. Suomalainen kansanmies ja -nainen on ujo. Hän ei etsi julkisuutta.

Seuraavassa esitämme niukan saaliimme:

Waino Tirri, Quincy, Mass. — Syntymäpalkkani on Sortavala, syntymävuoteni 1891. Tähän uuteen kotimashani saavuini v. 1914. Lempiharrastuksiani ovat olleet voimistelu ja urheilu, mutta minua on suuresti kiinnostanut myös työväenliike. Raivaajan asiamiehenä toimin vv. 1919—1923. Vuonna 1952 minua pyydettiin uudelleen siihen toimeen ja erittäin mieluista on ollut suorittaa palveluksia omalle lehdelle. Viime vuonna järjestetyssä Raivaajan levityskilpailussa sijoituin kolmanneksi.

Matti Mäki, New Ipswich, N. H. — Minä synnyin Korttesjärvellä 28 p:nä lokakuuta v. 1874, tulin Yhdysvaltoihin v. 1893. Ennen farmille sijoittumista v. 1905 työskentelin kaivoksissa ja palvelin Yhdysvaltain asevoimissa Kuuban sodan aikana. Raivaajan asiamiehenä olen toiminut lehden perustamisesta alkaen. Sosialistiosastoon liityin jo v. 1903 ja olen yksi niitä, jotka perustivat New Ipswichissä suomalaisen sosialistiosaston v. 1908.

Tilda Aalto, Ashburham, Mass. — Olen toiminut Raivaajan asiamiehenä enemmän kuin 30 vuotta. Niihin yhteisiin pyrinnoihin, joita Fitchburgin edistysmielisillä suomalaisilla on ollut, olen ottanut osaa siitä saakka, kun saavuini Fitchburgiin v. 1905 Säräisniemeltä, jossa synnyin 10 p:nä maaliskuuta v. 1887.

Kirsti Lindroos, Asbby, Mass. — Olenhan minäkin kuulunut Raivaajaa tukevaan armeijaan. Olen hankkinut tilauksia ja kirjoitellut uutisia, joskus kaunokirjallistakin juttua. V. 1908 olin tilapäisesti työssä Raivaajan sitomossa. Olen kuullut lausuttavan, että Raivaajassa pitäisi olla enemmän kaunokirjallista lukemista ja itsekin sitä kaipaavan.

Antti J. Tainio, Troy, N. H. — Täällä Troyssa suomalaisten pienen luvun vuoksi Raivaajan asiamiehen tehtävät ovat rajoitetut, mutta kyllä täälläkin asiameistä tarvitaan. Toivoisinkin vain, että kaikilla niillä paikkakunnilla, joilla suomalaisia asuu Amerikassa, Raivaajalla olisi asiamies. Minä olen syntynyt

nyt Jaalassa, Uudellamaalla. Tähän Amerikkaan tulin 1910, mistä saakka olen Raivaajaa tilannut ja lukenut. Noin seitsemän vuotta olen toiminut Raivaajan asiamiehenä. Mukava onkin hankkia tilauksia lehdelle, jonka kanta kaikkiin tärkeisiin kysymyksiin nähdessä on kansan etujen mukainen.

George W. Laakso, Peabody, Mass. — Minä aloitin toimeni Raivaajan asiamiehenä noin 30 vuotta sitten. Paitsi tilauksia olen hankkinut Raivaajalle ilmoituksia sekä kirjoitellut silloin tällöin uutisia ja joskus kertomuksia täkäläisistä oloista ja Amerikan suomalaisista. Minä olen syntynyt Ayerissa, Mass., 17 p:nä huhtikuuta v. 1902. Äitini ja veljeni keralla menin Ylivieskaan, Suomeen, v. 1905. Yhdeksän vuoden ikäisenä palasin tähän syntymämaahani. Minulla ja puolisoillani on neljä poikaa.

Frank Heiskala, Warren, Ohio — Minä synnyin Jämijärvellä torpparin poikana ja tulin Yhdysvaltoihin v. 1902. Matkaeväinäni oli maallista omaisuutta äitini laittama eväspussi ja viiden markan seteli taskussani. Amerikka on ollut kiertokouluni ja Raivaaja opettajani sekä se lehti, johon olen itsekin kirjoittanut. Joka on lukenut Jack Londonin "Martin Edenin" tietää, miltä tuntuu, kun näkee ensimmäisen kirjoituksensa sanomalehdessä. Sen kotikappelin työtön kanssa, jolle talvella 1905 lähetin amerikantiketin, olen jakanut ilot ja surut kohta 50 vuotta.

Bertha Raitio, Lomala, Hopewell Jct., N. Y. — Jo 30 vuotta sitten toimin Raivaajan asiamiehenä Brooklyniin, N. Y. Silloin käytin nimeä Bertha Mäki. Syntynyt olen Finpyynkylässä, Noor-markussa, 29 p:nä syyskuuta 1891. Pieni tekijähän minä olen ollut Raivaajan avustajana, mutta sanotaanhan meren muodostuvan pisaroista. Saanen huomauttaa, että mieluista on ollut tehdä palveluksia Raivaajalle.

Herman Immonen, Lomala, Hopewell Jct., N. Y. — Katlahti Leppävirroilla on syntymäpaikkani. Papinkirjani osoittaa syntymiseni tapahtuneen 24 p:nä lokakuuta 1876. Viime vuosina en ole enää ollut tilaisuudessa Raivaajaa asiamiehenä palvelemaan, mutta minähän aloitinkin toimeni aivan Raivaajan perustamisvuonna. Kuuluin Brooklyniin, N. Y., S. S. Osastoon ja sen valitsemana hoitelin Raivaajan asiameiestointia.

George W. Laakso

Frank Heiskala

Tilda Aalto

Matti Mäki

Albin Lappi, Detroit, Mich. — Minä toimin ennen Työmiehen asiamiehenä, mutta kun se lähti väärälle tielle, niin aloin hankkia tilauksia Raivaajalle, koska se pysyi kansanvaltaiseen elämäntapaan kuuluvalla tiellä, jota minäkin päätin tallata. Mieluisia muistoja minulla on siltä enemmän kuin 30 vuoden ajalta, minkä olen Raivaajaa palvellut. Minulla ei ole aihetta kerskua suurilla tuloksilla, mutta olen huomannut, että pienillekin palveluksille annetaan suuri arvo Raivaajassa.

Syyne (Rajala) Alanko, Bovey, Minn. — Minä kuulin siihen innostuneeseen nuorisojoukkoon, joka Lempis-Antin ym. johtamana puuhaili Fitchburgissa Raivaajan perustamista. Siitä saakka myös olen toiminut asiamiehenä ja olenpa silloin tällöin kirjoittelutkin Raivaajaan.

Eräänä välähdyksenä Raivaajan perustamisajoilta keron pienen tapauksen. Saimassa oli paitsi huvitoimikunta ja näytelmäseura myös keskusteluterho. Kun monellakaan, varsinkin meillä tytöillä, ei tahtonut olla rohkeutta käyttää puheenvuoroja, niin siitäkös Lempinen sai aiheen nolata meitä naisia jatkuvasti. Kerran Mari (Rajala) Kamppuri kimpaantui ja nousi puhumaan naisten puolesta. Hän paheksui sitä, että naisia tarpeettomasti "sorretaan". Puhe oli vaikuttava. Meitä naisia se rohkaisi ja Lempinenkin sai siitä suurta tyydytystä, koska arat naiset sen jälkeen alkoivat käyttää puheenvuoroja.

Tyytyväisenä muistelen Raivaajan perustamista ja kehittymistä pienestä aloitteesta päivälehdiksi sekä sitä suurta työtä minkä lehti on suorittanut kansan valistajana omilla palstoillaan sekä kustantamallaan kirjoilla ja julkaisuilla. Hartaasti toivon, että Raivaaja ilmestyisi vielä pitkän aikaa.

Lauri Fred Lukkarinen, Hanson, Mass. — Minun elämäkertani voidaan kertoa muutamilla sanoilla. Synnyin Viitalan torpassa Iisalmen Ruotaanlahdella 14 p:nä lokakuuta v. 1882. Kesäkuun 24 p:nä 1907 menin avioliittoon Hanna Eskelisen kanssa. Tähän uuteen maahan nousin Bostonissa 14 p:nä kesäkuuta 1913. Ensiksi asuin Quincyssa, sitten Cobaltissa, Ont., josta palasin Quincy'n tammikuussa 1919. Toimeni Raivaajan asiamiehenä aloitin v. 1925 ja sitä tointa yhä hoitelen — tietenkä vain lempiharrastuksena ja sivutoimena eikä minään leipätyönä.

Mieluista on huomauttaa, että en ole koskaan katunut sitä, että olen pitänyt Raivaajaa äänenkannattajanani. Raivaaja on tietänyt suunnan ja tien niinä su-

muisinakin päivinä, joina toiset suomenkieliset lehdet täällä "valloissa" ovat harhautuneet.

Jacob Koskela, Allston, Mass. — Minä olin perustamassa Työmiestä Worcesterissa, kuului johtokuntaankin varajäsenenä. Kun sitten heräsi kysymys Raivaajan perustamisesta, niin yhdistyksemme, joka oli perustettu 1904, valitsi John Oikemuksen ja minut edustajaksi siihen kokoukseen, jossa päätös lehden perustamisesta tehtiin. Meidät evästettiin vastustamaan esitystä uuden lehden perustamisesta, koska Työmies jo ilmestyi Hancockissa, mutta Tainio ja Lempinen puhuivat meidät pyörryksiin ja me unohdimme yhdistyksemme evästyksset kokonaan ja annoimme täyden kannatuksen Raivaajan perustamista koskevalle ehdotukselle. Me kumpikin, John ja minä, värväytyimme myös Raivaajan asiamieheksi heti siinä kokouksessa. Minä olen ollutkin toimessani melkein yhtämittaisesti ja yhä olen. Kun palasimme kotiin Fitchburgista, niin saimme aikamoiset nuhteet yhdistykseltämme, mutta ennen pitkää yhdistyksestä tuli Raivaajan lämmin kannattaja.

William Davidson, Cuttingsville, Vt. — Kun olen syntynyt Seiskarissa, Suomenlahden ulkosaarella, jossa pääelinkeinona talvella oli kalastus ja kesällä merenkulku, niin merelle paloi mieleni jo verraten nuorena ja sinne meninkin heti, kun pääsin koulusta New Yorkissa v. 1913. Kolmekymmentäkolme vuotta jo olemme eläneet rauhallista elämää farmilla Vermontissa. Harvaan asutulla seudulla, jossa suomeapuhuvia henkilöitä asuu vähän eivät saavutukseni ole olleet suuret, vaikka olen parastani tehnyt koko täälläoloni ajan. Raivaaja täällä tulee melkein jokaiseen suomalaiseen perheeseen. Uutisia olen lähettänyt Raivaajan julkaistavaksi aina silloin, kun joitain sen arvoista on tapahtunut, jonka olen katsonut kiinnostavan Raivaajan lukijoita. Raivaaja, joka on tullut minulle katkeamatta vuodesta 1913 alkaen on ollut ei ainoastaan uutisten tuoja, vaan myös opettajani. Sydämellisesti onnittelen kultavuottaan viettävää lehteämme, Raivaajaa, ja toivon, että se voisi ilmestyä päivälehtenä vielä pitkän aikaa.

Elli Kari, Cleveland, Ohio — Raivaaja on ollut minulle hyvä ystävä ja toveri siitä saakka, kun tulin valtoihin v. 1914. Kova oli minulla koti-ikävä Pittsfieldissä, Mass., jossa ensiksi asuin, kun ystäviä oli ainoastaan muutamia. Sieltä muutin Pittsburghiin, Pa., jossa Raivaajan asianainen tilasi minulle Raivaajan. Siitä saakka olen kuulunut Raivaajan suureen perheeseen. Viime kuluneet 25 vuotta olen toiminut Raivaajan asioitsijana.

VILLE SALMI

Raivaajalla on ollut paljon hyviä asiamiehiä ja yhä on. Tämän tapaisissa asioissa vertailu ei liene suotavaa, sillä eihän kukaan ole sellainen tuomari, joka voisi sanoa, kuka paras on. Ei voida kuitenkaan kieltää, etteikö Ville Salmi, joka toimi pitkän aikaa Raivaajan asiamiehenä Fitchburgissa, ollut parhaimpiin kuuluvia lehtemme asiamiesarmeijassa. Hän oli myös hyvä sosialidemokraatti ja rehti suomalainen. Salmi matkusti Suomeen ja aikoi palata toimeensa, mutta kuoli odottamattomasti v. 1952.

Kaiken, minkä olen voinut, olen mielihyvin Raivaajan hyväksi tehnyt ja edelleenkin teen. Raivaajalle ja sen toimittajille toivotan pitkää ikää.

Theodore Olson, Union, Maine — Raivaajan asiamiehen tonta hoitaessa täällä Mainessa joudutaan kulkemaan vanhoissa rattaan jäljissä. Ei tietenkään siinä ymmärryksessä, että täällä maanteissa on po. jälkiä — no, no, täällä tiet ovat hyviä, vaan siinä ymmärryksessä, että toimi pääasiallisesti on vanhojen tilausten uusimista, siis samoissa perheissä vierailua vuodesta vuoteen. Kahvinjuojalle Raivaajan asiamiehen toimi täällä olisi erittäin mieluista. Kahvia nähkääs tarjotaan jokaisessa talossa. Mutta kyllä minäkin nautin matkoistani, vaikka en juokaan kahvia. Jos talon väki sattuu olemaan murkinalla, niin asiamiestä kehoitetaan istumaan pöydän ääreen ja nauttimaan pöydän antimista. Näitä kehoituksia ei tämä asiamies yritä torjua, sillä olisiko mikään hauskeempaa ja nautinnollisempaa kuin murtaa leipää vieraanvarasten ja ystävällisten ihmisten kodissa. Minä olen hoitanut Raivaajan asiamiestointia paikkakunnallani noin 20 vuotta. Jos minulta nyt kysyttäisiin, mikä voima minua on ollut kannustamassa tämän toimen hoitamisessa leipätyöni, farmauksen ohella, niin vastaukseni kuuluisi: 1) se, että Raivaajan asiamiehenä tiedän kantavani oman korteni yhteisen hyvän palvelukseen, 2) Raivaajan tilauksia uudistaessani saan käydä tapaamassa edistysmielisiä ihmisiä ja 3) nykyisillä Mainen teillä on hauskaa autolla ajella.

Matti Pulkka, New York, N. Y. — Minä liityin työväenyhdistykseen jo Iisalmella 1908 ja pian sen jälkeen, kun kesäkuussa 1913 tulin tähän uuteen maahan, liityin New Yorkin suomalaiseen työväenyhdistykseen. Papin-

kirjani osoittaa, että olen syntynyt 15 p:nä syyskuuta 1889. Paitsi Raivaajan asiamiehenä olen toiminut mm. voimistelun johtajana, näyttelijänä ja New Yorkin osaston ja Idän urheiluliiton johtokunnissa sekä laulanut kuorossa. Mieluista on lähettää tervehdys ja onnittelu kultavuoitteen viettävälle Raivaajalle.

Raivaajan edustajat Bogotan piirissä

Lahja Maria Koskinen, Raivaajan nykyinen kirjeenvaihtaja ja asioitsija Bogotassa, N. J., lähetti käytettäväksemme luettelon otsikkopiirissä toimineista ja nykyisin toimivista Raivaajan asioitsijoista ja kirjeenvaihtajista. Kaikki Raivaajan edustajat po. paikkakunnalla ovat toimineet myös sikäläisessä meikäläisessä osastossa monissa eri tehtävissä. Luettelo on:

John Salo, Bergenfield; Hellä Saari, Teaneck; Maiju Lehto, Bogota; John Pukki, Bogota; Martta Raut, Cresskill; Onni Koskinen, Bogota; Lahja M. Koskinen, Bogota, ja Laila Koskinen, joka jo on saanut läisyyksikutsun, mutta häntä toiset Raivaajan edustajat muistelevat kunnioittaen Bogotan osaston näyttelijänä ja monien muiden osastotehtävien hoitajana.

Raivaajan edustus New Yorkissa

Raivaajalla on ollut vahva edustus New Yorkissa siitä saakka, kun Raivaaja alkoi ilmestyä, varsinkin sen jälkeen, kun sivukonttori lehdellemme tuohon maailmankaupunkiin avattiin v. 1912.

Niin New Yorkissa kuin monilla muillakin paikkakunnilla Raivaajan asiamiesten työstä kannattaisi kirjoittaa oma historiansa, sillä onhan asiamiehistä, jotka melkein ilman korvausta ovat tilauksia hankkineet ja monessa tapauksessa ilmoituksia keränneet, Raivaajan menestys hyvin suurelta osalta riippunut.

Siinä rajoitetussa tilassa, mikä meillä on tässä julkaisussa käytettävissä voimme ainoastaan hiukan käyttää niitä tietoja, jotka Raivaajan kirjeenvaihtaja Wilho Hedman käyttäväksemme lähetti.

Nykyisen asiamiesarmeijan päämiehenä New Yorkissa toimi Raivaajan konttorinhoitaja Mikko Lyytikäinen. Aliasiamiehet ovat Matti Pulkka, Walter Heininen, John Forssell, Maria Bloom, Hilja Siren, Hjalmar Hovi, M. W. Bruun ja Peter Kanerva.

Mr. Hedman oli ensimmäinen asianmukaisesti valittu Raivaajan asiamies New Yorkissa. Hänen puolisonsa Anni otti osaa ensimmäiseen levityskilpailuun ja voitti siinä Sittenien levittäjänä toisen palkinnon. Monet muutkin vanhemmista asiamiehistä ovat hyvin ansioituneet eri aikoina. Innokkaimpina heistä mainittakoon Pekka Turunen, Olga Long sekä F. Broman, joka oli erittäin innokas kirjallisuuden levittäjä. Innokkaasti myös toimivat Justus Niemi, Anna Sten, Väinö Saari, Senja Wiitala, Matti Pulkka, Pekka Artola, Leo Manner, Edla Wuori, Kalle Salo, Arvo Manninen, Helena Toukola, Hilma Lander, Selma Karhunen, Tyyne Filppula, Theodore Wüitala, Hilda Oinonen, Matti Pesonen, Anna Kivilahti, Herman Nurmi ja Henry Laine. Pisimmän ajan Raivaajan asiamiehenä New Yorkissa on toiminut Mr. Lyytikäinen. Monet niistä miehistä ja naisista, jotka ovat Raivaajaa New Yorkissa levittäneet, ovat jo siirtyneet sinne, josta ei palata.

YLHÄÄLTÄ ALAS

Sivulla 14 Raivaajan edustajat ovat William Davidson, Herman Immonen, Lauri F. Lukkarinen, Kirsti Lindroos, Elli Kari ja Antti J. Tainio.

WILLIAM REIVO:

TYÖ JA TULOKSET

Sanomalehtien vaikutuksesta lukijakuntaansa on kirjoitettu paljon ja kirjoitettaneen edelleen, mutta koska ei ole olemassa mitään sellaista standardia jota voitaisiin käyttää sen mittana taikka puntarina, niin kysymys on edelleen ratkaisematta ja jokainen sitä harkitseva yksityinen muodostaa siitä oman mielipiteensä.

Kyvykäs huomioitsija voi kuitenkin erinäisten lehtien lukijakunnan käsitteisiin ja mielipiteisiin tutustumalla huomata selvästi käsitteiden samanlaisuuden lehden ja sen lukijakunnan välillä. Tämä samanlaisuus luonnollisestikin ilmenee enemmän yleispiirteisenä kuin kaikkiin yksityisseikkoihin soveltuvana. Niin tapahtuu jo siitäkin syystä että valistuneet ja tietoiset ihmiset yleensä harkitsevat omakohtaisesti jokaista uutta kysymystä, käyttävät lehden selostuksia harkinnassaan ja vasta sitten muodostavat asiasta mielipiteensä.

Voimakkaasti vaikuttavana tekijänä sellaisessa harkinnassa on se miten kauan mikin henkilö on lukenut käsitteittensä edustajaksi valitsemaansa lehteä, sekä siitä miten syvällisesti hän harrastaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin tutustumista ja millä vakaumuksella on niihin kiintynyt.

Raivaajan lukijakunta muodostaa Amerikan suomalaisen siirtolaisväestön keskuudessa sen aineksen, jonka yhteiskunnalliset käsitteet ovat selvimmät ja jonka mielestä siis juuri yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisulle olisi annettava suuri huomio ja käsitettävä niiden merkitys ei ainoastaan paikallisina kysymyksinä, vaan koko kansakuntaa käsittelevänä, jopa kansainvälisiin suhteisiin vaikuttavana.

Kun Raivaaja perustettiin puoli vuosisataa takaperin, aikana jolloin amerikkalainen kapitalismi ja porvarillinen vapauskäsite, jossa yksilön "oikeus" kaikenlaiseen saalistukseen vallitsi nykyisestä paljon erilaisena, johtui se siitä, että suomalaisen siirtolaisväestön keskuuteen saapui kotimaastamme aineksia, jotka olivat jo siellä saaneet työväenliikkeen keskuudessa toimiessaan selvän käsitteen siitä, että myöskin täällä olivat ihmisten keskinäisissä suhteissa vaikuttamassa samat tekijät kuin Suomessa ja muissa Euroopan maissa.

Vastoin kaikkia vakuutuksia ja juhlapuheselostuksia tämän maan olojen luokkaeduttomuudesta ja vapaan yrittelymahdollisuuksien terveellisestä vaikutuksesta yhteiskunnalliseen elämään, nämä ainekset huomasivat pian, että työväestön oli seurattava täällä Euroopan työväestön esimerkkiä, järjestäytyttävä ajamaan etujaan, eikä alistuttava siihen mitä "vapaa yritteliäisyys" suvaitsi antaa.

Tämän käsitteen ensimmäisiä ilmaisumuotoja oli se että suomalaisen työväestön velvollisuus oli täällä liittyä maan ammatilliseen liikkeeseen ja osallistuttava myöskin valtiollisten olojen parannusta vaativan työväenliikkeen taisteluun, jonka johtavana voimana oli vuosisadan alussa useitten hajanaisten ja haparoivien yritysten tuloksena muodostettu sosialistinen puolue.

Tätä yhteiskunnallista taistelua ja sen valistustyötä johtamaan perustettiin Raivaaja. Luonnollista oli kuitenkin, että silloinen porvarillinen sanomalehdistö ryhtyi kiivaaseen taisteluun kaikkea sitä vastaan mitä suomalainen työväenliike ja sen äänenkannattaja Raivaaja ajoivat.

Kun nyt muistelee silloista tilannetta ja sosialidemokraattisen liikkeen vaiheita täällä, niin ei voi olla havaitsematta miten jyrkästi käsitteet erosivat amerikkalaisen yhteiskunnan luokkaluonteesta. Porvarillisesti ajattelevat eivät suostuneet edes harkitsemaan mitä perää oli väitteessä että Amerikassakin oli kansakunta jakaantunut kahteen perusluokkaan, omistamattomiin ja omistaviin, riistäjiin ja riistettäviin.

Luokkataistelua ei tunnustettu, eikä siis myöskään työväestön taistelua olojensa parantamiseksi järjestymisen kautta katseltu suopein silmin. Luokkataistelun selitettiin olevan sosialistien keksintö, laiskojen agitaattorien suunnittelema, saadakseen sen tehtävissä leipäpaikkoja. Puhuttiin kaiken omaisuuden tasaamisesta, "vapaarakkauden" laillistuttamisesta joka johtaisi perhesuhteiden rappeutumiseen ja yhteiskunnalliseen kaaokseen.

Yksinpä järjestyneen työväestön riveissäkin ilmeni valitettavan paljon sellaista sekaannusta, joka on luonnollista jokaisen maan työväenliikkeen alkuvaiheissa. Syntyi sisäisiä riitoja ja niiden aiheuttamia hajaannuksia, joiden heikentävä vaikutus liikkeen yleiseen toimintaan on ollut tuhoisa, mutta josta vähitellen ollaan selviytymässä.

* * *

Kun Amerikan työväenliike on edistynyt saavutuksissaan niin pitkälle, ettei sen voimaa enää voida halveksuen sivuuttaa, eikä sen oikeutta esiintyä jäsenistönsä — jopa koko työalan työväestön — edustajana, niin voidaan käsitteiden muuttumista maamme väestön suuren enemmistön keskuudessa työväenliikkeen suhteen pitää ratkaisevana voittona ei ainoastaan palkkatyöväestölle, vaan valtavalle enemmistölle kansakunnassamme. Se on niin suuri voitto, että eräissä piireissä puhutaan nyt vakuuttavasti, ettei enää ole olemassakaan mitään luokkajakoa, eikä siis luokkaeduista käytävää taistelua.

Sellaisen käsityksen omaavat ovat valitettavan harhaluulon sokaisemat. He eivät voi nähdä maamme aineellisen talouselämän ja varallisuussuhteiden taakse kätkeytyviä ihmisten keskinäisiä suhteita, jotka edelleen ilmaisevat kansakuntamme jakaantumista kahteen perusluokkaan, omistaviin ja omista-

JOHN S. SUOMINEN

On sanottu etteivät joukkoliikkeet riipu niinkään paljon johtajista kuin joukoista. Ja niinhän lieneekin, että vaikka yksilöiden kykyä ja taitoa tarvitaan, niin menestys lopullisesti kuitenkin riippuu joukkojen tiedoista ja yhteenkuuluvaisuuden tunteesta. Mutta kaikesta huolimatta yksilö on huomioitava, koska tiedetään että jos "johdossa on vika" niin väärään mennään, ainakin tilapäisesti.

John S. Suominen, joka toimi Raivaajan pääjohtajana vuodesta 1911 alkaen siihen saakka, (paria vuotta lukuunottamatta), kun hän v. 1948 kuoli, taitavasti kehitti Raivaajan taloutta lehden nousuaikoina ja tehtävänsä tietoisien kapteenin tavoin ohjaili toimintaa myöhemmin niissä ristiaallokoissa, joita aiheuttivat taloudelliset lamakaudet ja työväenliikettä häiritsevät suuntataistelut. Jussi Suominen — jolla nimellä häntä tuttavallisesti kutsuttiin — oli liikemies ja sosialidemokraatti. Erittäin selvästi hän käsitti sen, ettei Raivaajaa oltu perustettu voittoilua, vaan kansalaisyhteisyyden varten. Yhtä hyvin kuin sosialidemokratiasta hän oli kiinnostunut ammattiyhdistysliikkeestä ja osuustoiminnasta. Hänen vakiintunut mielipiteensä oli: niitä kaikkia tarvitaan pyrittäessä korjaamaan taloudellisia ja yhteiskunnallisia epäkohtia.

mattomiin, joista ensinmainitut hallitsevat ja muut alistuvat. Käsitteiden sekaannus yhteiskunnallisissa luokkasuhteissa saattaa nykyisin olla yleisempi kuin ennen ensimmäistä maailmansotaa.

* * *

Kun työväenliike on saavuttanut laillisen oikeuden edustaa työväestöä palkka- ja työehtokysymysten käsittelyssä ja sen järjestymisoikeus on lain suojelema, niin porvarillinen propaganda on kääntänyt yhä enemmän huomiota siihen, etteivät omistussuhteet ole ainakaan enää määrävänä tekijänä

ihmisten yhteiskunnallisten suhteitten ja siis heidän etujensa peruskysymysten ratkaisuisissa.

Sellaisia lakkotaisteluja, joita käytiin vuosisatamme ensi neljänneksellä ei enää käydä. Suurten korporatioiden yksityisesti ylläpitämät "suojeluskunnat", joiden avulla lakot murrettiin pelkän raan voiman mahdollisella ja jollaista menettelyä tuomioistuimet enemmän suojelevat kuin tuomitsivat, eivät enää ole laillisia laitoksia. Rikkurien hankinta on monissa valtioissa lakivastaista ja lainlaadinta takaa työväestölle oikeuden järjestyä ja järjestyneenä osallistua neuvotteluihin palkkaeduista ja muista työsuhteista.

Tällainen tilanne ei kuitenkaan merkitse luokkataistelun päättymistä, eikä sitä että puhe luokkataistelusta on vain työväenliikkeen edustajien keino käsitteiden hämäämiseksi.

Samalla tavalla kuin lakkotaistelut ovat muuttuneet fyysisistä voimankokeuksista neuvotteluiksi työnantajien ja työläisten edustajien välillä on luokkataistelukin muuttunut lakkotaisteluista vaalitaisteluiksi, joissa yleisen ja yhtäläisen ääntöoikeuden omaava kansakunta ratkaisee ketä se haluaa edustajikseen.

* * *

Työväenliikkeen voitto taistelujensa kautta on merkityksellinen ei ainoastaan ammattiliikkeen jäsenille ja heidän perheilleen, vaan koko kuluttajakunnan suurelle enemmistölle. Maamme kansantalous olisi kahden maailmansodan välisenä aikana joutunut paljoo suurempiin vaikeuksiin kuin missä se oli, ellei palkankorotuksien ja työnsaantimahdollisuuksien hankinnalla olisi lisätty niin paljon yleistä ostovoimaa kuin sitä lisättiin.

Saatetaan yrittää selittää, ettei ansio kaikista neuvottelusaavutuksista kuulu järjestyneelle työväestölle; että vapaamielinen ja kansanvaltaisuutta vilpittömästi puoltanut demokraattinen hallitus taisteli ostovoiman lisäämiseksi monilla keinoilla sek. Aivan niin, mutta työväenliikkeen kiistaton ansio on se, että meillä oli sellainen hallitus kuin kaksikymmentä vuotta asioita hoitanut tämän edellinen hallituksemme oli. Sen edeltäjänä olleen republikaanien hallituksen, joka edusti periaatteellisesti entisen presidentti Hooverin ja senaattori Taftin käsityskantaa, olisi ainakin vuoden 1929 syyskauden jälkeen luultu käsittävän sen, että maan talouselämä voidaan elvyttää ainoastaan kuluttajaväestön ostovoiman lisäämisellä, mutta se ei sitä käsittänyt ja seurauksena oli vaikein talouspula maamme kansantalouden historiassa.

Kun vaalitaistelu kaikilla aloilla käsitetään taisteluksi luokkien välillä ja edustajiksi valitaan muita kuin suurten korporatioiden virkailijoita tai heidän käsitteitään kannattavia, taikka politikoitsijoina esiintyviä "hyviä miehiä", niin asiat korjaantuvat.

Tätä käsitettä on Raivaaja edustanut, ja siksi sen lukijakunta muodostaa muusta suomalaisväestöstä poikkeavan käsityskunnan, joka uusista autoistaan ja omista kodeistaan huolimatta on selvillä siitä perusajatuksista, että autot ja kodit, vanhuudeneläkkeet ja työttömyysavustukset ja muut yhteiskunnalliset parannukset ovat käyneet mahdollisiksi vain siksi että ostovoimaa on lisätty sen mukaan kuin tuotannon tulokset ovat lisääntyneet ja työnsaantimahdollisuudet parantuneet.

Nämä saavutukset ovat luokkataistelun voittojen tuloksia.

Vuosientakaisia

---

muistelmia

Muistelmissa ei ole tarkoitus lähteä "rapakon" tällä puolen eläneen ja vielä elävän suomalaisen siirtokansan vaihtelevaa historiaa kuvailemaan, vaan muistelemme joitakin viidenkymmenen vuoden takaisia ja sen jälkeisiä tapahtumia ja kokemuksia ja niitäkin vain "rapakon" itäiseltä reunamalta ajoilta, jolloin varsinainen työväenliike siirtokansan keskuudessa puhkesi ummusta.

Siirtokansasta on kirjoitettu useita kirjoja, jopa historiainkin nimellä kulkevia, puhumattakaan niistä matkakuvauksista, joita viime vuosien aikana yksi ja toinen täällä lyhyemmän ajan suomalaisten keskuudessa vierailut on luonut ja joita on ilmestynyt kirjamarkkinoille "rapakon" molemmin puolin.

Niin aikaisemmat kuin viimeisemmätkin ovat kukin kuvailleet ja kertoneet sen mukaan, mitä ovat omin korvin kuulleet ja silmin nähneet siirtokansan keskuudessa kulkiessaan. Joku on mahdollisesti kulkenut vain seurakuntalaisen kärryllä ja sen mukaisesti maalaillut kuvauksiaan, sillä niitä värejähan maalarikin käyttää, mitä hänellä on työhönsä saatavissa ja jokainen voi arvostella oman kykynsä mukaan työn tuloksia.

Joku on kyntänyt hieman syvemmällekin ja löytänyt huonoa, jos hyvääkin, siirtokansan keskuudessa, jos kohtakin latunsa on sittenkin pysytellyt hyvin lähellä sitä seurapiiriä, jossa on liikkunut ja kenen luona pilemman tai lyhyemmän ajan vierailut, saaden niistä siemenet kylvämälleen pellolle, jonka povesta nousseet

oraat ovat sitten ennemmin tai myöhemmin kypsyneet kirjalliseksi hedelmäksi.

Kun näitä kirjoja lukee ja tutkii, ei voi muuta sanoa kuin sen, että kukin on koettanut parhaansa ja tehnyt tehtävänsä ainakin omasta mielestään koko hyvin, jos kohtakin se lyhyemmän ajan vierailleelta on tavallisesti jäänyt hyvin pinta- ja yksipuoliseksi ja saa vanhemman ja aikaansa seuranneen siirtolaisen suun hymyyn ja harmantuneen pään vakavana nyökähtelemään.

Mitä taas tulee siirtokansan sosialistiseen työväenliikkeeseen, on siitäkin kirjoitettu, ei ainoastaan kirjoissa, vaan sitä enemmän täällä ilmestyneissä sanomalehdissä, niin työväen omissa kuin toisissakin. Varsinkin kymmeniä vuosia sitten oli alkava työväenliike tarkasti huomioitu ns. "vanhoillisissa" sanomalehdissä, jos niitä todella sanomalehden nimellä rohkenisi kutsua, sillä eivätän sen aikaiset toimittajat mestareita olleet juuri missään silloin ilmestyneessä lehdessä. Ja omia lehtiä ei ollut sanan varsinaisessa merkityksessä ennen kuin Vihtori Kosonen sai ajettua asian tarpeellisuuden vapaaehtuisten tietoisuuteen kesällä v. 1903.

Tästä toisesta, Kososen "Työmiehestä", tuli vankempi eläjä kuin edeltäjästään, joka noin kolme vuotta aikaisemmin A. F. Tannerin, Alex Halosen, Martin Hendricksonin ja toisten ponnistusten tuloksena oli saanut ensimmäisen numeronsa maailmalle New Yorkissa, mutta muutaman kuukauden kuluttua kuolla kupsahti, kuten ennenajojaan syntyneelle tavallisesti tapahtuu. Sen

Ja tämän liikkeen kärkiasemassa on aina ollut järjestynyt työväenliike. Myönnettävästi sen tukijana on jo yli kahden vuosikymmenen ollut kansakuntamme yhteiskunnallisen valistustason kohoaminen. Nyt käsitetään etteivät suurten korporatsioonien johtajat, jotka ansiottomasti saavat satojen tuhansien dollarien vuosipalkkoja, ole aikaan saaneet sitä tavatonta tuotannon lisääntymistä, josta Amerikka tunnetaan, vaan heistä paljon alempana olevat tekniikan ekspertit, fyysiikan ja kemian tuntijat, tuotannon teknilliset johtajat tuhansilla aloillaan.

Työväenliikkeen aatteenlevitystyön muodot ovat muuttuneet ja sen kohteiksi ovat tulleet ainekset jotka eivät vielä parikymmentä vuotta sitten käsitäneet kuuluvansa työväenluokkaan.

Tässä taistelussa lukijainsa valistamiseksi on Raivaaja kantanut olojen kuorman ja helteen Amerikan suomalaisen työväenliikkeen valistamiseksi

ja voittanut ratkaisevasti. Suuri osa suomalaisesta väestöstä Raivaajan lukijakunnan ulkopuolellakin tunnustaa nyt oikeutetuksi sen jota vastaan se vuosisatamme alkukymmenillä taisteli kaikilla niillä keinoilla joilla unioiden ja sosialistipuolueen toimintaa vastustettiin.

Raivaajan kannattajisto voi ylpein elein viitata tulevaisuuteen. Sen ihanteet ovat vallitsevana niissä piireissä, joissa käsitetään miten yhteiskunnalliset kysymykset ovat ratkaistavissa. täystyöllisyys saavutettavissa, ja ihmiskunnalle voidaan käytännöllisellä talousjärjestelmällä osoittaa tie taattuun hyvinvointiin ja maailman rauhaan.

Sen ohjelman perustavoitteet sisältyvät jokaisen maan sosialidemokraattisen ja ammatillisen työväenliikkeen ohjelmaan.

W m. N. Reivo.

jälkeen ilmestyi numero tai pari muun nimellistä lehteä joittenkin uhkarohkeiden toimesta, mutta tulevaisuutta eivät niille olleet ennustaneet edes unikirjatkaan ja niin jäi tämän viimeksi syntyneen "Työmiehen" tehtäväksi vapaamielisen ja sosialidemokraattisesti asennoituvan työväen henkisen pellon kuokkiminen.

Parastaan se koettikin Worcesterissa, Mass., mutta ei tahtonut siemen orastaa ja niinpä se muutettiin paremmille halmeille kesäkuussa v. 1904, kun silloinen toimittaja Taavi Tainio ei nähnyt sille elämisen mahdollisuuksia "pilgrimien" vanhoilla laidunmailla ja niin muutti henkitoreissa ollut "Työmies" lännemmäksi, Hancockiin, Mich., ja elää vielä tänäkin päivänä koko pirteänä Superiorissa, Wisconsinin valtiossa, jos kohtakin on ollut kommunistien äänitorvena yli 30 vuoden ajan ja muuttaa suuntaansa sen mukaan kuin idästä puhallevat tuulet viiriä kääntävät.

*

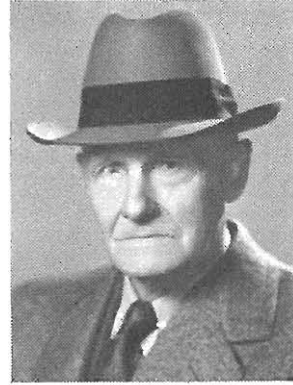
Kaikesta huolimatta alkoi työväenyhdistyksiä syntyä jo ennen "Työmiehen" muuttoa Michiganiin ja ne liittyivät silloin toimineeseen "Imatra" liittoon. Mutta se ei oikein tyydyttänyt sen aikaisia "heränneitä", joista suuri osa kulki Matti Kurikan punomassa "henkisen elämän" talutusnuorassa, päämääränään luoda lyhyessä ajassa paratiisi maan päälle. "Kurikkalaisuus" kuitenkin kuihtui "Raivaajan" alkaessa ilmestyä Taavi Tainion ja toisten edistysmielisten ponnistuksista tammikuun lopulla v. 1905 Fitchburgissa, Mass. Siinä käytin sotaa sos. dem. työväenliikkeen puolesta siksi hanakasti, että "henkimaailman" hepenet karisivat tien oheen ja pariin vuoden aikana syntyneet työväenyhdistykset edustajainsa kautta v. 1904 Clevelandissa, O., pidetyssä kokouksessa loivat pohjan vakavammalle toiminnalle ja päättivät liittyä maan sosialistipuolueeseen.

Kahinaa kesti kuitenkin jonkin aikaa, mutta "Raivaaja" vakavilla kirjoituksillaan ja kehoituksillaan sai yhden toisensa jälkeen liittymään sosialistipuolueeseen ja v. 1906 Hibbingin, Minn., edustajakokouksessa luotiin jo oma S. S. Järjestö, joka sitten suurten suuntariitojen aikana jakautui v. 1921 kahteen vastakkaiseen leiriin,

GUSTAF PURSI

Clevelandilainen Gustaf Pursi, joka tuli Yhdysvaltoihin Turusta heti vuosisadan vaihduttua, kuului Raivaajan etuvartiioon niin aatteellisia kysymyksiä käsitellessä kuin muissakin tehtävissä. Hän toimi Raivaajan asiamiehenä ja kirjeenvaihtajana pitkän aikaa, siihen saakka, kun hänen vuoronsa tuli astua Tuonelan virran yli.

VERNER NISKANEN

Äskettäin jäisyyskutsun saanut Verner Niskanen suoritti Maynardissa, Mass., asuessaan Raivaajalle kiitettävän palveluksen kirjeenvaihtajana. Häntä käytettiin myös paljon puhujana meikäläisten osastojen juhlissa ja illanvietoissa. Selvänäköisenä sosialidemokraattina hän kynti tavallista syvemmän vaon aatteellisen elämän sarkaan Raivaajan levikkipiirissä.

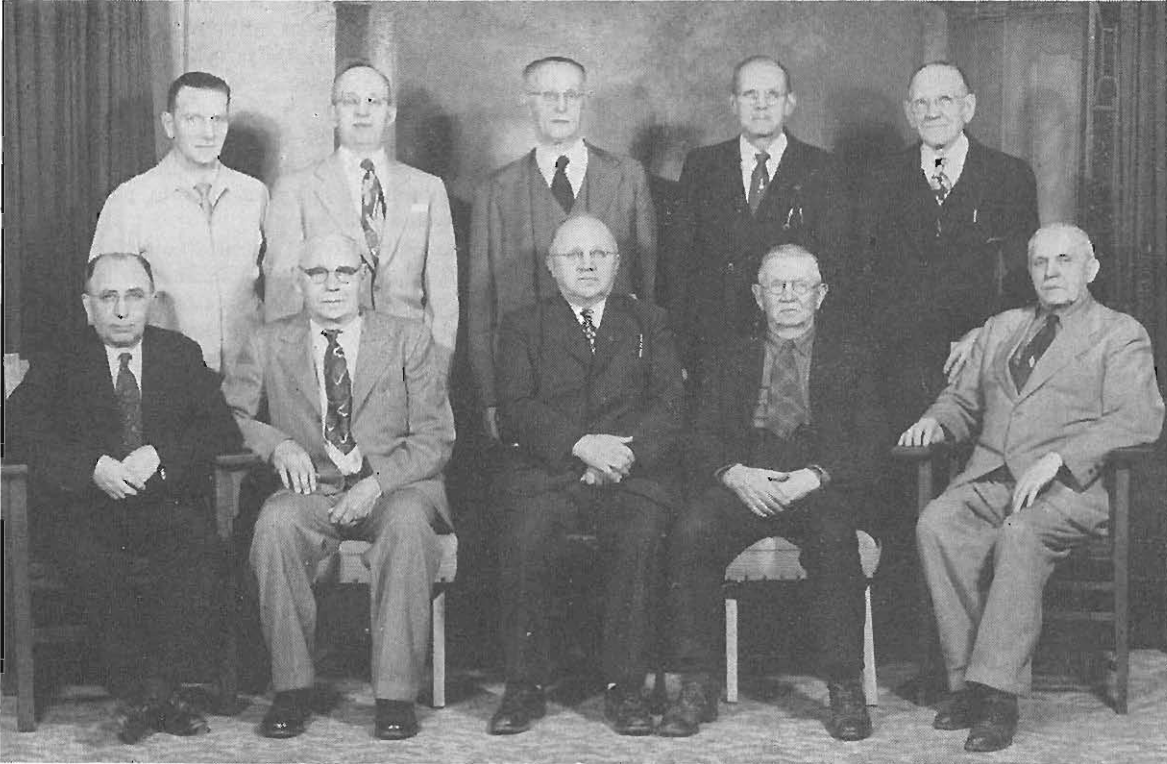
sosialidemokratiaa ja kommunismia kannattavaan. Lopulta tapahtui hajaannus itse maan sosialistipuolueessa ja suurin osa idän valtioissa toimivista suomalaisista osastoista toimi itsenäisenä järjestönä v. 1936, joka sitten v. 1940 hyväksyi uudet toimintaohjeet ja otti nimekseen Amerikan Suomalainen Kansanvallan Liitto. Sen toiminta on ollut aika pirteää ja osallistui suurella mittakaavassa myös Suomen avustustyöhön siihen saakka, kun se laajemmassa mittakaavassa lopetettiin. Aatteellista työtä on tehty jatkuvasti edustajakokousten antamin evästyksin ja päätöksin.

*

Kun muistelee menneitä vuosia ja sitä taustaa, joka antoi pontta työväenliikkeelle ja siihen liittyneille, on sanottava, että kahleista vapautuminen, kahleista, joiden haavat vielä kirvelivät monen "rengin" ja "piian" povessa, oli perinnäisin uranuurtajien pyrkimys, vaikka se ei alussa löytänytäkään oikeata tietä. Mutta hädässä oleva ihminen ei koskaan tahdo heti löytää tietä vaikeuksistaan vapautuakseen. Ja niin oli tämänkin joukon suhteen, jonka enemmistö oli suurimmaksi osaksi saanut tietovarastonsa ja lukutaitonsa kinkereillä ja rippikoulussa, ja jolla tänne tultuaan vuosisadan käänteen kahta puolta ei ollut tilaisuutta saada juuri muuta kirjallisuutta kuin vanhoillisia sanomalehtiä ja niiden kauppaamaa "Huutavan ääni korvessa"-julkaisua tai silloin tällöin sai seurata "Möttösen Erkki ja hänen poikansa"-nimistä "taiteellista" esitystä. Hatara oli siis pohja, ja kun siihen sitten lisätään hyvä kulaus "kurikkalaisuutta", niin ei ihme, jos ei selville vesille päästy.

Sen aikaiset valistustyöntekijät olivat, mitä heitä silloin olikin, suurin osa samanlaisista oloista lähtöisin. Mutta heillä oli intoa, rohkeutta ja halua pyrkiä paremmille tietolähteille. Oli joitakin koulunkäymättäkin, mutta heidän vaikutuksensa ei alussa oikein tepsinyt, sillä olivathan "herroja" ja tavalliseen kansaan ei oikein tehonnut heidän puheensa, vaikka myöhemmin heille annettiin tunnustus, kun oli itsekkin päästy joitakin askelmia ylemmäksi kohti tiedon temppeleitä.

Kareikkoo oli peltomaa näille "tupa-agitaattoreille", joiksi heitä alkuaikoina enimmäkseen kutsuttiin, sillä

Raivaajan nykyinen johtokunta, päätoimittaja ja liikkeenhoitaja. Edessä vasemmalta oikealle ovat Elis Sulkanen, päätoimittaja; David Kurki, Wille Aho, Victor Annala ja Herman Oikemus; takana Lauri Jokinen, J. Gustav Laakso, sihteeri; Henry Puranen, liikkeenhoitaja; Siimes P. Salminen, puheenjohtaja, ja John O. Korpi.

eihän joukkoja ollut paljon eikä työväenyhdistyksillä omia upseita taloja, vaan toimittiin milloin missäkin "haali"-pahasessa tai sitten raittiustaloissa ja monilla paikkakunnilla tovereiden asunnoissa. Varsinkin kokoukset pidettiin niissä useimmilla paikkakunnilla ja ohjelmatilaisuudet taas vuokratessa paikassa, jossa oli myöskin tilaisuus tanssia, sillä eihän sen aikaisissa raittiustaloissa sellaista syntiä saanut harjoittaa, vaan täytyi sen tapahtua "nurkkatansseissa" ja sitten jäsenten katuvaana miehenä ja naisena tulla raittiusseuransa kokoukseen tunnustuksia tekemään, sillä "nurkkatansseissa" erehdyttiin joskus kallistamaan "taskumattiakin". Eikä "Imatrankaan" säännöt sallineet väkijuomien käyttöä.

Niukat olivat päivät ja ikävät yöt sen aikaisilla "agitaattoreilla". Matkarahat oli ansaittava "kolehdeilla" tai muilla keinoilla, kirjasten ja lentolehtisten myynnillä, joista tilityksen suorittaminen oli vieläkin vaikeampaa, sillä eihän vähäisiä lantteja voitu enää nurisesta vatsasta takaisin palauttaa, kun ei ollut muitakaan tuloja. Tällaiset olivat alkuajat monella henkisen työnsä perkaajalla. Paikkakunnalta toiselle, varsinkin matkan ollessa pitemmän, käytettiin yleisesti "pommikytyä", suurella sivuovella varattua "Pullmania" ja niin tultiin perille milloin sattui.

Silloin ei Suomi-äiti muistanut maailmalla harhailevia ja elämälleen perustaa etsiviä poikiaan ja tyttäriään. Ei tullut lähetystöjä, ei taiteilijoita, vaan omin apuinensa sai siirtokansa etsiä perustaa avarammalle ja vapaammalle henkiselle elämälle. Ei ollut silloin sillanpäitä "rapakon" kummallakaan rannalla, vielä vähemmän oli käynnissä yhdistävän sillan rakennustöitä.

*

Täkäläisen työväenliikkeen alkuajan "agitaattoreita" olivat "Martti-setä" (Martin Hendrickson), "Aleksi-herra" (Alex Halonen), "Kitti-Ville" (Heikki Sarenius), "Hieroja-Aaku" (August Mela), "Muurari-Jussi" (John Asikainen), "Mossu" (Moses Hahl) ja monta muuta, mutta parhaiten on muistiin jäänyt niiltä ajoilta kaksi "agitaattoria", "Kitti-Ville" ja "Mossu". Molemmat uranuurtajat ovat levänneet haudan povessa jo monet herran vuodet, mutta muistonsa heistä säilyy ainakin niiden mielissä, jotka viitisenkymmentä vuotta sitten olivat tilaisuudessa seuraamaan heidän puheitaan ja edesottamuksiaan.

"Kitti-Ville" oli napakka pikkupuheiden pitäjä, vaikka ammattilaisena hieman herraskainen ja ainaisen köyhyyden rasittama siitäkin huolimatta, vaikka hän myi "Ingersolleja" aika rivakasti ja hankki tilauksia kahdelle työväenlehdelle, joista tulot eivät kunnolla riittäneet matkakustannuksiinkaan ilman "vippauksia". Olimme veljen kanssa pikku "puulaakissa" ja siinä sitä tuli tuntemaan ja näkemään ne vaikeudet, mitä agitaattorilla oli kestävänsään.

Mikä sai hyvän ammattimiehen uhraamaan aikansa sellaiseen ansiottomaan työhön? Yksinkertaisesti vain aatteellinen innostus. Oli toisiakin sellaisia veljiä, joiden sarat olivat yhtä kivikkoiseen maahan kynnetyt ja kaikkien uhrauksiansa päätteeksi ovat häpyneet suureen tuntemattomuuteen ilman, että edes nokkonenkaan koristaisi heidän hautakumpuaan.

"Mossu" oli hieman toista maata, ei säikähtänyt "pommikytyä" eikä ollut turhan tarkka säännöllisistä ruoka-ajoistakaan, vaikka saihan "soppajonoissa" silloin moni maankiertäjä seisokella ja yönsä nukkua hyvän-

Vasemmalla entinen Raivaajan toimittaja Jukka Kotiranta ja tyttäret Hilkka ja Inga, oikealla Raivaajan edustaja Tyyne Alanko (Rajala) Bovey'sta, Minn. Mrs. Alanko kuului Saiman nuoriin niinä aikoina, kun Raivaaja perustettiin.

tekeväisyysyhdistyksien majoissa. Olipa "Mossulla" monesti vielä "rahtivaunu-Pullmanin" tomut yllänsä, kun tuli paikkakunnalle puhetta pitämään. Mutta pian neot pyyhkäistiin kasvoista joko rautatienasemalla tai jonkun toverin asunnolla ja sitten kahvikupin "hörpättyä" oli useimmiten kiirehdittävä kokouspaikkaan.

Niinpä kerran, kun oli kiivas taistelu käynnissä "kurikkalaisuudesta" ja sosialistipuolueeseen yhtymisestä sekä "Raivaajan" tukemisesta, saapui "Mossu" erälle paikkakunnalle, jossa oli kaksi jyrkkää kantaa edustettuna. Yhdistyksen kokous ja puhetilaisuus oli järjestetty paikallisen raittiusseuran pienen huoneistoon, joka vielä silloin, ennen pois potkimista ja oman talon valmistumista, oli yhdistyksen toimipaikkana.

"Mossu" seurasi kokouksen menoa kaikessa hiljaisuudessa ja antoi jäsenien väitellä kannastaan, mutta kun tuli hänen vuoronsa, puhui hän asiansa hanakasti ja nopeasti, vaikka myöhemmin vuosina tyyli ja tahti muuttuikin tietopuolisen taitavaksi ja harvemmaksi. Hän selvitti "kurikkalaiset", "maitosocialistit", "leipä-socialistit" ja socialistit ja niiden toisiinsa suhtautumisen aatteellisessa merkityksessä.

Lavalla oli kuitenkin kuumanpuoleista ja niinpä hän rivautti takin pois päältä ja heitti sen lavan sivulle. Mutta oliko agitaattorin liivinselkämäys jo aikaisemmin revennyt tai tapahtuiko se tämän äkkitempauksen yhteydessä, halki se kuitenkin oli aivan niskaan asti. Riemua syntyi kuulijakunnan keskuudessa ja "Mossu" oli ensin hämillään, mutta kun hän aikansa heilutti käsiään ja saarnasi parannusta meille syntisille, lehahtivat liivien liepeet olemattoman vatsan vaihelle ja "Mossu" huomasi lopulta riemun aiheen. Eipä mies hämmästynyt, vaan huomautti kuulijoilleen maailmankin olevan kahtia jakautuneen, nykijöihin ja nylettäviin, pimennossa vaeltaviin ja vapaammille vesille pyrkijöi-

hin. Selvitti yhteenliittymisen ja tiedon hankkimisen merkityksen, sillä ilman niitä on työväen taistelu raukeava pimentolan nurkille ja työn raskaan raatajat eivät pääse koskaan nousemaan alhaisesta ja kurjasta asemastaan.

"Mossun" puheella oli vaikutus. Sosialistipuolueeseen yhdyttiin ja "Raivaajalle" alettiin antaa tukea, joka tukeminen on jatkunut silläkin paikkakunnalla aina näihin aikoihin saakka.

Sellainen oli "Mossu" niinä aikoina viitisenkymmentä vuotta sitten, ja kaikista elämän harhoista ja pimentolan ja "toverienkin" painostuksista ja pistelemisistä huolimatta kehittyi hänestä yksi puolueemme eturivin mies, terävä luennoitsija, toimittaja, kirjailija ja runoilija, jonka sydän kuolemaansa saakka sykki lämpimästi ja myötätunnoilla työväenluokkaa ja sen kärsimyksiä kohtaan. Rauha hänen tomuilleen.

Harvalukuseksi on käynyt jo kaikilla paikkakunnilla sen aikainen uurastajajoukko ja monen monet silloiset yhdistykset ovat lopettaneet toimintansa. Loistoaajat on cletty suomalaisen siirtokansan vanhan polven työväenliikkeessä, näytelmät on näytelty, laulut laulettu ja soitot soitettu; toimitsijoita on ollut kinkereillä käyneitä, itsoppineita ja oppikoulujenkin penkeillä istuneita. "Raivaajasta" on kuitenkin kehittynyt siirtokansan parhain ja idässä enimmäin levinnyt sanomalehti, joka löytää tiensä nihinkin koteihin, joihin sitä alkuvuosina ei olisi ilmaiseksikaan otettu vastaan.

Mutta kaikista menetyksistä huolimatta niin "Raivaajalla" kuin Kansanvallan Liitollakin on vielä työskäynnättävänä. Nuori polvi herää vähitellen yhdellä ja toisella paikkakunnalla jatkamaan alettua työtä ajan vaatimusten mukaisesti, vaikka ei niissä merkeissä eikä sillä kielellä, millä uranuurtajat aloittavat pellon perkauksen työväenaatteen kivikkomailla. Heillä on tulevaisuus edessään, tarvitaan vain uskollista uurastusta.

Huhtikuun 22 p:nä v. 1904 perustetun Bostonin Suomalaisen Työväenyhdistyksen ensimmäinen johtokunta. Takimmaisessa rivissä vasemmalta oikealle ovat Frank Koskela, Jacob Koskela ja John Tarkka; edessä Sohvi Salminen, Eliina Altio, John H. Oikemus ja Hilja Sainio. Jacob Koskela on kuulunut po. yhdistykseen yhtämittaisesti ja yhä ottaa osaa toimintaan.

Siirtolaisfantasia

Kaupungin kohu oli hiljentynyt,
työn kohu,
                    äänet kaikki elämästä,
kun päätös valmistui:
alakuloisena humisi tuuli,
raskaana huohotti väsynyt rinta
ikävää pois —

                    on lähdeävä, lähdeävä!

Päivisin löivät käteni, voimakkaat,
alasinta vasten moukaria,
taoin elämäni pajan pimeässä —

                    tuskin pääsin valoon,

ja moukarin jyrähdys löi kipinäni
suihkuna matalaan kattoon,
tuskani sinkosi päiviini valon, niin pienen.

— — —

Voimakas käteni, karaistunut kaikissa ilmoissa,
jakoi alkukesän viileässä hehkussa
elämän siemeniä maahan,
maahan, jonka pehmeä kaiku puhui syntymästäni.
Ja elonkorjuun aikoina työstä väsyneenä
katsoin pimeän loppukesän taivaan elonsalamoita,
kun tuuli puhui minulle

                    asioita, jotka hämmästyttivät,

tuuli puhui minulle: on sato jossain suurempi,
eikä kitulias kasvu kuukausien aikana
ahdista lapsiani, hallan peikko.

— — —

Me lähdimme kaikki yli meren,
me lähdimme kaikki kuten esi-isistämme jo monet
intiaanien ja kullan ensimmäiseen aikaan,
me vaelsimme merten yli, toiset purjealuksin,
toiset höyryin, ahtaissa, tunkkaisissa
siirtolaisaluksissa, kuin eläinkarsinoissa,
jotkut paremmin mutta kaikki maansa jättäen,
matkustimme maahan, jonka jo uniin näimme.

— — —

Vuodet kuluvat ja ihmiset.

Uuden mantereen kamaralla, pohjoisten jättiläismetsien,
laajojen preerioiden ja viljalakeuksien maassa
humisee tuuli taas kuin ennen kotona,
humisee tuuli ja kertoo meille syntymästämme
vaarojen ahtaissa laaksoissa, suurilla rantatasangoilla,
vaivaismäntyjen alla.

Aurinko laskee iltaisin suureen mereen Kalifornian

                    rannoilla

tai peittyi pilvenpiirtäjien huippujen taakse
kivilaaksojen asukkailta.

Suurten varjojen pidentyessä hiljainen kaipuu syö meitä,
joiden käsivarret hiljalleen herpoavat rakentamasta

                    Uutta Maata,

joiden voima on rakentanut paljon ja luonut.

Hiljainen tuuli huojuttaa kotimaan kalmistojen kuusia.
Harmenneet ristit ystävien haudoilla kotimaassa
lahoavat hoidotta, kallistuvat ja kaatuvat hiljaa.

Paljon on tehty, elämä on ollut vaikeata,
mutta usein on vilja kantanut sadon, joka kotimaassa
eli vain unelmassa ja uskossa, usein kovin turhassa.
Ja turha on nöyryä kohtalon edessä, kaikki on hyvin.
Kaikki on hyvin, ja samoin kuin kotimaassa
täälläkin rakentajan yli hiljaa kallistuu lepo.

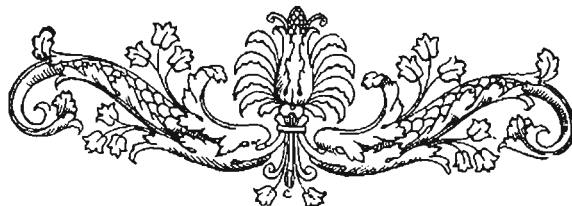
Hiljalleen kiertyy rengas kiinni,

teot on taottu lapsillemme, jotka ehkä koskaan
eivät näe kotirannan sinisiä laineita ja tervaisia veneitä,
teot taottiin nuoruuden väkevällä voimalla
osaksi ketjuun, joka ei pääty meihin.

Hiljalleen työmme unohtuu, mutta hiljaisemmin
muistojemme ketju liittyy yhä voimakkaammin
kaukaiseen kotiin, joka oli kerran,
vanhuksiin, jotka olivat kerran,
tulevaisuuteen, jonka ohi
jo astumme.

Illan syvenevässä mullassa

                    kasvatvat yhä ristinmuotoiset varjot.

Raivaajan kultavuosi New Yorkista katseltuna

WILHO HEDMAN

Lukiessani kultavuottaan viettävää Raivaajaa tulee mieleeni tapahtumia, jotka koskettavat yhtä läheisesti Amerikan Suomalaisen Kansanvallan Liiton New Yorkin osastoa kuin Raivaajaakin. Raivaaja ja New Yorkin osasto ovat kulkeneet käsikkäin siitä saakka, kun Raivaaja perustettiin. Se, mikä on koskenut Raivaajaa on koskenut myös New Yorkin osastoa, jolla on kunnia kuulua Raivaajan perustajiin. Muistan hyvin, miten juhlallisesti New Yorkista lähetettiin ensimmäinen edustajisto — kaksi henkilöä — Raivaajan kokoukseen. Heidät saatettiin junaan ja heille, "ajan hengen" mukaisesti, laulettiin.

Se Raivaajan kokous, jossa minä olin ensimmäisen kerran mukana, pidettiin varastohuoneessa. Edustajain istuimina olivat paperikollit. Mutta puhetta riitti, navakoita väittelyjäkin käytiin. Olimmehan nuoria ja kysymys oli omasta lehdestä — lehdestä, joka oli perustettu edistämään työväenliikettä ja työväen keskuudessa suoritettavaa kasvatus-työtä. Pisin niistä Raivaajan kokouksista, joissa olen ollut läsnä, kesti toista viikkoa. Väittelyt johtivat siihen, että kunnianloukkausjuttujakin nostettiin, mutta oikeuteen asti ei kuitenkaan menty, vaan sovittiin asioista lakimiesten ollessa sovittajina. Sen jälkeen, kun sovinto saatiin aikaan oltiin jälleen valmiita yhteisin voimin tukemaan omaa yhteistä lehteä.

Ensimmäisinä vuosinaan Raivaaja oli alituisesti rahapulassa. Palkkoja, vaikka ne olivat pienet, ei voitu maksaa säännöllisesti. Pahimmissa rahapulissa joku lehden toimittajista lähetettiin osastoihin puhumaan ja pyytämään lehdelle rahallista tukea. Koska New Yorkin osasto toimi vilkkaasti ja kaupunkiin tuli Suomesta nuoria miehiä ja naisia, jotka tarvitsivat suomenkielistä lehteä, niin hyvin usein Raivaajan edustaja tuli New Yorkiin. Eivätkä he turhaan käyneetkään New Yorkissa. Lehden tarve tunnustettiin ja sille annettiin rahaa lahjoina sekä lainoina ja osakkeita myös ostettiin, jotta saatiin oikeudet ottaa osaa lehden edustajakokouksiin ja neuvotella lehteä koskevista toimitus- ja talouskysymyksistä toisilla paikkakunnilla asuvien Raivaajaa tukevien osastojen ja yksityisten henkilöiden kanssa.

Eräässä Raivaajan kokouksessa ehdotettiin, että alettaisiin julkaista Raivaajaa kolme kertaa viikossa, koska se ei kannata itseään viikkolehtenä. Ehdotus hyväksyttiin, osakerenkaita perustettiin ja yleinen osakkeitten myynti aloitettiin. Tieto siitä, että Rai-

vaaja alkaa ilmestyä kolme kertaa viikossa, otettiin vastaan iloisin mielin ja osakkeet menivät hyvin kaupaksi. Niinä aikoina jo New Yorkin osastossa toimi näyttämö, lauluseura, urheiluseura ja puhujaseura ja ne kaikki tarvitsivat julkisuutta ja osasto puolestaan parhaansa mukaan levitti ja rahoitti Raivaajaa. Tunnuslauseena oli: Jäsen, jolla ei ole Raivaajan osakkeita ei ole täyttänyt velvollisuuttaan omaa lehteään kohtaan.

Raivaajan levikin laajetessa ja kirjakaupan pausissa herätettiin kysymys sivukonttorien avaamisesta. New Yorkissa konttori avattiin heinäkuulla 1912. Tämän kirjoittaja kutsuttiin konttoria hoitamaan ja työ siitä alkaen on jatkunut aina näihin saakka — suurinna tehtävänä ollen uutisten kirjoittaminen.

Sitä mukaa kuin Raivaaja vaurastui siihen kasvoi luotamus eikä lehti enää voinut hyödyllisesti käyttää tarjottuja toverilainoja. Tällöin heräsi kysymys Työläisten Luottoyhdistyksen perustamisesta. Se perustettiin Fitchburgiin ja siinä on myös moni newyorkilainen varojaan säilyttänyt. Nyt puheenaoleva laitos laskee varansa monissa miljoonissa dollareissa.

Kerran herätettiin kysymys Raivaajan muuttamisesta New Yorkiin, mutta esitys hylättiin pitkien väittelyjen jälkeen toimitetussa äänestyksessä. Eräässä Raivaajan vuosikokouksessa suurin väittely käytiin ehdotuksesta muuttaa Raivaaja päivälehdiksi. Ehdotus hyväksyttiin ja päivälehtenä ilmestynyt Raivaaja alkoi levitä yhä laajempiin piireihin.

Mieluista on mainita, että Raivaajan vaikutus niin osuustoiminnan kuin työväenliikkeen vainioillakin tinnkimättä tunnustetaan siellä, missä Raivaajaa on luettu. Naisten osuuskodin perustamisajatus sai vauhtia Raivaajassa julkaistuista kirjoituksista ja Raivaajan palstat olivat avoinna silloinkin, kun osuustaloja alettiin rakentaa Brooklynnissa, jossa nyt on 25 po. taloa, pienin 16 perheen ja suurimmat 24 perheen taloja. Vaikeata varmasti olisi ollut viedä onnelliseen loppuun niitäkin ohjelmia, joiden varasa Bronxiin rakennettiin kaksi 53-perheen osuusta-

RAIVAAJA

kansanvaltaisuuden puolustajana

Raivaaja on monessa tapauksessa joutunut ottamaan arvostelevan kannan Suomen taloudellisiin ja poliittisiin kysymyksiin nähden. Tuota kansanvaltaisen työväestön äänenkannattajalle aivan luonnostaan kuuluvaa oikeutta ja velvollisuutta on usein pyritty käyttämään aseena Raivaajaa vastaan niissä ryhmiäidoissa, joita amerikansuomalaisilla on ollut. Kommunistit ovat omalla tavallaan selostelleet Raivaajan julkaisemia arvosteluja Suomen asioista ja yrittäneet siten houkutellessa herkkämielisiä työntekijöitä omiin järjestöihinsä. Joitakin "käänkökkäitä" he ovat joskus saaneetkin. Ne taasen, jotka eivät ole heidän liverryksiään kuunnelleet, he ovat leimanneet työväenluokan vihollisiksi ja pettureiksi. Kuinka monen työläisen sielua lieneekään raadellut tuo julma nimitys!

Kiihkokansallisten taholta kaikki ne, jotka ovat vain yhdenkin arvostelevan sanan lausuneet Suomen vähemmän kehuttavista puolista on leimattu maanpettureiksi. Tällä taholla sanaa "petturi" on käytetty yhtä höllästi kuin kommunistienkin taholla ja siitä niin ikään on jäänyt pahoja arpia suomalaisieluihin.

Pintapuolisesti ajattelevat ihmiset eivät ole huomanneet, että Raivaajan perustamista kannustamassa oli yksi ihmiskunnan vanhimpia kaipuita: VAPAUDEN KAIPUU! Ja sitä, vapautta, Raivaaja on aina puolustanut ja sen katsonut itselleenkin kuuluvan. Vapaus on välttämätöntä kaikille ihmisille ja elintärkeätä työväestölle.

Mutta tätä kysymystä eivät ole läheskään kaikki ymmärtäneet kaikessa laajuudessaan. Raivaaja on työväenlehti. Mutta se on myös amerikansuomalaisten lehti, jossa ominaisuudessa se on aherrellut

ei ainoastaan palkka- ja aatekysymysten parissa, vaan on huomionnut kaikki elävää ihmistä koskevat asiat ja toiminnot.

Kun Venäjä hyökkäsi Suomeen v. 1939, niin yleensä kaikki rehdit ja kansojen vapautta ja itsemääräämisoikeutta rakastavat ja kannattavat amerikansuomalaiset alkoivat kerätä avustusta hyökkääjää vastaan taistelevalle pienelle, mutta urhoolliselle Suomen kansalle. Raivaaja puolestaan antoi voimakasta tukea heille po. avustustyössä. Tästä kommunistit ankarasti arvostelivat Raivaajaa omis- sa lehdissään ja puhujalavoillaan. Mutta meille, kansanvallan, vapauden sekä Suomen kansan ystäville Raivaajan tuki oli suuriarvoista ja siitä me kiitämme Raivaajaa. Ilman Raivaajan avustusta ei olisi päästy niihin suuriin tuloksiin, joihin Suomen avustamisessa eri paikkakunnilla päästiin. Moni silmä kyynelti, kun Raivaaja syksyllä v. 1939 julkaisi seuraavat rivit:

"Muste jäätty kynänterään, kun yrittää kirjoittaa, sanat tarttuvat kurkkuun, kun yrittää kertoa niistä turmanviesteistä, joita synnyinmaastamme eilen ja tänään saapui . . . Vainolainen on hyökännyt synnyinmaahamme tarkoituksella hävittää sen valtiollisen itsenäisyyden ja kansallisen olemassaolon ja alistaa Suomen venäläiseksi maakunnaksi . . . Tänä hetkenä Suomi kuitenkin luo katseensa muuhun maailmaan ja odottaa apua niiltä ihmisiltä, jotka luottavat kansanvaltaan, vapauden ja oikeuden lopulliseen voittoon . . . Kootkaamme siirtokansamme kaikki voimat tukemaan veljiämme ja sisariamme synnyinmaassamme siksi kunnes vainolaisen täytyy väistyä ja uusi vapauden ja onnen aurinko Suomelle koittaa . . ."

loa ellei Raivaajan palstoja olisi voitu käyttää tarvittavassa valistustyössä. Camp Lomalain perustajat olivat New Yorkin osaston jäseniä ja Raivaajan lukijoita. Mainita ansaitsee, että Lomalassa on nykyisin nelisenkymmentä perhetaloa, joissa on useita ympärivuoden asuttavia.

Työväentalot kaikkialla Raivaajan levikkialueella ovat saaneet suurta tukea Raivaajasta ja Raivaaja edelleenkin tukee sitä toimintaa mitä varten se perustettiin. Rivimme ovat suuresti harventuneet, mutta sen työn, jonka Raivaaja ja suomalaiset työväenyhdistykset ovat suorittaneet, tuleva historioitsija varmasti arvioi suurta kunnioitusta ansaitsevaksi.

Oman historiansa muodostaisivat kommunistien pyrkimykset valloittaa Raivaaja ja New Yorkin Työväentalo, mutta tässä riittää, kun mainitaan, että hyökkääjät "heitettiin takaisin" ja po. laitokset jäivät kansanvaltaisen työväenliikkeen palvelukseen.

Raivaajan taholla on aina tunnettu suurta kiintoa New Yorkiin ja New Yorkissa Raivaajaan. Osoitukseksi siitä mainitsen vain, että New Yorkin osasto omistaa Raivaajan osakkeita enemmän kuin mikään muu osasto ja Raivaajan ja Työläisten Luottoyhdistyksen miesten avuin voitiin järjestää New Yorkin Työväentaloon otetun toisen morketin polttaminen.

Wilho Hedman.

MUISTOJEN KOMEROISTA

Onko mitään kiintoisampaa kuin muistella nuoruusvuosia. Nuoruusvuosissa vilahtaa tapauksia, jotka on aikoja sitten unohdettu. Niissä eletty elämä eletään uudelleen.

Olin metsästämässä naapurivaltiossa. Kun oikeasin metsätaivalta tuli eteeni synkkä metsä, jonka laajuudesta minulla oli ainoastaan hämärä käsitys. Tunnin kuluttua tulin kapealle santatielle, jonka varrella oli pieni kämpä. Kun en ollut varma suunnastani, niin poikkesin kämppään neuvoja kysymään.

Kämpän asukas oli minulle yllätys. Hän oli toverini niiltä ajoilta, kun työskentelin tukkimetsissä. Mies oli vanhentunut näöltään, joten hädin tuskin tunsin hänet. Raskas työ ja 70 ikävuotta oli köyristänyt entisen suoran ryhdin.

Syntyneessä keskustelussa kuulin, että hän oli käynyt ankaran ja kokemuksista rikkaan elämänkoulun, jossa hänelle ei ollut karttunut aineellista rikkautta, mutta henkinen pääoma oli kasvanut. Metsätyöläisen elämässä on enemmän pilvisiä päiviä kuin valoisia. Ja sellaista oli ollut tämän entisen toverinikin elämässä. Eukkokin oli jäänyt hankkimatta. Lieneekö puuttunut rohkeus ryhtyä vastaamaan perheen elättämisestä taikka olisikohan käynyt niin, ettei sattunut löytämään "omaa kylkiluutaan" ja muiden "kylkiluut" taasen eivät kelvanneet.

Samanaikaisesti, kun rupattelimme entisistä ja nykyisistäkin asioista silmäilin kämpän kalustoa. Ei se ollut ylellinen enempää laatunn kuin laajuuteenkaan nähden. Yhdessä nurkassa oli vuode, joka oli korjaamatta yolevon jäljeltä. Pöydällä oli radio

AKSELI MATTSON

ja pöydän vieressä kaksi tuolia. Astiakaappina oli puulaatikko, johon oli naulattu kaksi hyllylaudaa.

Kertomukseni henkilö tuli Amerikkaan vuosisatamme syntyessä. Lukuunottamatta muutamia lyhyitä väliaikoja farmeilla, hän on ollut metsätoissa. Metsätyöt, varsinkin tukkityöt, eivät kuulu huonimpien töiden luokkaan, mikäli tehtävä on kysymyksessä. Vaaditaanhan niissä taitoa ja tarmoa yhdellä puolella ja toisella taasen työ tapahtuu raittiissa ilmassa ja usein näköalat, kuten esim. naapurivaltiossamme, ovat suurenmoisia. Itsekin muistan monesti ihailleen auringon laskua kaukana häämöittävien vuorten taakse.

Elämä kuitenkin oli yksitoikkoista ja henkisesti tappavaa kämpeille vuosisatamme ensimmäisen ja — vielä toisenkin kymmenen aikana. Puuttuivat radiot ja usein kirjallisuuskin. Mutta myöhemmin, kun metsätyöläiset alkoivat järjestyä, metsien kaatajien oloissa tapahtui parannuksia. Niistä alkeellisista oloista, joissa metsätoita vanhempina aikoina tehtiin, ystäväni kertoi:

— Kun eräänä iltana palasimme työstämme kämppään ja riisuimme märät pukimemme orsille

Yhtä liikuttavia, innostavia ja rohkaisevia olivat kirjoituksen Raivaajan sivuilla senkin jälkeen pitkät ajat, kun tavalliset kansanmiehet ja -naiset sekä monissa kiistoissa karaistuneet toimitsijat monin eri tavoin avustivat Suomen kansaa. Amerikansuomalaisen työntekijän sielu silloin kuvasteli Raivaajan palstoilla parhaassaan.

Suomi sai rauhan, mutta pakoitettiin uudelleen tarttumaan aseisiin. Myöhemmin tämä uusi kotimaammekin alkoi taistella vääryyttä vastaan oikeuden puolesta. Mutta vaikka kumpikin kansanvalta taisteli vapauden puolesta, niin siitä huolimatta niiden tiet erkanivat ja diplomaattiset välit katkesivat. Yhdysvallat ei kuitenkaan julistanut sotaa Suomea vastaan, mikä osoitti, että täällä vaikutusvaltaisissa piireissä käsitettiin, että Suomi taisteli olemassaolonsa puolesta, säilymisestään kansana kansojen joukossa. Yhteytemme synnyinmaahamme valitettavasti katkesivat, mutta Raivaaja mahdollisuuksien mukaan piti lukijoitaan tapahtumista ja asiain kulusta tietoisina.

Pieni Suomen kansa uupui taistelussa suurta kansaa vastaan ja se pakoitettiin suostumaan ankaraan rauhaan, jonka ehtoihin mm. kuului nostaa syytteitä niitä miehiä vastaan, jotka sodan aikana hoitivat Suomen hallituselimissä maansa puolustukselle tärkeitä tehtäviä.

Epilogi:

Ministeri Hjalmar J. Procope, äskettäin manalle muuttanut kuulu diplomaatti ja amerikansuomalaisen suuri ja vilpitön ystävä oli pakoitettu poistumaan Yhdysvalloista ja meidän välimme häneen katkesivat. Mutta me edelleen muistelimme häntä rehtinä miehenä ja suurena maansa ja kansanvallan ystäväinä ja eikä hänkään unohtanut sitä työtä mitä me täällä suoritimme samoilla linjoilla. Toimiessaan sodan aikana Suomen presidenttinä palvelleen Risto Rystin oikeudenkäyntiapulaisena Procope pitkässä ja loistavassa puheessaan lausui kauniita sanoja Raivaajasta ja Öskari Tokoista.

kuivumaan, niin huomasimme penkillä istuvan päivän aikana saapuneen uuden metsämiehen lukevan sanomalehteä, jolla oli nimi Raivaaja. Me yllätyimme, koska emme olleet koskaan mitään kuulleet sanomalehdestä, jolla olisi nimi Raivaaja. Olimmehan tulleet kämpälle suoraan "siirtolaisvirkailijain kynsistä", kuten niinä aikoina tavattiin sanoa miehistä, jotka vietiin metsään heti, kun he täällä maihin nousivat.

— Mikäs lehti tämä Raivaaja on? Noin tiedustelimme uudelta tulokkaalta. Hän kehoitti lukemaan lehteään ja se kiertelikin kädestä käteen, kunnes kaikki olivat saaneet siihen tutustua. Meistä tuli huomaamattamme Raivaajan ystäviä. Raivaajan kautta saimme tilaisuuden tutustua suomalaisten elämään ja harrastuksiin laajoilla aloilla. Pian melkein kaikki kämppämme suomalaiset tilasivat Raivaajan.

Ystävänä keskeytti kertomuksensa ja veti kämpän ainoassa ikkunassa karttiin alas, ettei mailleen menevä aurinko pääsyt häikäisemään silmiämme. Tämän jälkeen hän otti Raivaajan pöydältään ja silmäili lehden etusivun uutisten otsikkoja. Hetkisen kuluttua hän laski Raivaajan pöydälleen ja lausui:

— Nykyiset uudet siirtolaiset tuskin käsittävät miten hyvä toveri Raivaaja oli ennen suomalaisille siirtolaisille, varsinkin metsämiehille. Ennen Raivaaja amerikkansuomalainen tukkijätkä oli kokonaan eristetty muusta maailmasta. Hänen maailmansa oli kämpä ja metsä, levähdysaikoina kapakka kaupungissa. Hän tunsu Amerikasta ainoastaan työn raskauden ja kämpällä tarjotun huonon ruoan sekä sen karvaan viinan, jota juodessaan hän menetti ne rahat, jotka hän metsissä ansaitsi, ja josta hän sai monesti kiusallisen kohmelon. Hänen ohjelmansa oli: kaupungista kämpälle, kämpästä kaupunkiin.

— Mutta Raivaajaa lukiessa suomalaiselle kämppäjätkälle avautui uusi maailma. Sen elämäntutkimus muuttui. Omakohtaisesti muistan, että niin pian, kuin meistä tuli raivaajalaisia, me menimme kaupungissa työväentaloon, jossa kuuntelimme puheita taloudellisista ja poliittisista kysymyksistä, raittiista elämäntavoista ja monista muista kysymyksistä. Sen sijaan, että olisimme katselleet kapakassa draamaa "On the Barroom Floor" me katselimme työväentaloissa näytelmiä, jotka avarsivat meidän suppeita elämäntutkimuksiamme. Niinkuin hyvä tove-

MARI KAMPURI

Hauskaa olisi tietää miten paljon — taikka paremmin sanoen miten vähän — vielä on niitä, jotka ovat tilanneet Raivaajaa lehden ensimmäisistä numeroista, tai ensimmäisistä vuosista alkaen. Mari (Rajala) Kampuri täällä Fitchburgissa oli lunastanut Raivaajan pääomaa jo ennen Raivaajan ilmestymistä, 7 päivänä tammikuuta v. 1905, osoittaa se kuitti, jonka hänelle oli kirjoittanut Victor Haataja. Raivaajan tilauksesta hänellä on kuitti helmikuun toiselta päivältä v. 1905. Sen kuitin hänelle on antanut Antti Lempinen.

Perhe Rajala on muutoin ollutkin ensimmäisiä nün ajan varhaisuuteen kuin työn utteruuteenkin nähden Fitchburgin suomalaisessa työväenliikkeessä. Mrs. Kampurin isä ja äiti, Jaakko ja Elizabeth Rajala, olivat liittyneet jäseniksi Työväenyhdistys Saimaan pian sen jälkeen, kun Saima perustettiin v. 1894. He kuuluivat Saimaan toimivina jäseninä siihen saakka, kun heille lepokutsun ajankello löi.

ri, Raivaaja ohjasi suomalaista miestä ja naista sinne, missä heitä valistettiin — sinne, missä heistä kasvatettiin uusia ihmisiä.

Ystävänä silmä kostui. Vanhat kokemukset vaikuttivat voimakkaasti. Hän jatkoi:

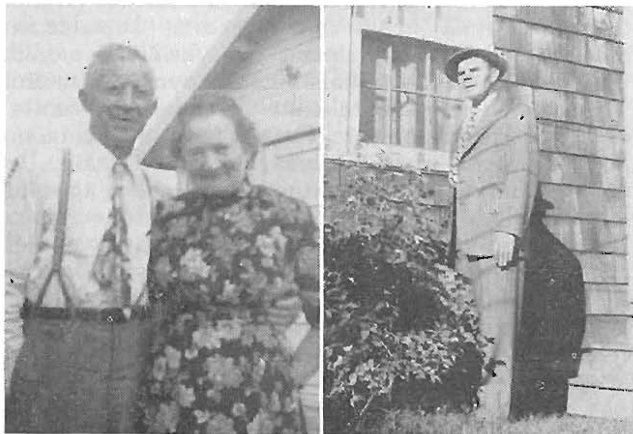
— Olen vanha mies. Elämäntehtäväni on suoritettu. Saan pienen eläkkeen. Se ei tahdo riittää ruokaankaan kaikin ajoin, mutta Raivaajaa en jätä tilaamatta. Sen tilaan vaikka illalliset jäisin. Siitä huolehdiin, että minulle tuodaan Raivaaja viimeiseen hetkeeni saakka.

Nuo sanat vaikuttivat minuun voimakkaasti. Edessäni oli mies, joka kelpaa meille paremmissa taloudellisissa aloissa eläville esimerkiksi.

— Raivaajan tilaan, vaikka jäisin illalliset! Hän ei valittanut Raivaajan tilaushinnan kalleutta.

Kun olen monesti ollut vaatimassa Raivaajalta mahdollittomiakin ja vastustanut tilaushinnan korottamista, vaikka on osoitettu, ettei tyhjällä mitään saada, niin häpesin tuon vanhan toverini edessä.

Hyvästi sanottuani heitin pyssyn olalleni ja painauduin korpeen sitä suuntaa kohti, jossa ystävänä sanoi sen tien olevan, jota etsin. — V e n n u.

Vasemmalla detroitilainen asiamiehemme Albin Lappi puolisonsa kanssa, kun taas oikealla nähdään newyorkilainen asiamiehemme Matti Pulkka.

F. J. Syrjälä

IN MEMORIAM

Kun tulin Philadelphiassa Suomesta syksyllä v. 1920 äitini, veljeni ja siskoni kanssa, niin heti liityin S. S. Osaston lasten kerhoon, jolla oli nimenä Ihanneliitto, ja jossa opettajina, mikäli muistan, toimivat Edwin Allen, Kusti Nenonen ja Otto Vigren.

Isäni tuli tänne Amerikkaan seitsemän vuotta ennen meitä.

Minulla oli kiinnostusta aatteellisiin piireihin jo Suomessa, vaikka silloin vielä olin lapsi. Olihan isäni Sorjon työväenyhdistyksen perusjäseniä ja tätini toimi työväentalon taloudenhoitajana. Täditäni muuten opinkin työväenliikkeen aakkoset. Hyvin mielelläni olisin liittynyt jäseneksi lasten näytelmäseuraan, joka olikin ainoa seura millä oli lupa toimia sisällissodan aikana. Mutta vähän ennen sodan puhkeamista menin porvarillismielisten sukulaisten luokse asumaan ja heidän vuokseen täytyi pysyä erossa kaikesta, mikä oli vähänkin työläisomaista.

WILLIAM RANTA

Berkleyssä, Calif., Raivaajan asiamiehenä toimi nykyisin William Ranta. Hän ryhtyi po. tointa hoitamaan sen jälkeen, kun siellä entinen asiamies Lauri Rae, joka ennen Californiaan muuttamistaan asui New Yorkissa ja tunnettiin kautta idän valtioiden näyttelijänä, jopa näyttämöiden johtajanakin, kuoli. Mr. Ranta on hoitanut perimäänsä tointa huolellisesti — miehen tavoin.

He nähkääs joskus käyttivät sanaa "punikki" isästani ja se sana vaikutti minuun kahdella tavalla: 1) hätkähdytti ja 2) herätti uteliaisuutta. Ei ollut siis mikään ihme, että heti, kun pääsin tähän vapaaseen maahan, isäni kehoituksesta liityin Ihanneliittoon, jossa sitten ensimmäisen kerran näin maailman sellaisena, miksi sen olin lapsen mielessäni kuvitellut.

Philadelphiassa vierailleista työväenpuhujista syvimmän vaikutuksen minuun teki Raivaajan toimittaja F. J. Syrjälä, jota muuten käytettiin puhujana useissa yhdistyksen illanvietoissa ja juhlissa. Kerran oli toimittaja Syrjälä tiedustellut eräältä S. S. Osaston jäseneltä, että "kuka mahtanee olla tuo pikku tyttönen, joka tarkkaavana kuuntelee puhettani, kun toiset lapset sitä vastoin poistuvat salista silloin, kun minut esitetään puhumaan". Syrjälä ei tiennyt vaistota sitä, että olin kolme taikka neljä vuotta vanhempi toisia ihanneliittolaisia ja juuri tullut Suomesta, jossa oli käyty tuhoisa veljessota, ja ymmärsin suomen kieltä laajemmin kuin täällä syntyneet lapset. Kun naapurimme myöhemmin olivat kertoneet Syrjälälle harrastuksistani, niin hän antoi minulle isällisiä neuvoja kirjallisuuden viljelyssä ja kehoitti minua kirjoittamaan Nykyaikaan ja Raivaajaan. Minussa heräsikin suuri halu kirjoittaa: kirjoitin näytelmiäkin. Eräällä matkallaan hän sai teokseni luettavakseen ja naapurimme kertoivat, että hän oli valvonut aamuun asti, jotta voi ennen lähtöään lausua lukemastaan näytelmästäni mielipiteensä. Syrjälä kehoitti minua mm. katselemaan amerikkalaisten näytelmien esityksiä ja monilla muillakin tavoilla rohkaisi minua pyrkimyksissäni. Vihdoin viimein näytelmäni "Kahdeksan vuotta" esitettiin Philadelphiassa Otto Vigrenin ohjaamana ja myöhemmin sama näytelmä Gardnerissakin. Pari muuta näytelmää esitettiin taasen jonkin ajan kuluessa Philadelphiassa sekä keskivaltioissa.

Kiitollisin mielin muistelen ensimmäisten näytelmiäni esittäjiä, mutta eniten tunnen olevani kiitollisuuden velassa toimittaja F. J. Syrjälälle, joka neuvoillaan ja kehoituksillaan rohkaisi minua noissa tyttövuosieni kirjallisissa harrastuksissa.

Lahja Maria Koskinen.

MUISTELMIA

---

vuosien takaa

Me vietämme tämän vuoden aikana Raivaajan 50-vuotisjuhlia. Lehtemme kultavuoden aikana yritämme kerätä tietoja Raivaajaa koskevista asioista siitä alkaen, kun lehti perustettiin. Tämän työn varsinaisesti suorittaa professori John I. Kolehmainen historiassaan, jonka hän kirjoittaa Raivaajasta englannin kielellä, mutta kansanmiehillekin on annettu tilaisuus kirjoittaa muistelmia tähän kesäjulkaisuun me, jossa lehtemme kultavuotta korostetaan.

Ne muistelmat, joita tässä esitän, eivät perustu enempää päätösponsiin kuin pöytäkirjoihinkaan, vaan niihin muistitietoihin, joita on mielessäni säilynyt niiltä ajoilta, kun Raivaaja perustettiin ja lehteä yhteisin voimin tuettiin niissä vaikeuksissa, joita sillä ensimmäisinä vuosinaan oli. Moniin niihin tapauksiin, joista seuraavassa puhun, minulla oli persoonallisia kosketuksia.

Raivaaja perustettiin Antti Lempisen ruokatalossa. Kaksi neuvottelua oli käyty jo aikaisemmin, mutta niissä vain oli päätetty kuulustella toisilla paikkakunnilla asuvien henkilöiden mielipiteitä työväen sanomalehden tarpeellisuudesta ja julkaisemismahdollisuuksista.

Lempisen ruokalaan saapui noin 20 henkilöä. Kokouksen avasi isäntä itse. Taavi Tainio, joka toimi Pohjan Tähtien toimittajana, mutta silloin jo oli saanut irti toimestaan, koska hänen kirjoituksensa oli huomattu poikkeavan lehden vanhoillisesta suunnasta, oli läsnä. Lempisen ja Tainion selostuksia kokouksessa tarkkaavina kunnnettiin. Keskustelussa pääasiallisesti pohdittiin sitä, että tarvitseeko työväki oman lehensä — lehden, jonka se omistaa ja jota se kontrolloi. Osa läsnäolleista piti tarpeettomana oman lehden perustamista, koska Hancockissa, Mich., jo ilmestyi työväenasiaa ajava Työmies, jota täällä idässäkin asuvat voivat tilata luettavakseen.

Kokouksen enemmistö kuitenkin oli sitä mieltä, että täällä itärannikolla tarvitaan oma työväenlehti. Se päätettiin perustaa ja toimittajaksi valittiin Tainio. Lehden ohjelmasta puhuttaessa Lempinen selosti, ettei lehti saa julkaista "maitovelliä", vaan sen pitää selvästi ja reilusti esittää työväen kanta kaikista kysymyksistä ja osoittaa myös työväen pyrkimysten päämäärät. Tällöin Tainio nosti silmälasit nenältään, katsoi Lempistä, ja kysyi: Sinäkö

tulet neuvomaan minua työväen sanomalehden toimittamisessa, vaikka minä olen vetänyt sinut ylös porvarien rämeiköistä ja opettanut sinut ymmärtämään työväenliikettä. Tämän tapaista terävää sanailua käytettiin siinä kokouksessa, missä Raivaaja perustettiin.

Suomessa kouluja käyneestä ja liiketoimintaa tuntevasta Victor Haatajasta saatiin Raivaajalle ensimmäinen liikkeenhoitaja. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi pian ja siinä toimittaja Tainio selosteli lehden ohjelmaa ja pyrkimyksiä. Raivaajan ensimmäisiä vuosia lehden historiassa ehkä voitaisiin kutsua "Oma lehmä ohjassa"-ajaksi. Niinä vuosina nähkääs kerättiin varoja tarmokkaasti ja hyviä tuloksia saavutettiin, vaikka se raivio, jossa työ aloitettiin oli pieni ja karuinenkin. Samanaikaisesti kun jo perustetuille S. S. Osastoille lähetettiin varojenkeräämispyyntöjä perustettiin uusia osastoja, jotta Raivaajalle saatiin laajempi työskentely. Niin uudet kuin vanhemmatkin osastot hankkivat varoja erilaisin keinoin ja ostivat Raivaajan osakkeita sitä mukaa kuin niiden kassoihin varoja karttui. Myös osastojen jäsenet omilla varoillaan ostivat osakkeita, vaikka ansiot parhaissakin tapauksissa olivat pieniä. Näin karttui niin paljon varoja, että Raivaajan ilmestyminen viikkolehtenä oli turvattu. Myöhemmin lehti alkoi ilmestyä kolme kertaa viikossa ja muutaman vuoden kuluttua päivälehtenä.

Niin pian kuin Raivaajan taloudellinen asema huomattiin turvatuksi alettiin osastoissa tuntea voimakasta "isäntämiehen" tunnetta. Niissä valvottiin Raivaajan talouden hoitamista ja toimitustyötä kiinteästi. Pienimmistäkin virheistä osastot hyväksyivät paheksumislauseita lehden johtokunnalle ja vastuunalaisille toimitsijoille. Saatettiinpa vaatia ylimääräisen yhtiökokouksen pitoakin, jos oletettiin liikettä hoidettavan leväperäisesti.

Kokoukset noina Raivaajan nuoruusvuosien aikoina hyvin usein muodostuivat pitkiä. Vuonna 1908 pidetty vuosikokous kesti seitsemän päivää. Silloinen liikkeenhoitaja ei tyydyttänyt newyorkilaisia ja he esittivät uuden liikkeenhoitajan palkkaamista, kun taas muilta alueilta tulleet edustajat eivät katsoneet tarpeelliseksi vaihtaa miestä lehden peräsimessä. Newyorkilaisten esityksestä keskusteltiin laajasti ja ehdotuksia tehtiin, että suurkaupunkilaiset

Raivaajan konttorissa Fitchburgissa käy verraten paljon vieraita, joista yhdet ovat liikeasioilla, toiset etsivät erinäisiä tietoja taikka neuvoja, kun taas kolmannet tahtovat nähdä Raivaajan talon kirjapainoineen ja henkilökuntineen. Raivaajan vieraisa saattaa olla tänään amerikansuomalaisia, huomenna amerikkalaisia ja ylihuomenna suomensuomalaisia. Viimeksimainitutkaan eivät ole olleet mitään harvinaisia vieraita sen jälkeen, kun toinen maailmansota puhkesi, varsinkaan sen jälkeen, kun sota päättyi. Kuvassamme Suomen eri piirejä edustava delegaatio pommittaa Raivaajan liikkeenhoitajaa mitä erilaisimmilla kysymyksillä. Miehet vasemmalta oikealle ovat Lokomo Oy:n pääjohtaja toht. Eino Ilmonen, Osuustukkukaupan (OTK) sihteeri Hugo L. Mäkinen, Raivaajan liikkeenhoitaja Henry Puranen, Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton varapuheenjohtaja Eero Antikainen, Työntantajain Liiton varajohtaja tuomari Nils E. Svartström ja Imatran metallitehtaitten pääluottamusmies Toivo Kosonen.

peruuttaisivat vaatimuksensa, mutta he eivät näihin ehdotuksiin suostuneet, vaan vitkuttivat kokouksen työtä ja yrittivät väsyttää enemmistön ja sillä tavalla saada kannatuksen esitykselleen. Käydyissä keskusteluissa newyorkilaiset väittivät, ettei Massachusettsista saada Raivaajalle kunnollista johtokuntaa eikä tämän alueen S. S. Osastoista riittävää tukea lehden taloudelle ja esittivät vaatimuksen lehden muuttamisesta New Yorkiin. Kun keskustelun pohja näin laajeni, niin jopa alkoi puhe luistaa. Puheenvuorot kestivät toista tuntiakin ja iltatuntia, joka pidettiin, jotta vihdoinkin saataisiin kokous päätökseen, kesti kello kahteentoista yöllä. Pitkien puheenvuorojen käyttäjänä muistan erikoisemmin

F. F. Bromanin. Puheenvuoroaan varten, joka kesti lähes kaksi tuntia, hän otti voileivän ja ryyppättävää, en muista olko se kahvia tai maitoa. Seitsemän päivää kestäneen kokouksen aikaansaannos supistui seuraavaan: valittiin johtokunta ja se määrättiin valitsemaan lehdelle kykenevä liikkeenhoitaja. Pääoman lunastamisesta järjestettiin kilpailu, joka tuotti hyviä tuloksia.

Johtokunta valitsi uudeksi liikkeenhoitajaksi John Suomisen, joka sitten olikin toimessaan siihen saakka, kun hän v. 1948 äkkiä kuoli.

Raivaajalla on ollut muitakin pitkiä vuosikokouksia, mutta ne ovat jatkuneet erilaisista syistä kuin po. kokous. Tuossa v. 1908 kokouksessa ei väitelyä

SETÄ-HEIKIN

juhlapuhe Raivaajalle

Onnitteluni sulle Raivaaja juhlavuotenas.

Sinä voisit ylpeillä aivan kuin Julius Caesar aikoinaan: *veni, vidi, vici*, eli suomeksi: tulin, näin, valloitin. Sinäkin tulit, tosin vaikean pihtisynnytyksen avulla, näit sen aseman missä tämä siirtokansan aines eli niinä aikoina ja sitten olet raivaustyölläsi valloittanut edistysmielisen kansanaineksen sydämet.

Salli minun onnitella sinua uudemman kerran, päästyäsi miehuuden ikään, jolloin aatteet ja katso-mukset ovat kypsyneet ja vakautuneet.

Oikeastaan pitää onnitella sinua kolmannen ker-ran sillä sinun ajamasi aatteet eivät ole horjahdelleet ja poikenneet sivuteille ajan aallokossa, vaan ovat pysyneet uskollisena ihmisten yhdenvertaisuuden ja kansanvallan jaloille ihanteille. Kun katson kris-tallipallooni, niin näen siinä miten sinä olet horju-mattomasti päättänyt jatkaa työtäsi samaan suun-taan edelleenkin. Olen mielessäni vakuutettu, että ne viisikymmentä kynttilää jotka olet ansainnut syn-tympäpäiväkkäkuusi, eivät sammu.

Kristallipalloni näyttää mulle miten ne siirtokan-san ainekset, joita nuoruutesi päivinä vannouduit palvelemaan olivat hyvin erilaisia fyysillisesti ja henkisesti. Siellä oli terveitä ja sairaita, suuria ja pieniä, nerokkaita ja tomppeleita, visaita ja tyhmiä, voimakkaita ja heikkoja, hyviä ja huonoja. Yhteis-kunnalliset olotkin olivat kehittyneet hyvin epäta-saisiksi. Sellaiset aatteet ja pyrkimykset kuin lyhem-pi työpäivä, elintasoja vastaava palkka, sosiaaliset vapaudet, siveelliset ja kulttuuripyrkimykset olivat suurelle osalle siirtokansaamme vieraita, hataroita ja kypsymättömiä asioita. Sinun asemaasi alkutaipa-leella voisi verrata matkailijaan joka haaksirikosta pelastui eräälle valtameren saarelle. Peläten ihmis-

periaatteista eikä siinä mikään ryhmä pyrkinyt Rai-vaajaa valloittamaan, vaan laajoilla ja teräväsanai-silla keskusteluilla paremminkin yritettiin kiinnittää eri alueilla asuvien suomalaisten huomiota Raivaa-jaan ja osoittaa, että oma lehti tarvitsee kaikkien suomalaisten kannatuksen. Avustusta saatiinkin sit-ten runsaasti.

syöjiä hän varovaisesti hiiviskeli sisämaahan ja ha-vaitsi savua eräältä taholta. Varvastaen hän lähes-tyi paikkaa ja kuuli komentavan äänen:

"Ojennappa sitä pulloa tännekin."

Tähän vastasi toinen ääni: "Tuoss' on. Mitä hit-toa sinä löit tuota pataässä eteen?"

Matkailija ilostui ikihyväksi ja huohtaen puh-kesi sanoiksi:

"Jumalan kiitos! Olen kristittyjen parissa!"

Niin se oli sinunkin asemasi. Olit kristittyjen pa-rissa, sellaisen kansanaineksen parissa joista muo-dostui se raaka-aines joista täytyi tehdä kansanval-lan kannattajia ja joista täytyi tehdä uranuurtajia, tieraivaajia ja joille täytyi tehdä selviöksi kansan-vallan jalot aatteet ja joukkovoiman käyttö.

Tämän, kaiken sinä näit ryhtyessäsi valloitustyo-hön.

Kristallipalloni näyttää edelleenkin miten nämä aatteetkin ovat kypsyneet ja kristalloituneet. Kar-keus, amatööriäisyys ja epäselvyys ovat jääneet, tietoisuus syventynyt ja pyrkimykset jalostuneet. Suvaitsevaisuus ja ymmärtämys on astunut entisen suvaitsemattomuuden tilalle. Esimerkiksi uskonto-vastainen taisteilu, joka alkuaikoina oli hyvin vah-vasti edustettuna palstoillasi, on jäänyt ja ihmisen hengenlento on saanut suuremman vapauden sivuillasi. Henkisistä asioista kirjoittaminen ei enää ole, eikä sitä enää käsitetä tietämättömyyden osoituk-seksi kuten alkuaikoina. Entisen ahdasmielisyyden tilalla on nyt materialisti ja uskovainen, ateisti ja agnosti seurustelevat palstoillasi. Tämä on aivan niinkuin olla pitääkin, sillä sinähän palvelet seka-laista seurakuntaa josta täytyy koota rekryyttejä kansanvallan valiojoukkoon.

Salli minun onnitella sinua vielä kerran siitä, että sinä et pyri kilpailemaan sellaisten lehtien kanssa, jotka ylpeilevät olevansa aina oikeassa ja ensim-mäisenä julistamassa heidän kaltaistaan oikeutta.

Raivaajan tilaaminen ja lukeminen oli synty en-sinnä tuplajuutalaisuuden aikana ja myöhemmin kommunistikuumeen aikana. Ainoa oikea ja au-tuaaksi tekevä usko oli Laukin Teolliseen Yhteis-kuntaan kirja ja Bukharinin Kommunismiin Aapinen. Kaikesta huolimatta olen tilannut Raivaajaa ja luke-

Eräissä myöhemmissä kokouksissa on väiteltä kiivaasti periaatteista ja menettelytavoista ja erääs-sä kokouksessa Raivaajaa yritettiin valloittaa ei-kansanvaltaisten aatteitten kannattajaksi, mutta se yritys torjuttiin. Se kokous olisi asia erikseen leh-temme historiassa ja ansaitsisi tulla joskus perin-poh-jaisesti käsitellyksi. — V i c t o r A n n a l a.

Raivaustyötä peltimyllykylässä

Ei ole vähäistä se työ, minkä Raivaaja on suorittanut unionistisen liikkeen hyväksi niiden työntekijäin keskuudessa, jotka Raivaajaa ovat lukeneet. Lehden toimituskirjoituksissa on aina kerrottu, miten tärkeätä ammatillinen järjestäytyminen on ja samaa kysymystä on selosteltu myös lehden paikkakuntakirjeissä. Suomalaiset ovatkin kunnialla edistäneet unionistien toimintaa työpaikoillaan.

Vaikeata oli unionistien toiminta niinä aikoina, kun Raivaaja perustettiin — ja vielä paljon myöhemmin. Silloinhan monilla työnantajilla oli sellainen käsitys, ettei työntekijällä saanut olla minäkäänlaista sanomista työoloista, työpäivän pituudesta eikä palkoista, koska työnantaja oli aivan kuin jokin yliluonnollinen hyväntekijä, joka pelkästään laupeudestaan järjestää työntekijöille ansiomahdollisuuksia ja maksaa heille palkkaa pyytämättä ja vaatimatta niin paljon kuin kukin ansaitsee.

Terästeollisuus oli yksi niitä, joissa Raivaajan alkutaipaleen aikana käytiin ankarointa työn ja pääoman välisiä kamppailuja. Monesti nämä taistelut muodostuivat verisiksi. Mutta lopulta niissä työväki voitti. Nyt puheenaolevalla teollisuusalalla työntekijät ovat tiukasti järjestyneitä. Heidän unionsa ovat ammatillisen liikkeen voimakkaimpia ja parhaiten hoidettuja.

Tyypillisimpiä peltimyllykyliä oli Weirton harmaankuraisen Ohiojoen itäisellä puolella West Virginiassa. Sen omisti Phillips Steel yhtiö, joka "huolehti" Weirtonin kunnallisista asioista. Se hoiti niin poliisilaitosta kuin palokuntaakin. Sille maksettiin verot ja vesilaskut. Kertoman mukaan yhtiö oli kieltänyt kauntin viranomaiset pitämästä oikeusintuntoja silloin, kun peltimyllyssä oli kiireitä töitä. Niinä aikoina eivät peltimyllylärit tietäneet voivatko he nukkua yönsä rauhassa. Usein nähkääs sattui, että yövuorolla työskentelevä mies työn kovuuden ja työpaikan kuumuuden tähden "postasi" ja silloin hänen tilalleen herätettiin sitkeästi nukkuvaa päivävuorolainen, jotta työtä voitiin keskeyttämättä

nut sitä. Johtuneeko se "sielujen sympatiasta", että luen ja tilaan sosialidemokraattista aviisia. Kuluttihan Amerikan Kommunistipuolue kansalliskonventionissaan kaksi päivää, oikein Kominternin suuren pampun voimalla, todistaessaan, että olen "auttamaton sosialidemokraatti" ja kelpaamaton kommunistien riveihin.

Kun muistelen noita aikoja nyt vanhentuneena ja harmaantuneena, niin johtuu mieleni tapaus Chicagossa joitakin vuosia sitten. Siellä eräässä kirkossa pappi aloitti seremoniansa:

"Tämän päivän saarnani omistan valheen selostamiselle. Kaikki, jotka olette lukeneet Matheuksen evankeliumin 69. luvun, nostakaa kätenne ylös."

Melkein kaikki nostivat kätensä ylös — hyvin rohkeasti. Pappi jatkoi:

"Teille juuri minä haluan saarnata, sillä sellaista evankeliumia ei ole olemassakaan."

ti jatkaa. Kun yövahti koputti oveen ja huusi: minä olen hakemassa lämmittäjää, piti haettavan lähtea kuin palosotilaan, jos aikoi säilyttää työnsä.

Ensimmäisen maailmansodan aikoina Weirtonissa oli useita satoja suomalaisia. Heillä oli raittiusseura, osuusuokala, sosialistiosasto ja osuuskauppaakin perustettiin niinä aikoina. Kaikki toimivat vilkkaasti, kuten yleensäkin suomalaisten laitokset noin vuosina. Kullakin yhdistyksellä olivat omat alaseuransa. Raittiusseuralla ja sosialistiosastolla olivat omat toimitalonsa näyttämöineen. Minä olin vasta perustetun osuuskaupan ensimmäinen hoitaja ja S. S. O:n jäsenenä sain tehtäväkseni kirjoittaa paikkakunnan uutisia Raivaajaan. Kun peltimyllyn työläisillä ei ollut unionia, niin oli itsestään selvää, että kirjoituksissani puhuin unionin perustamisesta, lausuinpa suoranaisia kehoituksiakin perustaa unioni, koska töitä tehtiin kiireisesti ja aika siis oli edullinen järjestäytymiselle.

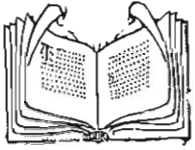
Vaikka suomalaiset yleensä olivat ensimmäisiä unioniin liittymässä, niin oli heissä myös sellaisia, jotka, häpeä sanoa, toimivat työnantajain kätyreinä. Weirtonissa kerrottiin, että eräät kätyri-sielut veivät Raivaajan numeroita peltimyllyn herroille ja heikolla kielitaidollaan selittivät, mitä Weirtonista oli kirjoitettu Raivaajaan uniokysymyksestä. Eihän siitä sillä kertaa mitään muuta seurannut paitsi, että Raivaajan reporterit joutuivat myllyherrain ja vanhoillisten suomalaisten kirjoissa "mustalle listalle". Pistäytyipä eräs myllyherra osuuskaupassa katsomassa "minkälainen on tuo uusi suomalainen tulokas, joka uskaltaa häiritä rauhallisen peltimyllykylän runollisen idyllisiä oloja".

Mutta rauha ei säilynyt Weirtonissakaan. Työläinen, joka joutui antamaan kaikkensa peltimyllyssä, heräsi. Kehoitukset järjestäytymisestä alkoivat vaikuttaa. Vähän aikaa sen jälkeen, kun poistuimme Weirtonista, peltimyllyssä syntyi lakko, jonka yhteydessä "järjestyksenpitäjät" ahdistelivat niitä suomalaisia, jotka kannattivat unionia. Suurin osa raivaajalaisista ja raittiusseuran jäsenistä joutui poistumaan Weirtonista. Sosialistiosaston talossa "järjestyksenvalvojat" toimittivat tarkastuksen oikein "lapualaiseen" malliin. Tämän tarkastuksen johdosta Pittsburghin suuret päivälehdet julkaisivat sensaatiomaisia "paljastuksia". Työväentalosta oli näet

Raivaaja on kärsinyt suuria menetyksiä viime aikoina asiamiehissään ja kirjeenvaihtajissaan. Milloin sieltä, milloin täältä on saatu kuolemanuutisia, jotka ovat koskeneet jotain lehtemme edustajaa, usein miestä tai naista, joka on pitkän aikaa uskollisesti palvellut omaa lehteään. Eino Sarkkinen Fairportissa, O., kuului Raivaajan asiamies- ja kirjeenvaihtajarmeijassa parhaimmista. Hän oli monipuolinen kulttuuripersoona ja hoiti Raivaajan asiat aivan kuin omat asiansa siihen saakka, kun hän äkkiä kuoli marraskuun 10 päivänä 1953.

Eino Sarkkinen

PAINETTU SANA

Yltäkylläisyydessä ja vapaudessa elävä ihminen tai kansa ei täysin käsitä sitä kamalaa olotilaa, missä clävät orjuutetut ja nälkää kärsivät yksilöt ja kansat, joita vielä meidän aikanammekin on maailmassa.

Painetun sanan suurta arvoa ei taasen käsitetä siellä, missä on niin suuri painovapaus kuin esimerkiksi meillä täällä Yhdysvalloissa. Silloin vasta, kun painettu sana on jonkin pienen, omia etujaan ja pyyteitään ajavan ryhmän määrättävissä, todella käsitetään se suuri arvo, mikä painetulla sanalla on.

Ei kaikki ole kultaa, mikä kiiltää, kuuluu eräs suomalainen sananlasku. Eikä kaikki painettu sanakaan, tarjottakoon sitä sanomalehden taikka kirjan muodossa, kelpaa rakennusaineiksi siihen kulttuuriin, jota vapaat ihmiset ja kansat luovat. Vangitun sanan turmiollisuudesta on kyllin paljon esimerkkejä menneen ja tämän päivän historioissa. Painetun sanan avulla voidaan johtaa ihmisiä valituksen vuorille, mutta myös harhapoluille. Ajatellaanpa vain miten paljon eroavat niiden ihmisten elämäkäsitukset meidän käsityksistämme, jotka on kasvatettu rautaverhon takaisissa maissa. Toisen esimerkin voimme ottaa kansanvaltaisista maista niistä ihmisistä, jotka ovat lukeneet yksinomaan porvarillisia sanomalehtiä. Porvarillisen sanomalehden lukija ei käsitä taloudellisten kriisien syitä sillä tavalla kuin työväenlehden lukija.

Täällä Yhdysvalloissa työväen sanomalehdistö on heikko, kun taas porvarillinen sanomalehdistö on tavattoman voimakas. Euroopassa on asia hiukan toisin. Siellä monissa maissa työväestöllä on verrattain suuria ja laajan levikin saaneita päivälehtiä. Tässä tarvitsee viitata vain Suomeen, jossa työväki julkaisee omaa sanomalehteään kaikissa suurimmissa kaupungeissa. Mieluista muutoin on ollut havaita viime vuosien aikana, että täällä uudessa kotimaassammekin on kehittymässä työväensanomalehdistö,

jota täällä kipeästi kaivataan. Toisen maailmansodan edellinen pulakausi kannusti täällä työväkeä vahvistamaan unioniaan, seuraavassa ehkä saamme työväenpuolueen ja omia päivälehtiä.

* * *

Kuluvan vuosisadan alussa tänne Amerikkaan siirtyi Suomesta nuoria miehiä ja naisia aivan yhtenä köytenä. Lieneekö ollut yhtään Englannista lähtenyttä laivaa, jossa ei olisi ollut suomalaisia. "Mennäänpä asemalle katsomaan ketä nyt on Suomesta tullut" tavattiin sanoa monissa suomalaiskeskuksissa vuosisatamme ensimmäisen kymmenluvun aikana. Tänne siirtyneellä suomalaisella väellä ei ollut suuria opillisia eväitä, mutta heissä oli tiedonjanoisia reippaita poikia ja tyttöjä.

Koska niinä aikoina, niin kuin vielä nytkin, seurakunnissa ja raittiusseuroissa kokonaan unohdettiin tärkeät työväenkysymykset, täällä alettiin perustaa työväenyhdistyksiä ja omia sanomalehtiä. Worcesterissa, Mass., perustettiin ensimmäinen suomalainen työväenlehti — Työmies. Se pian muutettiin Hancockiin, Mich., josta se myöhemmin muutettiin Superioriin, Wis., jossa se yhä ilmestyy, mutta kommunististen oppien tulkkina.

Pieni suomalaisryhmä sai päähänsä rohkean ajatuksen Fitchburgissa, Mass., v. 1905 — ajatuksen perustaa suomenkielinen työväen sanomalehti. Koska Fitchburgin suomalaisasutus oli Worcesterin vastaavaa asutusta suurempi, niin pidettiin mahdollisuuksia menestymisestä Fitchburgissa suurempina kuin Worcesterissa, josta Työmies jouduttiin muuttamaan Hancockiin kannatuksen puutteessa.

Mutta vaikeata oli Fitchburgissakin oman lehtemme Raivaajan alkuun pääsy. Olihan senlaisen totuuden julistaminen, että työntekijän tulee saada itselleen työnsä tulokset, käsittämätöntä monille suomalaisille 50 vuotta sitten. Vanhan käsityskannan mu-

löytynyt "aseita", joten oli tullut todistetuksi, että suomalaiset sosialistit valmistelivat "veristä vallankumousta".

Talossa todellakin oli "aseita", mutta ne olivat puusta veistettyjä ja mustaksi maalattuja "kiväärejä", joita oli käytetty joissain näytelmissä. Tuollaisia "aseita" oli silloin kai kaikilla suomalaisilla näyttämöillä, mutta Weirton kai oli ainoa paikka, jossa niistä saatiin hälyyttäviä uutisia suuriin lehtiin. Koska noita uutisia ei koskaan peruutettu, niin saattaisivat niitä lukeneet vieläkin uskoa, että suomalaiset Weirtonissa valmistelivat vallankumousta.

Paljon on Weirton muuttunut po. ajankohdan jälkeen. Suuri valtatie menee nyt sen paikan läpi, missä ennen oli suomalaisten sosialistien haali. Peliteollisuus on koneellistunut. Paikkakunnan yleisiin ja yhteisiin asioihin nyt lienee muillakin joutain sanomista eikä ainoastaan terästehtaan herroilla. Työläiset kuuluvat unioniin, tosin itsenäiseen eikä teräs-

työläisten järjestöön kuuluvaan osastoon. Varhaisempien aikojen suomalaisia Weirtonissa nykyisin asuu ainoastaan vajaa kymmenen perhettä, joista toinen puoli tilaa Raivaajaa. Nyt, Raivaajan viettäessä kultavuottaan, voidaan tyytyväisinä todeta, että ne periaatteet, joiden puolesta Raivaaja on taistellut ovat saaneet suuren kannatuksen. Ammatillisesti järjestyneiden luku täällä Yhdysvalloissa lasketaan lähentelevän 20. miljoonaa ja heillä on suuri valta maamme taloudellisten ja yhteiskunnallisten asioiden hoitoa koskevien kysymysten ratkaisussa.

Raivaajan lukijat, asiamiehet ja kirjeenvaihtajat voivat jonkinlaisella ylpeydellä muistella, että hekin ovat omalta osaltaan tehneet työtä suotuisamman tilanteen kehittämiseksi kansaa varten. Senkin vuoksi on erittäin kiintoista yhtyä onnittelemaan Raivaajaa nyt, kun se viettää merkkivuottaan.

W. A h o.

Raivaajan levityksestä New Yorkissa

Puolivuosisataisen taipaleen taittuessa huomataan, että Raivaajan levitystyössä ovat olleet, ja yhä ovat, kullakin paikkakunnalla omat myötä- ja vastoinkäymisensä.

Minä voin kertoa Raivaajan levitystyöstä New Yorkissa ainoastaan 29. vuoden ajalta, jota ennen jo oli suoritettu monta kunniakasta kilpailua tilausten hankkimisessa po. omalle sanomalehdelle. Kuinka monet lienevätkään ne miehet ja naiset, jotka ennen sitä, kun minä tulin New Yorkiin läntisen Pennsylvanian hiilikaivoskylästä, olivat Raivaajan asiamiehinä toimineet. Heistä, samoin kuin toisillakin Raivaajan levikkialueilla urrastaneista asiamiehistä, pitäisi joskus laatia luettelo ja julkaista Raivaajassa. Sehän näkkääs olisi mitä parhaita Raivaajan eilispäivän historiaa.

Kun jo ensimmäisen maailmansodan aikana toimin Fitchburgissa parin vuoden ajan Raivaajan asiamiehenä, niin ei minua peloittanut se toimi, johon liikkeenhoitaja John Suominen minut hiilikaivoksesta kutsui, mutta kyllä jonkin verran sen alueen laajuus, jota New Yorkissa jouduin hoitamaan. Jonkinlainen helpotuksen huokaus minulta kuitenkin pääsi, kun huomasin, että Työväentalon välittömässä yhteydessä, Harlemissa, oli Raivaajan levikin tukipaikka.

Ville Salmen sanotaan säästäneen paljon jalkavaivojaan Fitchburgissa seisomalla Upper Commonilla osuuskaupan edessä, jossa hän sai yhteyden ei ainoastaan kaupunkilaisiin, vaan maaseutuväkeenkin. Meille, New Yorkissa toimiville Raivaajan asiamiehille vastaavanlainen paikka on ollut Työväentalo 2056:ssä Viidennellä avenuellla. Siinä

olemme saaneet tavata paljon niitä kotipalvelijoita ja muillakin aloilla työskenteleviä henkilöitä, joiden tapaaminen matkojen pituuden vuoksi olisi ollut paljon aikaa vaativaa touhua.

Pienillä paikkakunnilla Raivaajan tilausten uusimisen ja uusien tilausten hankkimisen hoitaa yksikin asiamies, mutta New Yorkissa tarvitaan suuri ryhmä asiamiehiä. Pääasiamiehen ominaisuudessa tahdon erikoisesti korostaa sitä, etten minä, enempää kuin kukaan muukaan olisi yksin päässyt niihin tuloksiin, joita New Yorkissa on saavutettu Raivaajan levityskilpailuissa vuodesta vuoteen.

Tämänpäivän New York, mikäli suomalaisten sijainti on kysymyksessä, on kokonaan toisenlainen kuin puoli vuosisataa sitten. Harlem on muuttunut ja yhä muuttuu. Siinä tienoossa, jossa ennen oli vahva suomalaisasutus, nyt asuu värillistä kansaa. Eikä suomalaisten pako harlemista ole päättynyt, vaan yhä jatkuu. Tämän vuoksi asiamiesten piiri laajenee ja vaikeutuu. Asia erikseen on se, että kun postihallitus vähensi postinkannon Harlemissa yhteen kertaan päivässä, niin Raivaajan saapuminen lukijoilleen muuttui epäsäännölliseksi. Tästä valitetaan, mutta sittenkin ne, jotka ovat Raivaajaa tilanneet ja lukeneet, sitä edelleenkin tilaavat, vaikka jo saavat uutisia irti "kielisisistäkin" sanomalehdistä. New Yorkissa ovat myös suuremmat mahdollisuudet saada Raivaajalle uusia tilauksia kuin maaseutukaupunkeissa. Monet uusista suomalaisista näkkääs pysähtyvät New Yorkiin ja he, jos heidän kanssaan päästään kosketuksiin, tavallisesti tilaavat Raivaajan. Vanhan suomalaispolven harvetessa pitäisikin kiinnittää entistään suurempaa huomiota niihin suo-

kaan kaikki määräysvalta yhteiskunnassa kuului työnantajalle, joten monet kauhistuivat, kun Raivaajassa kehoitettiin työväkeä liittymään yhteen ja esittämään vallanpitäjille vaatimuksia työajan lyhentämisestä, palkkojen korottamisesta ja korjauksista työoloissa. Mutta ennen pitkää Raivaajan lukijain joukko lisääntyi ja käsitykset alkoivat selvitä. Työväenyhdistysten jäsenluvut, jotka oli kirjoitettu kaksinumeroisilla luvuilla, nyt jo kirjoitettiin kolmella numerolla. Vastustuksesta huolimatta Raivaaja vaurastui ja työväenyhdistysten toiminta vilkastui ja paisui valtavaksi sivistystoiminnaksi. Ellei Amerikan suomalaista työväenliikettä olisi pistonut ensiksi i.w.:lainen liike ja myöhemmin kommunistinen,

niin meillä yhä olisi — vaikka suomalaisten luku on vähentynyt — valtavaa järjestötoimintaa.

* * *

Kun nojaan kiikkutuolini selkälautaan ja luon katseeni taaksepäin, niin ajatukseni alkavat kulkea seuraavaan tapaan:

Aika on suuri opettaja. Se kansanvaltaisen sosialismin oppi, jota työväenyhdistyksissämme on tunnustettu ja joka myös on ollut Raivaajan ohjelmana, nyt jo hyvin yleisesti tunnustetaan siksi opiksi, jonka avuin kansat voivat ratkaista taloudelliset ja yhteiskunnalliset probleemansa ja välttyä sodista, jotka yhä ovat uhkanamme. — J. O. K o r p i.

Eilispäivän historiaa Mainesta

Rockland (Me.) oli vuosisatamme vaihteessa noin 8.000 asukkaan kaupunki. Sen satama jo silloin oli turvallisimpia maamme itärannikon satamista. Aallonmurtaja oli hyvä ja Penobscot-lahden suussa olevat saaret turvaavat satama-alueetta suurilta myrskyiltä. Niinpä Yhdysvaltain laivasto jo silloin käytti po. satamaa asemanaan. Niinä aikoina rahti kuljetettiin purjelaivoilla, joita usein oli kymmenittäin Rocklandin satamassa myrskyä paossa taikka ruokatarvikkeita ottamassa ennen pitkille matkoille lähtöä. Kalastajat, etupäässä hummerinpyytäjät, niin ikään käyttivät turvapaikkanaan tätä suojaisaa satamaa. Luonnollista oli, että kun satamassa oli vilkas laivaliike, oli siinä myös laivaveistämö, jossa miehet, jotka olivat tottuneet käyttämään alaan kuuluvia työaseita, saivat ansiotyötä. Toisena huomattavana elinkeinona kaupungin asukkaille oli kalkintuotto. Kaupungin länsioassa sijaitsevasta maakalliosta louhittiin kalkkia ja poltto toimitettiin satamassa olevissa kilneissä.

Yhteen aikaan po. kalkkilouhimossa käytettiin kahdeksaa suurta nostokurkea. Kaivoksen pituus oli suunnilleen 1.000 jalkaa, leveys ainoastaan 70 jalkaa ja syvyys 350 jalkaa. Kun tuon avokaivannon seinät olivat haurasta kalkkikiveä, voidaan arvata, että siinä työntekijät aina olivat vaaroille alttiina. Mutta moni poika ja tämän kirjoittajakin siinä ensimmäiset dollarinsa hankki. Miehet, joita oli satakunta, olivat melkein kaikki suomalaisia.

Maine noina aikoina, joihin tässä olen lukijan vienyt, oli raittiusvaltio, mutta viinaa myytiin iloisin mielin poliisikamarista ja yhtä iloisin mielin pidätettiin ja putkaan vietiin ne miehet, jotka ottivat liian ryyppyn. Jos pidätetyllä vielä oli pullossa ilolientä, se takavarikoitiin ja myytiin uudestaan janoisille miehille. Tällainen kiertokauppa jatkui jatkumistaan ja kun sitä harjoittivat lainvalvojat niin se oli laillista.

Joskus on sanottu, että ihmistä väkijuomien käyttöön kannustaa elämän yksitoikkoisuus ja terveellisten huvien puute, ehkä myös epätoivoisuus, joka on hyvin yleistä siellä, missä raadetaan kovaa työtä pitkiä päiviä huonosta palkasta vaarallisissa oloissa. Eikä voitane kieltää, etteikö näistäkin syistä väkijuomia käytetä. Suomalaisilla tuona eilispäivänä, jota tämä kertomukseni sivuaa, oli muitakin syitä, joiden takia he ottivat ryyppyn ja kaksikin, joskus niin monta, että humaltuivat. He elivät uusissa oloissa vieraassa maassa, jossa nuoria miehiä ei ollut ohjaamassa isä eikä äiti eikä perheenisää vaimonsa.

malaisiin, joita Suomesta tulee, sillä ketkä muut kuin he täyttävät ne aukot, joita Raivaajan tilausluetteleissa ja osastotoiminnassa syntyy. Minä uskon, että jos Raivaajan ystävät käsittäisivät sen murroskauden, mihin amerikansuomalainen kulttuuri on tullut, niin he tuntisivat olevansa velvollisia hankkimaan tilaajia Raivaajalle, jotta se valo, jonka heittäjänä Raivaaja toimii, ei sammuisi vielä pitkiin aikoihin. — M i k k o L y y t i k ä i n e n.

Ei siis voida ihmetellä, vaikka he eivät aina jaksaneetkaan karttaa väkijuomia.

Mutta siellä, missä pahe alkaa rehoittaa, herää vastaliike. Se heräsi Rocklandissakin. Naapurikylässä, Thomastonissa, jossa asutus oli vanhempi, toimi raittiusseura. St. George'n "kontrin" suomalaiset, jotka po. raittiusseuran selkärangan muodostivat, alkoivat keväällä 1908 esitellä, että eikö Rocklandiinkin voitaisi perustaa raittiusseura. Se perustettiinkin joko huhti- taikka toukokuussa samana keväänä.

Tämän uuden seuran tulisieluisena johtaja toimi "Muna" Henry, jonka nimen hän oli saanut siitä, että hän oli ensimmäinen kanafarmari Thomastonissa ja piti huolta siitä, että suomalaisilla Rocklandissakin riittivät kananmunat. Hänen todellinen nimensä oli Heikki Pölkky. Minut valittiin po. uuden seuran sihteeriksi. Monta hauskaa tapausta olisi kerrottavana seuran toiminnasta, mutta tässä hän ei ole tilaa pitkille jutuille. Niinpä huomautankin vain, että seuran tytöt, jotka olivat kotipalvelijoina amerikkalaisissa perheissä, kantelivat seuran virkailijoille jos tapasivat pojan, jonka henki haiskahti "miestä väkevämmälle". Erehdykset annettiin anteeksi, mutta kiintoisaa oli havaita, että kaikki seuran miesjäsenet, lukuunottamatta puheenjohtajaa ja kirjuria, olivat ainakin joskus rikkoneet saittiuslupauksensa.

Kesän aikana Rocklandiin saapui uusia suomalaisia, etupäässä nuoria poikamiehiä, joista Arvid Pitula ja Siren (en muista hänen ristimänimeään) olivat jo Suomessa kuuluneet työväenliikkeeseen. He alkoivat hiljalleen tunnustella voitaisiinko Rocklandiin perustaa suomalainen sosialistiosasto. Kun he sitten saivat "Muna" Henryn suostumaan siihen, että Antti Kalke, joka kierteli puhumassa sosialismista, saa puhua raittiusseuran kokouksessa, järjestettiin Antille matka Rocklandiin. Kalke oli hyvässä vedossa. Hän puhui pitkästi ja vaikuttavasti. Seuraavassa kokouksessa kaksi kolmatta-osaa raittiusseuran jäsenistä päätti liittyä perustettavaan ss. osastoon. Näytti siltä, että raittiusseura hajoaa, mutta Pitula selosti, että myös raittiusseuraa tarvitaan ja niin seura jäi elämään, joskin siipirikkona.

Sosialistiosasto varsinaisesti perustettiin Hilma ja Kalle Salon asunnossa marraskuun 10 päivänä 1908 ja osastoon jäseniksi liittyivät paitsi talon isäntä ja emäntä Elis Johnson, Arvid Pitula, Siren, Pekka Katainen, Eva ja Urho Mäkinen (Suomessa sanomalehti- ja osuustoimintamiehenä tunnetun Hugo Mäkisen vanhemmat) ja useita muita, joita en enää muista, sekä minä.

Eräillä osastoomme liittyneillä jo silloin oli Raivaajan osakkeita. Perustetun osaston pääasialliseksi tehtäväksi alussa tuli tilausten hankkiminen Raivaajalle sekä Raivaajan osakkeitten myynti. Mainessa niinä aikoina kai oli noin 5.000 suomalaista, mutta he asuivat pieninä joukkoina siellä täällä eikä oman talon tarvetta erikoisemmin huomattu, mutta Raivaajan tarve tunnettiin sitä voimakkaammin ja lehden hyväksi toimittiin parhaan mukaan.

Markku Raivaajan asiamiehenä

ja luennoitsijana

Eräänä koleana iltapäivänä marraskuulla tämän vuosisadan ensimmäisellä kymmenellä sain kirjeen Martin Hendricksonilta, joka kierteli luennoimassa ja hankkimassa tilauksia Raivaajalle Uuden Englannin valtioista. Martti ilmoitti kirjeessään "Kiipille" tulostaan ja kehoitti ilmoittamaan luentotilaisuuttaan mahdollisimman hyvin. Kirje päättyi sanoihin: "Koeta saada ne 'Kiipin karvakorvat' kuulemaan luennoitani, sillä ne ovat sekä opettavaisia että huvittavia."

Kun odotettu päivä vihdoinkin koitti, Markku saapui asuntooni innostuksella ladattuna. Lyhyen neuvottelun jälkeen ohjasin tämän vanhan tuttavani eräiseen perhetaloon, jossa oli useita "poortareita". Siellä Markku viipymättä viritti keskustelun Raivaajan tilaamisesta. Ennakkoluulot Raivaajaa vastaan olivat vahvasti kielteisiä, eivätkä miehet noin vain tilausta antaneet. Mutta ei Markku, joka oli matkoillaan kokenut yhtä ja toista, vastustuksia hätkähtänyt. Hän jakoi miehet, joita oli kuusi, kolmeen ryhmään ja sanoi, että jos kukin pari tilaisi yhteisen Raivaajan, niin silloinhan jo taloon saataisiin kolme Raivaajaa. Kun miehet eivät suostuneet siihenkään ehdotukseen, niin Markku ehdotti, että kaikki yhdessä tilaisivat Raivaajan, mutta pitkällä tikulla katsottaisiin kenen velvollisuudeksi tulee hakea Raivaaja postista. Se naula veti ja Markku alkoi kirjoittaa kuitteja tilauksesta. Mutta silloin talon emäntä tuli keittiön puolelta ja kutsui Markkua tervetuliaiskahville, "koska illallinen syödään vasta muutaman tunnin kuluttua".

Sinä aikana, kun Markku nautti emännän vieraanvaraisuudesta keittiössä, miehet tarkastelivat Markun puolittain valmista kuitteja. He huomasivat Markun kirjoitustaidon puutteelliseksi, mutta korjasivat kuitissa kuitenkin vain kolmen numeron, jonka Markku oli piirtänyt nurinpäin, suurta E-kirjainta muistuttavasti. Markun palatessa keittiöstä miehet istuivat viattomina tuoleillaan aivan kuin ei olisi

Talvella 1909 Rocklandiin perustettiin kansankirjasto, jonka johtavina puuhaajina olivat Pitula ja Siren. Raittiusseura ja ss. osasto jo silloin olivat sopineet pienet riitansa ja niinpä kirjastoa, jota kipeästi tarvittiin, käytettiin ja hallittiin yhteisesti. Kirjastoa hoiti William Hakala kotonaan. Myöhemmin se oli annettu Knox-kauntin kirjastolle suomalaisten lahjana.

Minun osuuteni Mainen suomalaisessa työväenliikkeessä jäi vähäiseksi. Kyllästyin nähkääs alussa mainittuun vaaralliseen työpaikkaan ja muutin Gloucesteriin, Mass., jossa liityin jäseneksi englanninkieliseen sosialistiosastoon.

Työväenliike "Kiipillä" olisi asia erikseen ja tarvitseisi oman käsittelynsä.

— N e n a k k i t .

mitään tapahtunut. "Kyllä tämän talon emäntä näkyy osaavan keittää kahvia" tuumi Markku istuessaan valmistamaan keskeneräistä kuittiaan. Pian hän huomasi ettei kuitissa ollutkaan kaikki hänen kynänsä jälkeä. Hän katsoi ja katsoi kuittiin ja vihdoinkin korotetulla äänellä lausui: "Ohhoo! Onpas siinä kolmen numero kääntänyt kylkeään!" Tutkittuaan vielä hetkisen kylkeään kääntänyttä numeroa, hän lausui maltillisesti: "Ehkäpä se noin piirrettynä näyttääkin sievemältä."

Nyt lähdetään hankkimaan lisää tilaajia Raivaajalle, lausui Markku, kun sai kuitin valmiiksi. Kun saavuimme ensimmäiseen taloon, niin emäntä tervehti meitä huutaen: "Eihän tämä mies vain liene se hullu Hendrickson?" "Tilaako emäntä Raivaajan?" tiedusteli Markku. Emäntä kirkkaisi: "Ei tule kauppaa, mutta menkää yläkertaan, siellä on miehiä."

Yläkerrassa oli seitsemän miestä ja kaksi vuodetta. Istuimina käytettiin vanhoja puulaatikoita. Puhdistaja ei ollut käynyt huoneessa nähtävästi pitkään aikaan. Markku tiedusteli: "Asutteko kaikki tässä huoneessa?" Kun miesten vastaus oli myönteinen, niin Markku tiedusteli missä mikin nukkuu yönsä. Miehet selittivät, että "meistä kolme nukkuu kummallakin vuoteella ja seitsemäs mies lattialla vuoteiden välissä, ettei tule ikävä."

Tämä on ainoastaan yksi esimerkki siitä, minkälaisissa oloissa työntekijät asuivat niinä aikoina, jona Raivaaja esittäytyi Amerikan suomalaisten valistusvälineeksi ja sosialidemokratian aakkosia alettiin opettaa niille miehille ja naisille, jotka olivat siirtyneet tänne eri puolilta Suomea.

Markku ei tuhlanut aikaa, vaan alkoi kertoa miehille Raivaajasta ja siitä hyödystä, mikä siitä saadaan jakaa lehti kerkiää voimistua. Mutta silloin talon emäntä ilmestyi ovelle ja huusi: "Jos te tilaatte sen per — leen sormittaman lehden, niin saatte heti muuttaa toiseen taloon!" Se tehoi. Yhtään tilausta ei saatu. Eräistä toisista taloista sitä vastoin saatiin Raivaajalle muutamia tilauksia.

Kun palattiin siihen taloon, josta oli lähdetty, oli emännällä illallinen valmiina tarjoiltavaksi. Markku söi suurella ruokahalulla maukasta lihasoppaa. Ei hänelle riittänyt yksi eikä kaksikaan lautasellista. "Olisipa meilläkin tuollainen ruokahalu kuin tuolla Markulla", tuumivat miehet myöhemmin.

Minun tehtäväkseni oli annettu esitellä Markku puhumaan salissa, jonka utelias väki täytti jokaista soppea myöten. "Muista esityksessäsi korostaa", Markku ohjasi minua, "että minä pidän kaksi eri luentoa. Ensimmäisessä selostelen työväenliikettä ja työväen oman sanomalehdistön suurta tarvetta ja toisessa terveysopillisia kysymyksiä, lähemmin sanoen oikean ravinnon valitsemista ja syömisen taitoa."

Minä yritin parastani, jotta kansa kuuntelisi molemmat luennot.

Sulkiko Raivaaja kutomot Manchesterissa?

Suomenkielisestä sanomalehdestä Raivaajasta, joka nyt viettää kultavuottaan, on piirretty historian lehdille monenlaisia kertomuksia. Monissa jutuissa Raivaaja on maalattu syntiseksi ja synnit verisuksiksi. Yhdellä kertaa Raivaajan vaikutusvaltaa on vähennetty, toisella lisätty sen mukaisesti kuin lehden vastustajain edut ovat vaatineet. Kun Raivaaja on ollut ja yhä on sosialidemokraattisen liikkeen sekä työväen taloudellisten järjestöjen äänenkannattaja, niin ovat taantumuksen edustajat tavoitelleet sen päänahkaa yhtä hyvin kuin vasemmisto diktatuurinkin edustajat. Mutta kaikista juonitteluisista huolimatta Raivaaja on säilynyt ja se kanta, jota se on edustanut, nyt tunnustetaan siksi kannaksi, jolle niin poliittinen kuin taloudellinenkin elämä täytyy rakentaa, jos tahdotaan päästä rauhaan ja hyvinvointiin — jos tahdotaan säilyä yksilönä ja kansoina.

Monet Raivaajaa vastaan punotuista juonista ovat jo unohtuneet eivätkä niistä enää halua niiden punojatkaa puhua. Raivaajan kanta nähkääs on osoittautunut oikeaksi, kun taas lehden vastustajain kannan on yleinen kehitys osoittanut vääräksi. Amerikan suomalaisten — varsinkin niiden, jotka asuvat koillisvaltioissa — ajatteluun Raivaajalla on ollut määräävä vaikutus. Se on viitoittanut lukijoilleen suunnan ja tien niin poliittisessa kuin unionistisessa työväenliikkeessä.

Raivaajan kansaavalistavasta työstä olisi paljonkin kerrottavaa, mutta tässä tahdotaan esittää ainoastaan yksi juttu niistä keinoista, joilla Raivaajaa on yritetty kaataa. Lukija mahdollisesti muistaa, että kun unionistinen liike alkoi voimistua Uudessa Englannissa ensimmäisen maailmansodan jälkeen,

niin alkoivat tehtaitten omistajat suunnitella laitostensa siirtämistä etelävaltioihin. Varsinkin pumpulija villakutomoiden omistajat näkivät mahdollisuuksia päästä eroon järjestyneestä työväestöstä, kun muuttavat etelään. Etelään muuttoja lisäksi kannusti se vaikea taloudellinen tilanne, joka lähemmin muistetaan lokakuussa v. 1929 tapahtuneesta yleisestä romahduksesta, jossa meni vararikoon ei ainoastaan liikelaitoksia, vaan pankkejakin. Silloin suljettiin suuriakin teollisuuslaitoksia, pienempiä yhdistettiin ja eräitä siirrettiin etelävaltioihin, joista etsittiin sitä oljenkorta, jota ei näyttänyt Uudesta Englannista löytyvän. Raivaajan vastuustajat tällöin alkoivat levittää sellaista juttua, että siihen työttömyyteen, mikä vallitsi, ja myös siihen, että tehtaita muutettiin etelään, oli syyllinen tämä sosialidemokraattinen lehti, joka laikoissa asettui kannattamaan työntekijöitä. Juttu pantiin kiertämään Fitchburgissa, jossa vanhanaikaiset kutomot eivät kestäneet sitä kilpailua, mikä tekstiilialalla oli käynnissä, mutta sitä kierrätettiin laajemminkin aloilla. Eräissä suomalaispiireissä New Yorkissa, joissa ei tunnettu tai ei tahdottu tuntea niitä vaikeuksia, joiden kanssa vanhanaikaiset Amoskeag-kutomot painiskelivat Manchesterissa, N.H., märehdittiin sellaista juttua, että po. kutomoiden sulkemisen aiheutti Raivaaja, joka "kiihoittavilla kirjoituksillaan aiheutti tilanteen, jossa noita kutomoita ei voitu pitää käynnissä". Kuitenkin ne suomalaiset, jotka noissa suurissa kutomoissa työskentelivät — jos niissä suomalaisia oli — olisi voitu laskea yhden käden sormilla. Vielä niinkin myöhään kuin Vaasan Jaakkoon täällä vieraillessa oli New Yorkissa hänelle tuollaista kerrottu. Jaakkoo oloja tuntemattomana oli ottanut ju-

Kun Markku oli puhunut alun toista tuntia, alkoi yleisö levottomana liikkahdella istuimilla. Eräs naishenkilö poistui salista. Hänen jälkeensä Markku huusi: "Menkää nyt kaikki ulos ja huutakaa ympäri 'Kiippiä', että se hullu Hendrickson siellä nyt saarnaa." Nainen huusi vastaan: "Minä menen kehoittamattakin ja hoilaan talosta taloon, että se pirulta riivattu Iso Markku siellä pomiloitsee!" Salissa syntyi yleinen naurunrähäkky, josta Markku sai aiheen syyttää yleisöä puheensa häiritsemisestä. Pian sen jälkeen eräs mies poistui salista. Se ärsytti Markkua ja hän ripitti kuulijakuntaansa uudella nuhdesaarnalla.

Väliajan jälkeen Markku aloitti terveysopillisen luentonsa lausuen: "Te, Kiipinniemen karvakorvat, ette tiedä mitään oikeasta ravinnosta ja oikeasta syömisestä. Työpaikoillanne te hätäisesti syödä hotkaiset 'portsteekinne' ja usein juoksette 'paasinne' määräyksiä täyttämään liha kurkussa. Illalla te juoksette 'stooreihin' ja otatte soppaluita, jotka rikotte kivenhakkaajain moukareilla. Luista keitettyä lientä te sitten latkutte niin kauan kuin näette siinä yhdenkin rasvapisaran."

Kuulivat siinä lihansyöjät kunniansa. Mutta kun Markku oli puhunut puoli tuntia, niin eräs mies keskeytti hänet huomauttaen, että "luennoitsija puhuu pötyä". Se riitti. Markku tapansa mukaan kier-

si viiksiään ja röyhkeästi kysyi: "Mikäs saa — nan simakuono sinä olet?" Mutta vastaväittäjä ei ollutkaan eilisen päivän teerenpoika. Hän läksytti Markkua selittämällä, että jos kivenhakkaajat alkaisivat seurata luennoitsijan neuvoja, niin moukarit lakkaisivat heilumasta "Kiipillä". Hän muistutti Markkua siitä ruokahalusta, jolla hän söi illallispöydässä lihasoppaa ja huomautti, että luennoitsija taitaa olla-kin samaa maata kuin se entinen pappi, joka selitti seurakuntalaisilleen, että "älkää eläkö niin kuin minä elän, vaan niin kuin minä opetan elämään".

"Kyllä minäkin näin, että Markulle kelpaa liha", huusi eräs mies yleisön joukosta.

Markun luento päättyi yleiseen nauruun eikä Markku sen jälkeen ollut halukas "Kiipille" tulemaan. Kun v. 1910 vietettiin Rockportissa Uuden Englannin suomalaisten sosialistiosastojen yhteistä kesäjuhlaa, niin pyydettiin Markkua juhlapuhujaksi. Mutta Markku kertoi olevansa matkalla Suomeen luennoimaan jo silloin, kun juhlaa vietetään. Hänen kirjeensä peräkaneetti kuului:

"Sano niille 'Kiipin karvakorville' sellaiset terveiset, että Suomesta palattuani kyllä tulen luennoimaan ruokajärjestelmästä ja elleivät he silloin jo käsitä asiaa, niin huitelen heitä määrällä vasikkannahalla ympäri korvia." — H j. J.

SÄVELE SYRJÄLÄ

Osuustoimintamiehen mielipiteitä Raivaajasta

Raivaajan 50-vuotispäivä on merkkitapaus Amerikan suomalaisten historiassa. Se työ, minkä Raivaaja on suorittanut suomalaisten valistajana täällä suuressa lännessä on ollut monitahoista ja hyviin tuloksiin johtavaa. Raivaajan tuottamasta hyödyttä varmasti puhutaan ja kirjoitetaan paljon tämän vuoden aikana, joten tässä lyhyessä kirjoituksessani tyydyn korostamaan Raivaajan työssä ainoastaan osuustoiminnallisten aatteitten tunnetuksi tekemistä ja osuuskuntien edistämistä.

Amerikan suomalaisten saavutuksista näkyvimpiä ovat osuuskunnat. Niiden perustajina ja hoitajina suomalaiset ovat saaneet yleistä ja jakamatonta tunnustusta amerikkalaisiltakin. Mistä suomalaiset olisivat saaneet tietoja osuustoiminnasta Massachusettsissa ellei olisi ollut Raivaajaa? Mikä muu lehti kuin Raivaaja olisi ollut käytettävissä siinä raivaustyössä, jota osuuskuntien perustajat joutuivat suorittamaan?

Aivan ensimmäisistä numeroistaan alkaen Raivaaja on tukenut osuustoiminnallisia harrastuksia ja se terve kanta, jonka Raivaaja on esittänyt toimituskirjoituksissaan taloudellisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä on auttanut osuustoiminnan ym-

märtämistä. Pohjoisvaltioissa suomalaiset osuuskunnat joutuivat perustamaan oman lehtensä, koska siellä ei ollut sellaista sanomalehteä, joka olisi Raivaajan tavoin vapaasti ja etuilematta tukenut osuuskuntien työtä. Mainitsematta ei voida jättää sitäkään, että Raivaajan henkilökunnassa on ollut miehiä, jotka ovat puhuneet ja kirjoittaneet osuustoiminnasta ja sen tarjoamista eduista sekä toimineet osuuskuntien valistus- ja johtoelimissä.

Minä uskallan varauksitta korostaa, että ellei Massachusettsin suomalaisilla olisi ollut Raivaajan laista sanomalehteä, niin ei heillä olisi sellaisia mahdollisia ja vakavaraisia osuuskuntia kuin Työläisten Luottoyhdistys, United Cooperative Society of Fitchburg, United Cooperative Farmers ja United Cooperative Society of Maynard.

Niiden osuuskuntien puolesta, joihin minulla on ollut kosketuksia niin kaupallisissa kuin valistuksellisissakin asioissa — sekä myös omasta puolestani — tahdon kiittää ja onnitella Raivaajaa siitä työstä, jonka se on suorittanut osuuskuntien hyväksi.

—Sävele Syrjäla.

tun aivan täydestä, mutta kun hänelle Fitchburgissa selitettiin miten mahdotonta Raivaajalle olisi ollut aikaan saada Amoskeag-kutomoiden sulkeminen, niin hän heti käsitti, etteihän sellainen todellakaan olisi ollut mahdollista pienelle vieraskieliselle lehdelle.

Niin, että tuollaista ovat vastustajat Raivaajasta kertoneet. Yhdellä kertaa Raivaajan vaikutus on kuvattu olemattomaksi, toisella aivan vuoria siirtäväksi, kuten tuossakin Amoskeag-kutomojen sulkemista koskevassa kysymyksessä. Ja aivan samoista syistä kuin Manchesterissa, suljettiin kutomoita Fitchburgissakin 30-luvulla. Täällä kyllä oli heikkoja ja haparoivia lakkoliikkeitä ja Raivaaja kannatti lakkolaisten oikeutettuja vaatimuksia, mutta ei Fitchburgissa kutomoita suljettu enempää Raivaajan

kuin lakkojenkaan tähden, vaan sen tähden, etteivät ne kestäneet kilpailua vanhanaikaisine koneineen ja työmenetelmineen eivätkä niiden omistajat tahtoneet uudistaa koneistoaan, vaan mieluummin sulkiivat tehtaansa sekä möivät niin rakennukset kuin koneetkin.

Kun tämä vuosi Raivaajan toiminnassa on merkivuosi, niin ajattelin, että sopiipa tehdä Uuden Englannin kutomoitten etelään siirtämisestä tosi-asioihin perustuva muistiinpano, ettei Suomesta täällä vierailijoille enää suurenneltaisi Raivaajan vaikutusta, eikä myöskään pienenneltäisi, vaan tunnustettaisiin se, että Raivaajalla on ollut suuri vaikutus suomalaisen miehen ja naisen henkiseen kasvuun täällä Yhdysvalloissa.

Johan - Kustaa.

PETER KÄHKÖNEN:

RAIVAAJA

SUUNNAN NÄYTTÄJÄNÄ

Nyt kultavuottaan viettävän Raivaajan vaikutus on ollut suurin idän valtioissa, joihin sitä on enimmäkseen levinnyt, mutta kyllä sen vaikutus on tunnettu lännelläkin.

Minä aloin lähemmin tutustua Raivaajan henkeen vasta sen jälkeen, kun Mooses Hahl kierteli lännellä Raivaajan asiamiehenä. "Mossulta", joksi häntä tuttavallisesti usein kutsuttiin, ostin viiden dollarin osakkeenkin Raivaajaan.

Niistä keskusteluista, joissa Hahlin kanssa olin, sain paljon miettimisen aiheita. Niinä aikoina kantani oli verraten yksipuolinen. Oletin, että kapitalistinen yhteiskunta voidaan muuttaa voittoilujärjestelmästä palvelujärjestelmäksi muodostamalla osuuskuntia. Kuultuaan mielipiteeni, Hahl tapansa mukaan vakaasti ja kihtkottomasti korosti, että niin osuustoiminta kuin ammatillinenkin järjestäytyminen ovat tarpeellisia, mutta ne eivät riitä. Työväestön pyrkiessään muodostamaan sellaista uutta yhteiskuntaa, jossa "yhden etu on kaikkien ja kaikkien etu yhden" pitää liittyä yhteen myös poliittisesti ja hankkia itselleen valtaa parlamentissa, koska lakeja säätämällä voidaan korjata yhteiskunnallisia epäkohtia ja turvata niin ammatillisille kuin osuuskunnallisille järjestöille toimintavapaudet.

Hahl muutoin olikin johdonmukaisimpia bolshevistisen väkivaltaopin vastustajia ja niillä puheilla, joita hän piti oli rauhoittavaa vaikutusta moniin henkilöihin, jotka eivät tahtoneet tietää mennäkö vasemmalle tai oikealle vai pysyäkö keskitiellä, jonka linjan kansanvaltainen sosialistinen liike muodosti.

Raivaajaan minulla oli tilaisuus lähemmin tutustua vasta sitten, kun se tilattiin Portlandin sosialistiosaston lukusaliin osaston omassa talossa. Raivaajan kirjoitukset olivat suuntaa määrääviä, rakentavaa kansanvaltaista sosialismia edustavia. Sosialistipuolueessa jo silloin oli vasen ja oikea siipi ja sen vuoksi Raivaaja, joka edusti kirjoituksissaan kansanvaltaista parlamentaarista toimintaa, oli mieluista luettavaa lännelläkin. Vahinko vain, ettei lehdellä ollut lännellä riittävän suurta levikkiä suomalaisten pitämiseksi siellä oikealla tiellä. Valittavan moni yksinkertainen ja vilpittömän henkilö harhautui kannattamaan joko ei-parlamentaarista i.w.w.-liikettä taikka sitten väkivaltaan nojautuvaa bolshevistista liikettä. Meitä, jotka omaksuimme Raivaajan kannan — sen kannan, että työläisten tulee pyrkiä parempiin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin oloihin kansanvaltaisain keinoin, alettiin

kutsua "vanhoillisiksi, jotka eivät ymmärrä ajankellon taistelukutsua". Nyt kuitenkin monet niistäkin, jotka niin i.w.w.läisessä kuin kommunistisessakin hajaannuksessa hylkäsivät Raivaajan suunnan, tunnustavat, että Raivaajan suunta oli oikea.

Siiitä saakka, kun kommunistit valloittivat Toverilehden Astoriassa, Ore., olen tarkoin seurannut Raivaaja ja itsekin siihen kirjoitellut silloin tällöin.

Mieluista on onnitella Raivaajaa sen lähetessä 50-vuotispäiväänsä.

SUVISSA TUNNELMISSA

Jallu Honkonen

Valon, lämmön voittaessa taas hymy suvipäivän suloisimman aurinkoinen aamunkoitto; jälkeen pohjatuulten kuullaan kodin pientarilla suven immen kajno sinikellon soitto. Aika armain juhannuksen riemuinensa tullut on.

Valoansa varsin tuhlaellen pitkä päiväkululta meille jakaa suven juhlan tuomisiksi. Korkeana kaartuu taivon laki sinessänsä ylvähässä, mielen herkistäen alttiiksi — alttiiksi humaltumaan onnen suuren unelmista.

Rastaa harppu kuuluu puistikosta, silmä soutaa, ihaellen luonnon vehmautta loistossansa: hohtaa niitty vallan valkoisena kesäluntaan vuohensilmän, henkii heinä tuoksujansa, sirkka laulaa, laulaa laine ylistystä suven sulojen.

Osattomaks' jäiskö ihmispolo suven siunaavista antimista ihanuutta tätä nähdessään! Iltoinensa, aamuinensa eikö suven taika sulattaa voi raskahankin rinnan jään? — Suvi odotettu, saa'os lohtu sydänrukkaan murtuvaan.

“AIKA MUUTTUU JA IHMINEN AJAN KERALLA”

Noin on sanottu ja niin on. Kerron omien mieliteittojeni muuttumisesta lyhyesti. Olin Porissa silloin, kun “Helmikuun manifesti” julkaistiin. Siitä puhuttiin missä vain kaksi taikka kolme henkilöä toisensa tapasi. Sosialismista ei silloin vielä juuri mitään tiedetty maaseuduilla. Vasta v. 1904 sain vuodetoverikseni Monessenissä, Pa., miehen, joka sai aikaan sen, että aloin tutkia mitä sanaan “sosialismi” sisältyy.

Toverini oli ammatiltaan maalari — en muista hänen nimeään — ja oli kuulunut Helsingissä työväenyhdistykseen. Kerran sanoin hänelle, kun vaihdoimme ajatuksia työn ja pääoman välisistä kysymyksistä: “Minä ainakaan en ole sosialisti.” Silloin toverini tiedusteli: “Missä säilytät pääomiasi?” Huomaamattani juutuivat sanat kurkkuuni, kun tuon kysymyksen kuulin. Olihan minulla ainoastaan sen verran rahaa taskussani, että hädin tuskin voin ruokalaskuni maksaa. Ihmeen elävästi huomasin, etten kuulu ainakaan kapitalisteihin ja kun olin juu-

ri vakuuttanut etten ole sosialisti, niin mielessäni heräsi kysymys siitä, että “mikähän minä mahtanen olla”. Siitä päätin ottaa selvää. Tutkin niitä suomenkielisiä sanomalehtiä, joita täällä käsiini sain, mutta vasta Raivaajaa lukiessani pääsin selville niistä aatteista ja opeista, joista minulle Helsingin poika kertoi. Ennen pitkää aloin kirjoitella Raivaajaan. Myöhemmin jo olin edustajana sosialistien kokouksissa.

“Poikani, ole rehellinen”, lausui isäni, kun hän lähti Suomeen ja hyvästeli minua. Sitä neuvoa olen aina kunnioittanut. Aatteistani en ole luopunut, vaikka niiden tähden jouduin työnantajain mustalle listalle.

Raivaajan nyt viettäessä kultavuottaan tahdon korostaa sitä, että en suinkaan ole ainoa, joka Raivaajaa lukiessaan on vapautunut vanhoista ennakkoluuloista ja kypsynyt käsittämään, että tie parempaan elämäntapaan kulkee kansanvaltaisen sosialismin kautta. — F r a n k H e i s k a l a.

Muistikirjan Lehdiltä

“Mennyttä aikaa muistelen niin mielelläni vielä, kuin moni armas tähtönen, mulle vilkuttaapi siellä.”

Nuo edellä lainatut säkeet tulevat mieleeni, kun muistelen suomalaisten elämää Ohiossa 40 vuotta sitten. Suomalainen työväenliike eli nousuaikaansa. Nuorta suomalaista väkeä oli paljon. Innostus oli suurta ja joukossamme hyviä kykyjä. S. S. Osastoissa oli soittoakuntia, lauluseuroja, näyttämöitä ja voimisteluseuroja. Suuria draamoja esitettiin salientäyteisille katsojajoukoille. Harjoiteltiin lausuntaa ja esiintymistä. Keskuudessamme kehittyi puhujia. Monet tänne Suomesta vähin opillisin eväin tulleet miehet ja naiset kehittyivät kykeneviksi näyttelijöiksi.

Wäinö Tirri tuli amerikansuomalaisen työväenliikkeen mukaan urheilijana, jota hän oli harastanut jo Suomessa. Keihäänheitäjänä hän oli meikäläisten parhaita. Jos miehellä olisi ollut enemmän mittaa ja painoa, niin hänelle olisi mitattu kansainvälisiä tuloksia. Taito kyllä olisi riittänyt.

Myöhemmin tapahtuneet hajaannukset aiheuttivat vaikeita häiriöitä Ohion suomalaisessa työväenliikkeessä. Se, mikä jäi ehjäksi i. w. w:läisestä hajaannuksesta pirstoutui kommunistien pyrkiessä hallitsemaan suomalaisten sieluja. Kommunistien vallantavoittelusta kärsivät sekä osuuskunnat että työväenyhdistykset. Suomalaisilla työväenyhdistyksillä Ohiossa on ainoastaan yksi kokoustalo — Fairportin Työväentalo.

Edellämäinotuissa kiistoissa lujasti koeteltiin Raivaajankin, oman lehtemme kestoja. Se kuitenkin säilytettiin ja sen turvin olemme säilyttäneet yhdistyksiämme, joita täällä yhä toimii, joskin vähentynein ja vanhentunein voimin. Aleksis Kivi selitti, että taisteluissa ihminen terästyy. Aivan oikein. Mutta niissä myös kärsitään menetyksiä. Siitä saadaan todistuksia, kun tutkitaan Ohion suomalaisen työväenliikkeen historiaa.

Mutta kaikessa tapauksessa Ohion suomalaiset ovat kantaneet oman kortensa siinä työssä, jota po. valtiossa on tehty työväen valistamiseksi ja heidän olojensa korjaamiseksi. Minä puolestani punnitsen Raivaajan osuuden suuremmaksi kuin kaikkien muiden Amerikassa ilmestyvien suomenkielisten sanomalehtien osuuden yhteensä suomalaisen miehen ja naisen valistajana Ohiossa. — E v e r t E k o n e n.

Vankkumaton "raivaajalainen"

Matti ja Hilda Laitala

Matti Laitalan kynänjälkiä nähdään Raivaajassa siitä alkaen, kun lehti perustettiin. Nuoruusvuosinaan hän käytti sekä runoa että proosaa, mutta myöhemmin huomasi, että viimeksi mainittua muotoa käyttäen hän voi parhaiten ajatuksiaan tulkita. Siitä runosta, jolla hän tervehti Raivaajaa lehden ensimmäisessä numerossa, kaappaamme tähän oleellisinta:

Työmiehenä kun sua tervehdin,
niin liikkuvi sydämeni kielet,
niiden toivosta kuulen kuiskaavan:
— valaise pimeät mielet!

Edistykselle teitä raivaile,
käytä järkeä mittapuuna.
Kavaluutta sorron älä peittele,
oli sortaja dollari taikka kuula.

Lyö, Raivaaja, sorron siemenpuu
niin että sen perii hukka!
Kylvä tilalle tiedon kultajyvänen:
— siitä nousepi onnenkukka!

Laitalan Matti — jolla nimellä häntä tavallisesti kutsutaan — on ollut vankkumaton "raivaajalainen" ja yhä on. Hän ei ole koskaan herpaantunut puhumasta ja kirjoittamasta niiden aatteitten puolesta, joita Raivaaja on edustanut. Eikä hän ole unohtanut Raivaajaa. Se on ollut hänen lehtensä ja sitä hän on omalla kohdallaan tukenut ja avustanut.

Matti sivuutti viime keväänä 80. ikävuotensa, mutta hän yhä mittaillee järjellä kaikkia niitä kysymyksiä, jotka koskevat ihmistä yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Horjumattomasti hän uskoo siihen, että se yhteiskunta, jonka aamunsarastuksesta ennen lauettiin ja josta hänkin puhui ja kirjoitti, luodaan yhteisin toimin ja voimin — kansanvaltaisain keinoin.

Matti on tätä kirjoitettaessa Worcester-kautin parantolassa eikä hänen fyysillinen kuntonsa ole kehuttava, mutta järki yhä on terävä. Kun kävimme häntä tapaamassa, niin hänen johtamana keskustelut liikkuvat niissä taisteluissa, joita käydään kansanvallasta ja työntekijäin oikeuksista tuotannossa ja yhteiskunnallisten uudistusten järjestelyssä.

Raivaaja on tukenut ruumiillistakin kulttuuria

Kun Raivaajan liikkeenhoitaja Henry Puranen tiedotti, että kesällä julkaistaan Raivaajan kultavuoden huomioimiseksi vihkonen, jossa kosketellaan oman rakkaan lehtemme Raivaajan suorittamaa työtä suomalaisen sivistyksen vainioilla, niin heti ajattelin, että vaikka en olekaan varsinainen sanaseppä, niin otan kynän käteeni ja kohotan taakse jääneiden vuosien edessä olevaa verhoa.

Ensiksi tahdon tähdentää sitä, että kyllä ne miehet ja naiset, jotka ovat Raivaajan perustaneet 50 vuotta sitten ja sitä hoivanneet ensimmäisten vuosien aikana aivan kuin äiti lastaan, ansaitsevat kiitosta ja kunnioitusta. Kivinen nähkääs on ollut se tie, jonka vieraskielinen sanomalehti — ja varsinkin sellaisen pienen siirtolaiskansan kuin suomalaisen — on kulkenut Yhdysvalloissa. Raivaajan osuutta Amerikan suomalaisten kasvattajana ei voida koskaan yliarvioida.

Minun tehtäväni taka-aikoina oli kirjoitella Raivaajaan ja lehden sivujulkaisuun Nykyaikaan voimistelusta ja urheilusta — pääasiallisesti omien voimistelu- ja urheiluseurojen toiminnasta — ja silloin tulin huomamaan, miten suurena tukena Raivaaja oli ruumiillisen kulttuurin edistämässä nuoren väkemme keskuudessa.

Ne, jotka seurasivat Amerikan suomalaisen työväenliikkeen toimintaa tämän liikkeen loistoaikoina, muistavat, että Raivaajassa annettiin aivan ensisijaista huomiota fyysillisen kulttuurin harrastuksille.

Tunnen suurta halua onnitella Raivaajaa suorittamastaan suuresta työstä ja kiittää kaikkia niitä miehiä ja naisia, jotka yksin taikka toisin tavoin ovat tukeneet Raivaajaa työssään. — Sport negro.

CITY BOTTLING WORKS

PARHAITA VIRVOKEJUOMIA

180 Mechanic St., Fitchburg, Mass.

Puhelin 3-9135

Parhainta suomalaisessa saunakulttuurissa edustaa

ARJASEN SAUNA

348 Elm Street — Fitchburg, Mass.

Puhelin 2-5514

CITY SHOE REPAIR

Myös uusia miesten kenkiä sekä sukia ja kalosseja myydään

831 MAIN STREET

FITCHBURG, MASSACHUSETTS

Birmingham Office Equipment Co.

972 Main Street

(Upper Common)

Fitchburg, Mass.

ROYAL — tavallisia, sähkökäyttöisiä ja matkakirjoituskoneita.

CLARY — laskukoneita ja kassarekisterikoneita.

METAL OFFICE FURNITURE CO:n kirjoituspöytiä, tuoleja, kirjefaileja, kaappeja ja kassakaappeja.

— KAIKENMERKKISIA MATKAKIRJOITUSKONEITA HELPOIN MAKSUEHDON! —

MYynti — HUOLTO — VUOKRAUS — TÄYDENNYS

BERMINGHAM on kirjoituskoneiden päämyyntipaikka juuri Fitchburgissa ja sen lähiympäristössä

SAASTAKAA FEDERAALISEEN
SAÄSTÖTAPAAN

Fitchburg Federal Savings and Loan Association

298 Main Street, Fitchburg, Mass.

Suurempienkin seurueiden

kulkuvälineinä ovat linja-autot suosittuja.

TURNER-BUSSIT

ovat varmoja pitkilläkin matkoilla.

Tervetuloa neuvottelemaan matka-asioista
kanssamme.

Turner Motor Coach Serv.

301 Elm Street, Fitchburg, Mass.
Puhelin 2-0307

Fitchburg Furniture Co.

HENRY ASIALA, omistaja

SUURI JA MONIPUOLINEN VARASTO,
KOHTUUHINNAT

Academy and Elm Streets,
Puhelin 2-3007 Fitchburg, Mass.

EINO A. TOFFERI INSURANCE

48 WALLACE AVENUE
FITCHBURG, MASSACHUSETTS

Phone 2-9502

THE PARK PHARMACY

LILI V. WIINIKKA,
rekisteröity apteekkari

833-835 Main Street, Fitchburg, Mass.
Puhelin 2-9112

KELLOJA, SORMUKSIA, TIMANTTEJA
"Tarkka kuin aurinko on meillä korjattu kello"

VEIKKO LAMPILA

JUVELIKAUPPIAS

635 Main St. Puhelin 3-3202, Fitchburg, Mass.

MEKIN OLEMME RAIVAAJIA OMALLA ALALLAMME.

Sadas vuosi valahti historiaan jo pari vuotta sitten.

Onnittelumme kultavuottaan viettävälle

RAIVAAJALLE!

FITCHBURG GAS AND ELECTRIC LIGHT COMPANY

655 Main Street,

Puhelin 3-6931

Fitchburg, Mass.

THE BOOK SHOP

Puhelin 2-9617

536 MAIN STREET — FITCHBURG, MASS.

Kirjoja — Korteja — Joulukortteja —
Lahjatavaroita — Äänilevyjä ja radioita —
Äänilevyjen soittajia.

Kenkiä korjataan ja kiilloitetaan. Hattuja
puhdistetaan ja muovataan.

FITCHBURG SHOE REPAIRING

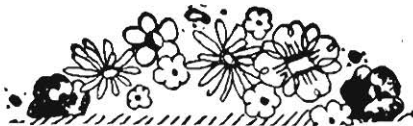
OTTO ASIKAINEN, omistaja

761 Main Street, Fitchburg, Mass.

Eino Kaarela & Son

Huutokauppojen järjestäjä ja pitäjä.
Kiinteistöjen välittäjä.

275 Marshall Street Fitchburg, Mass.
Puhelin 2-3307

"Sano se kukkasin!"

Ritter for Flowers

360 Main Street
Fitchburg, Mass.

Puhelin 5-4301

MODERN BARBER SHOP

Alansa unioniin kuuluvat
suomalaiset parturit

811 Main Street, Fitchburg, Mass.
(Osuuskaupan Supermarketin päällä)

JOS ON ASIAA APTEEKKIIN

niin muistakaa, että kokenut mies voi teitä
palvella parhaiten ja helvimmalla

OSCAR LODDY, apteekkari

LODDY'S PHARMACY

725 Main Street Puh. 2-0725 Fitchburg, Mass.
(Saxon Teatterin vieressä)

SAWYER FUNERAL HOME

R. M. Liversage, omistaja ja johtaja

12 BROOK STREET
FITCHBURG, MASSACHUSETTS

Puhelin 5-4324

Paul W. Orva

MY Y KIHLOJA, KELLOJA JA KORUJA

Orvan työn takeena kellojenkorjauksesta
on mainehikas BULOVAKOULU.

811 Main St. (toinen kerros) Fitchburg, Mass.

**VAIKEAKO VALITA PUKIMIA POJALLE JA ISÄLLE?
EI SITTEEN OLLENKAAN**

Vastaus valintapulmiinne on aina

Kimball & Son Co.

480 Main Street,

Fitchburg, Mass.

ENSILUOKKAISTEN MIESTEN VAATTEIDEN MYYJÄ JO 65 VUODEN AJAN

PATARI OIL COMPANY

◆ huoltaa autoja,

◆ myy gasoliinia

◆ ja polttoöljyä

ASEMA NUMEROSSA 267 MECHANIC KADULLA, FITCHBURGISSA, MASS.

Puhelin 3-3427

**PELTO
MOTOR
SALES, Inc.**

DeSOTO ja PLYMOUTH autojen valtuutettu
myyjä ja huoltaja

ENSILUOKKAINEN KORJAAMO JA MAALAAMO

Miehemme ovat ammattilaisia aloillaan

Soittakaa puhelimella 3-3069 taikka tulkaa tapaamaan meitä!

201 LUNENBURG STREET

FITCHBURG, MASS.

Puhelin 3-4817

**Kirjoitus- ja laskukoneita
ja kassarekisterejä**

ostetaan, myydään tai vuokrataan.

PÖYTÄ, TUOLEJA, FAILEJA JA
KIRJOITUSTARVIKKEITA.

FITCHBURG OFFICE SUPPLY, Inc.

Fitchburg, Mass. 695 Main Street.

**Meillä hoidetaan pankki-
asiat joustavasti ja
asioitautunevasti.**

Avataan shekkitili
Annetaan lainoja
Vuokrataan kassalaatikoita
Myydään ulkomaashekkejä
Hoidetaan jäämistöjä

SAFETY FUND NATIONAL BANK

Federal Deposit Insurance Corporationin jäsen.

Puhelin 3-6406

470 MAIN STREET, FITCHBURG, MASS.

Pysähtykää meille silloin kun tarvitsette lainan

Puhutelkaa meitä milloin tahansa
joudutte lainaamaan rahaa:

- Lääkärin laskuihin
- Kotitarvikkeisiin
- Auton ostoon
- Liiketarpeisiin
- Satunnaisiin menoihin
- Rakennusten korjauksiin tai
- uudelleen muodosteluun

WORCESTER COUNTY TRUST COMPANY

533 MAIN STREET - FITCHBURG, MASS.

Federal Reserve Systemin jäsen

Federal Deposit Insurance Corporationin jäsen

PALKANNAUTTIJA —

**OLETKO KOSKAAN AJATELLUT
MIKÄ LIIKEMUOTO PARHAITEN
PALVELEE SINUN TARPEITASI?**

Oletko koskaan havainnut, että ne dollarit, jotka viikoittain käytät välttämättömien elintarvikkeiden hankkimiseen tai muihin elantokustannuksiisi, voit sijoittaa siten, että niistä koituu asteittain lisääntyvää hyötyä myös itsellesi?

OSTAMALLA OSUUSKAUPASTA TUET SAMALLA ITSEASI JA MUITA PALKALLA ELÄVIÄ KOSKA:

- ⊕ osuuskaupat ovat perustetut vähäosaisten toimesta heitä itseään varten
- ⊕ koska osuuskaupat palauttavat jäsenilleen kaiken ylijäämän
- ⊕ koska osuuskaupat eivät tavoittele omahyväistä rikastumista asiakkaitten kustannuksella
- ⊕ koska osuuskaupat myyvät vain laatutavaroita päivän hintoihin
- ⊕ koska osuustoiminnan laajentaminen kaikkia aloja käsittäväksi koituu eduksi kaikille.

KULUTTAJAT — JÄSENET

Suorittakaa kasvatustyötä ystävienne ja naapurienne keskuudessa!

OSTOUSTOIMINTA — TIETOISUUS OSUUSTOIMINTAPERIAATTEISTA —
YHTEISTYÖ — siinä on voimamme.

UNITED CO-OPERATIVE SOCIETY OF MAYNARD

Maynard ja Worcester, Mass.

BOSTONIN SUOMALAINEN EDISTYSYHDISTYS

(Boston Massachusetts)

allamainittuine jäsenineen tervehtii, onnittelee ja kunnioittaa kultavuottaan viettävää suomenkielistä työväen sanomalehteä

RAIVAAJAA

Viisikymmentä vuotta sitten tämä yhdistys katsoi olevan liian rohkeata yrittää kustantaa omaa lehteä ja evästi edustajansa vastustamaan lehden perustamista. Mutta kun tuumasta tuli tosi, valitsi yhdistys Raivaajan toimintansa tiedoittajaksi ja alkoi hankkia sille tilaajia. Hyvät suhteet yhä jatkuvat.

Me toivomme, että RAIVAAJA ilmestyisi vielä pitkän aikaa.

Aino Syrjälä

Sandra Kulo

Sanna Bolm

Elizabeth Johnson

Mary Towers

Katri Kajander

Sonja Huuskonen

Jack Koskela

Aarret Huoppi

John Seppä

Lempi ja Matti Dove

Hilda ja John Kajander

Ellen ja Lauri Lindell

Emmi ja Edward Minkkinen

Hilda ja Vilho Nyman

Annie ja Emil Pitkänen

Riikka ja Oscar Seppä

Rachel ja Sävele Syrjälä

Martha ja William Salonen

Hulda ja Richard Selin

Aino ja Gurt R. Alanko

CO-OP

Ylläoleva sana osuuskaupan hyllyillä olevien tarvikkeitten leimana takaa sen, että niiden valmistamista ja valintaa valvovat valistuneet kuluttajat.

Ostakaa CO-OP-merkkisiä tarvikkeita, niin rakennatte osuustoimintaliikettä yhä suuremmaksi ja voimakkaammaksi tekijäksi maamme taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa elämässä.

Te tarvitsette osuustoimintaa ja osuustoiminta tarvitsee teitä.

New England Co-operatives, Inc.

167 Albany Street

Cambridge, Massachusetts

*Onnellista
kultavuotta
RAIVAAJALLE*

toivottaa

Industrial Papers, Inc.

Worcester 3, Mass.

MEILLÄ TARJOILLAAN --

AAMIAISIA ILLALLISIA
PÄIVALLISIÄ TEETÄ ja KAHVIA

Meiltä saatte —

LIHAA ja KALAA LEIVONNAISIA
LEIKKELEITÄ PIRAKOITA

MURNIK'S RESTAURANT

689 Main Street,

Fitchburg, Mass.

Liittykää tekin

tämän täysikasvuisen ja vakavaraisen säästö-
pankin tallettajiin.

Järjestelmällinen säästäminen on tie menestykseen!

Onnellista ja hauskaa kesää!

Fitchburg Savings Bank

(Perustettu 1846)

745 MAIN STREET

Tel. 3-7461

Yhteisvoimin yhteiseksi hyväksi!

Yhä laajenevassa määrässä saa kannatusta käsite, että ainoastaan yhteisin voimin yhteiseksi hyväksi rakennettu lükelaitos voi menestyä tulevaisuudessa.

OSUUSTOIMINTA on YHTEISTOIMINTAA sanan varsinaisessa merkityksessä, sillä kaikki osuusliikkeet perustetaan tai niiden toimintaa laajennetaan kaikkien jäsenien ja asiakkaiden yhteisin voimin. Jokainen osuuskaupan jäsen on tietoinen siitä, että hänen pieninkin kannatuksensa koituu sekä hänen että kaikkien toistenkin jäsenten hyväksi.

Asiakasmäärämme ja kannatuksemme on päivä päivältä lisääntynyt.

**Yhteistyö lisääntyy — Hyvinvointia lisätään vain yhteisin voimin —
Kuluttaja, älä viivyttelä — Liity jäseneksi tähän osuuskuntaan niin tuet ifseäsi.**

**AINEELLINEN HYVINVOINTI
ON YHTEISTYÖN TAKEENA!**

UNITED CO-OPERATIVE SOCIETY

815 MAIN STREET

FITCHBURG, MASS.

**KESTÄVÄT JA MUODINMUKAISET
PUVUT sekä PAITTOOT tehdään**

tilauspukimossamme,

missä on edustava kangasvalikoima.

Pukuhuolien esiintyessä on paras kääntyä
puoleemme.

JOHN TENANDER

779 Main Street, Fitchburg, Mass.
Puhelin 2-9245

Onnittelumme kultavuottaan
viettävälle Raivaajalle!

BERGROTH STUDIO

(Suomalainen valokuvaamo)

775 MAIN STREET, FITCHBURG, MASS.
Puhelin 2-1775

**hyvät huonekalut
halvat hinnat**

puh. 3-7491
main street
fitchburg, mass.

kidder & davis

de. / pienp.
Lustanharmit

HYVÄN

laadun

merkki

Farmarit rakensivat farmareille kaikkia farmitarpeita varten.

KANANRUOKIA - KANANMUNIA - KANOJA

Markkinoikaa kaikki teuraskananne oman osuuskuntanne kautta!

ME MYYMME:

Kananruokia — apulannoitteita — siemeniä — farmitarvikkeita ja -välineitä — lautatavaraa — rakennustarvikkeita.

ME MARKKINOIMME:

Kananmunia — kanoja — hedelmiä marjoja — farmituotteita.

UNITED CO-OPERATIVE FARMERS, Inc.

339 BROAD STREET,

FITCHBURG, MASS.

PUHELIN 3-4891